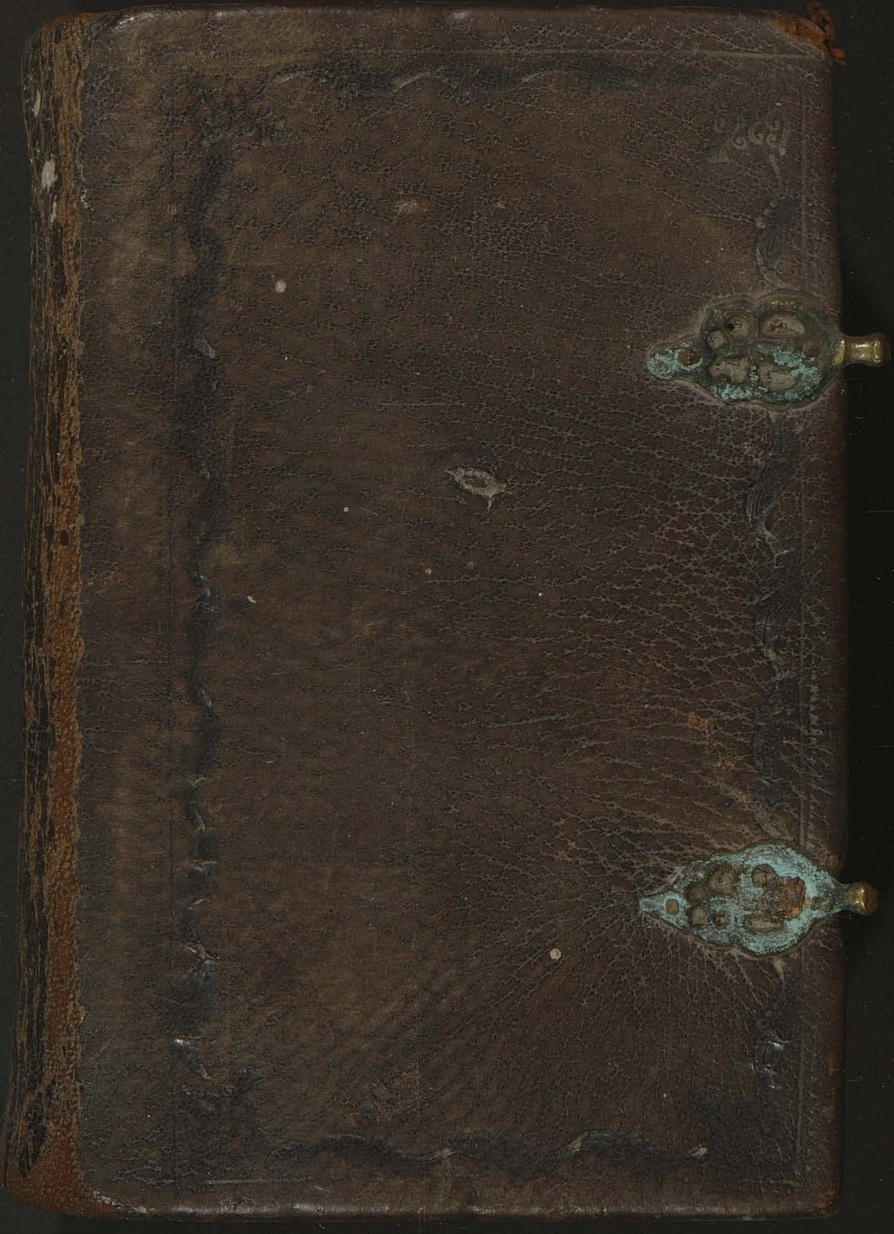

KROTKIE
ZEBRANIE
NAUKI CHRZESCIANSKIEY.

Z LECENIA
NAYPRZEWIELEBNIEYSZEGO
w CHRYSTUSIE PANU,
JASNIE WIELMOZNEGO I. Mći
X. KRZYSZTOFA
JANA
SZEMBEKA,
BISKUPA PRZEMYSKIEGO,
PROBOSZCZA y GENERAŁA
MIECHOWSKIEGO, &c.
Dźiatkom Chrześćiáńskim,
PRZEZ
Pytánie y Odpowiedźi.
Według porządku y podźielenia
Catech: S. Concil: Trident:
PODANE.
W ROKU PANSKIM 1719.

W KRAKOWIE, w Drukárni Fránćiszká Cezárego, J. K. M. y J. O. J. M. X. Biskupá Krákowskiego, Xćiá Siewierskiego, Ord. Typ.

Dźieći prośiły chlebá, á nie było ktoby im ułamał. Ierem: Thren. 4. ℣. 4.

A gdźieß ieſt Náuczyćiel Dźiátek. Iſaiæ 33. ℣ 18.

Dopuśććie dźiátkom iść do mnie, á nie zákázuyćie im: álbowiem tákowych ieſt Kroleſtwo Boże. Marci 10. ℣. 14.

Ktoby czynił y náuczał, ten będźie zwány wielkim w Kroleſtwie Niebieſkim. Matth. 5. ℣. 19.

Ktorzy ku ſpráwiedliwośći náuczáią wielu, świećić będą iáko gwiázdy ná wieki wieczne. Dan. 12. ℣. 3. Sapient: 3. ℣. 1.

Pan IEZVS wezwáwßy dźiećięćiá, poſtáwił ie w pośrzodku miedzy Vczniámi ſwoiemi, y rzekł: ktoby zgorßył iednego z tych máłych, ktorzy w mię wierzą, lepieyby mu było, áby záwießono kámień młyńſki u ßyie iego, y zátopiono w głębokośći morſkiey. Math. 18. ℣. 2. & 6.

KRZYSZTOF JAN
Ná SŁVPOWIE
SZEMBEK,
z Bożey, y S. Stolice Apoſtolsk: łáski,
BISKVP PRZEMYSKI,
PROBOSZCZ y GENERAŁ
Miechowski.

Wſzytkiemu Duchowieńſtwu, y Ludowi Dyœcezyey Naſzey, zdrowie dobre od Páná BOGA, y Páſterſkie Náſze Błogoſłáwieńſtwo.

K*Rotkie to zebránie przez pytánie, y odpowiedźi Náuki Chrześćiáńſkiey,* zá ſtárániem y nakłádem Náſzym wydrukowáne; á pod czás Generálney Wſzytkich Kośćiołow Dyœcezyi Chełmſkiey (ktoreyśmy rządy z diſpozycyi Boſkiey przez lat ſześć odpráwowáli) *Wi*-

zyty, przez Nas sámych odpráwioney, przy káżdym Kośćiele fárnym *gratis* zostáwione, y rożnym Osobom rozdáne: iák obfite w duszách pobożnych, y około zbáwienia swego pilnych, spráwiło, y spráwowáć nie przestáie pożytki; nie bez osobliwey consolacyey Nászey słyszeliśmy, y widźieli, á rzeczą sámą doświadczyli. Więc z teyże Boskiey, y S. Stolice Apostolskiey przenieśieni do rządow, teraz Przemyskiey Diœcezyey, prágnac powierzonym Nam Duszom do pobożnego Chrześćiáńskiego żyćia, iák nayłatwieyszy podáć sposob: *tęż sámę Náukę Chrześćiáńską*, kazáliśmy co prędzey przedrukowáć, y po wszytkich Kośćiołách Fárnych Diœcezyey Nászey Przemyskiey rozdáć, postánowiliśmy. Władzą tedy Nászą Biskupią, y mocą S. posłuszeństwá, przykázuiemy wszytkim Proboszczom, Plebánom, Commendarzom, y Wikáriom, áby czyniąc zá dosyć Dekretom *S. Concilium* Trydentskiego, *Seß. 15 de Refor. c. 2. & Seß. 24. de Refor. cap. 7.* ktoreśmy iuż wyráźili, w Procesśie Nászym, *per modum Epistolæ Pa-*

stora-

ſtoralis rozesłánym: (*dáiąc pokoy mniey potrzebnym, ſubtelnym, á czáſem rozumem niepoiętym queſtiom*) tych rzeczy w Kośćiołách y Páráfiách ſwoich ludźi Chrześćiáńskich náuczáli, ktore wſzytkim wiedźieć y wierzyć, ieſt rzecz do zbáwienia potrzebna: oſobliwie opowiedáiąc im krotko wyſtepki, ktorych ſię wyſtrzegáć, y cnoty święte, ktorych ſię trzymáć máią: á zátym uyść karánia wiecznego, á wiekuiſtey Chwały doſtapié. Co ták ná Kátechiſmách, iáko ná Kazániách z okoliczności czáſu, uczyć powinni będą. Jáko náprzykład *w Adwent* o BOGU, o ſtworzeniu świátá, o śmierći, o piekle, o ſądźie wiecznym, o potepieniu y zbáwieniu &c. o *Bożym Národzeniu*, o przyśćiu na świát prawdźiwego Meſſyáſzá, o Wierze, Nádźiei, y Miłośći &c. *W Pośćie* o Odkupieniu Narodu Ludzkiego, o ſpowiedźi, Kommuniey, o Sákrámentách SS. &c. po Wielkieynocy áż do Adwentu o Modlitwách, o przykazániách Boskich, y Kośćielnych, o Dźieśięćinách, Czynſzách, o Poświeceniu Kośćiołow, o Kośćiele uniwerſálnym S. Ká

toli-

tolickim, o Społeczności, y wzywániu SS. Páńſkich, o żywoćie wiecznym, o Niebie &c. przez pytánie y odpowiedánie náuczáć: Odpowiedźi záś z Piſmá S. y Doktorow dowodámi utwierdzáć máią. Bakáłárzom też przy Szkołách Fárnych, Náuczyćielom, y inſzym w Miáſtách, Miaſteczkách, y przy Dworách Páńſkich zoſtáiącym przykázuiemy, áby dźiatkom oboiey płći, pod ich direkcyą oddánym, przynamniey raz w tydźień, náprzykład w Sobotę zádawáli ná pámieć, y wykładáli tę náukę, ćwicząc ie záraz od młodych lat do wſzelkiey pobożnośći. Rodźicom, Pánom, Pániom, Goſpodarzom, Goſpodyniom, záiecamy, áby do pobożnego żyćia przykłádem pobożnośći młodſzych prowádźili, dźiatki ſwoie, sługi, służebnice, czeladkę, śieroty, fámilią náuczáli, y do Kośćiołow, Szkoł, ná náukę Chrześćiáńſką, y Kazania wodźili, y poſyłáli. A ták będźie, że od młodośći záraz należyte w żyćiu Chrześćiáńſkim, y w dobrych obyczáiách záwźiąwſzy początki, co raz to dáley poſtępuiąc w cnoty: Łá-

ſkę

ſkę Boſką y błogosłáwieńſtwo zá żywo-
tá odbiorą: á po śmierći chwalić BOGA
przez cáłą wieczność w Króleſtwie
Niebieſkim będą, weſpoł z temi, kto-
rzy ich do tego prowádzą, czego Páſter-
ſkim życzymy áfektem.

Dan w Krákowie, dniá ſzoſtego Sier-
pniá, Roku Páńſkiego 1719.

APPRO.

APPROBACYA.

TO Krotkie Zebranie Nauki Chrzescianskiey, nie Censury, ále pochwały, y zálecánia godne: álbowiem zámyka w sobie trudnych, y obszernych Náuk Duchownych, bárdzo łatwy, łágodny, iásny, krotki do zrozumienia, y w pámięći utrzymánia sposob: oraz rzetelny, á przykłádny dowod czułośći Pásterskiey, około zbáwienia dusz ludzkich, Krwią Chrystusową odkupionych, iáko pożyteczne, y potrzebne rożnego stanu Ludźiom, ápprobuię. *Dat. in Collegio Maiori, die 5ta Julij, A. D. 1714.*

M. Basilius Plasczewski, S. Theol. Doctor, & Professor, Ecclesiarum Cathedralis Cracovien: Canonicus, Collegiatæ Sanctorum Omnium Præpositus, S.R.M. Secretarius, Librorum Diœcesis Cracoviensis Censor.

mmp.

NAUKA PIERWSZA O BOGU.

PYtánie. *A ieſt że też BOG?*

Odpowiedz. Pewnie że ieſt, y tákiego ktoryby bluźnierſko ważył ſię, choćiaſz tylko pomyślić że BOGA nie máſz, iuż dawno Pſalmiſtá Páńſki DAWID Swięty zá głupiego y ſzalonego oſądźił, gdy nápiſał: *rzekł bezrozumny w ſercu ſwoim, nie máſz BOGA Pſal. 13. ℣ 1.*

Pytánie. *Czemu ſię pytáią Kátolikow, czyli ieſt BOG, ponieważ Kátolicy wierzą że ieſt?*

Odpowiedz. Ze nie doſyć ieſt ná tym Kátolikom wyznawáć BOGA słowámi, ále należy wyznawáć go y żyćiem pobożnym, wiele bowiem tákich Kátolikow, co gorzey żyią, ániżeli Pogánie, co o BOGU nie wiedzą: żyiąc ſwawolnie, iákoby BOGA nie było. *Ep. 1. ad Tit. cap. 1. num. 16. S. Greg. hom. 29. fer. 6. infra Octav. Aſcenſ. S. Aug. in 8va S. Laur. lect. 4.*

Pytánie. *A coż to ieſt BOG?*

Odpow: BOG, ieſt to Stworcá, Pan, y naywyżſzy Rządzcá Niebá y Ziemie, od ktorego wſzytkie rzeczy pochodza, á on od nikogo nie pochodźi; ále ſam z śiebie ſámego ma, y zámyka w ſobie wſzyſtkie doſkonałośći. *Gen: 1. ℣. 1. Gen. 35. v. 11. Exod: 3. v. 14. Levit. 21. ℣. 8. Deut: 32. ℣. 18. Pſalm: 46. ℣. 3. & 8. Eccles. 1 ℣. 8. & 12. ℣. 1. Iſaiæ 45. ℣. 7. 8. & 12.*

P. *Kto naylepiey wie, y poymuie, co to ieſt BOG?*

O. Odpowiada S. Bazyli náuczáiac, że: *to to ieſt prawdźiwe poznánie BOGA, zachowánie przykazań iego: nie prożna ćiekáwość, y bádánie ſię o iſtoćie Boſkiey. Niechći dosyć ná tym bedźie, wiedźieć, że ieſt dobry Paſterz, ktory Duſzę ſwoie położył zá owce ſwoie. Iák wielki záś ieſt* BOG *y co zá miará iego: y iáka iſtotá: tákowe rzeczy pytáiacemu ſie, ſa niebeśpieczne; owemu záś, ktorego pytáia, záwiłe: y tákowych lekárſtwem ieſt milczenie. lect. 9. in Octava S. Stanislai.*

P. *Wieleż ieſt Bogow práwdźiwych?*

O. Jeden tylko ieſt BOG prawdźiwy bo ták naucza Paweł Swięty, mowiąc *Jeden ieſt* B O G *y Oćiec wſzytkich, ktory ie nád wſzytkiemi, y przez wſzytko, y we wſzytkich nas. Eph. 4. ℣. 5. vide Deut. 6. ℣. 4. Judit: 5. ℣. 9. Eccli: 1. ℣. 8. Marci 16. ℣. 1. Rom. 3. ℣. 30.*

P.

P. *A ktoryż to ieſt BOG prawdźiwy?*

O. Sam tylko BOG náſz Chrześćiáńſki, ieſt BOG prawdźiwy. *Actor.* 11. ℣. 26. 1. *Petri* 4. ℣. 16.

P. *Coż to ieſt BOG náß Chrześćiáńſki?*

O. Wierzymy że BOG náſz Chrześćiáńſki, ieſt to TROYCA Przenayświętſza, BOG OCIEC, BOG SYN, BOG DUCH Swięty, trzy Oſoby, á ieden BOG. *Symb: S. Athan: ad Primam.*

P. *Jakże to ieden Bog? kiedy y Bog Oćiec ieſt Bogiem, y Syn Boży ieſt Bogiem, y Duch Swięty ieſt Bogiem, to też ſą trzey Bogowie?*

O. Prawdá, że y Bog Oćiec ieſt Bogiem, y Syn Boży ieſt Bogiem, y Duch S. ieſt Bogiem, przećię iednák nie trzey ſą Bogowie, ále tylko w trzech Oſobách, ieden ieſt BOG: bo te wſzyſtkie trzy Oſoby, iednę tylko máią w ſobie Náturę, y Iſtotę Boſką. *Gen* 1. ℣. 25. & 26. *Pſal.* 66. ℣. 8. *Joann* 10. ℣. 30. *Joann.* 14. ℣. 10 & 11. *Symb. S. Athan. S. Fulgent. Serm. in Dom. Trinit.*

P. *Jeſtże też Pan BOG wßędźie?*

O. Pan BOG ieſt wſzędźie przez ſwoię nieográniczoność; bo nie máſz żadne-

go mieyſcá, gdźieby Páná Boga nie było. Jeſt Pan BOG w Niebie, przez ſwoię obecność, y chwałę; ieſt Pan BOG ná źiemi, przez ſwoię opátrzność, ktora ma o káżdźiuśieńkiey rzeczy: ieſt PanBOG y w piekle, przez ſwoię ſpráwiedliwość, ktorą karze Diabłow y potępionych ogniem wiekuiſtym. *3. Reg. 8 ℣. 42. Sap. 7. ℣. 24. S. Greg. lect 8. & 9. Dom. 20. poſt Pent.*

P. *A wie też Pan BOG wſzytko y widźi?*

O. Wiedźiał przed wieki, wie y widźi Pan BOG to wſzyſtko, cokolwiek kiedy było, ieſt, y będźie, álbo być może. *Gen. 22. ℣. 14. Gen. 24. ℣. 62. Job 10. ℣. 4. Eccleſ. 23. ℣. 28. Jerem. 7. ℣. 11. Matth. 9. ℣. 2. Lucæ 9. ℣. 47.*

P. *To też Pan BOG wie y widźi, wſzyſtkie ſpráwy, mowy, y myśli náſze?*

O. Ták ieſt; wie y widźi záwſze Pan BOG kázdźiuśieńką myśl ſercá náſzego; wie PanBOG, widźi, y słyſzy kázdźiuśieńkie słowo náſze; wie Pan BOG, y widźi kázdźiuśieńki uczynek náſz, by też był y nayſkrytſzy, y widźi káżdą ſpráwę náſzę, ták złą, iáko y dobrą. *Eccli. 23. ℣. 25. & 27. 1. Parap. 29. ℣. 9. Pſal. 7. ℣. 10. Sapien. 6. ℣.*

4. Sap.

4. Sap. 1. ℣. 6. Jerem. 17. ℣. 10. Pſal. 32. ℣. 15. V. Beda l. 9. Dom. 3 Quadrag.

P. *A my też iák widźieć Páná BOGA będźiemy w Niebie?*

O. Oto go przez cáłą nieſkończoną wieczność, rozumem náſzym ták dochodźić, y iego doſkonáłośći, z niewypowiedźiánym ſercá ukontentowániem, ták poymowáć będźiemy, iákbyśmy naylepiey ná niego oczymá náſzymi pátrzyli. *Exod. 33. ℣. 19. Pſal. 35. ℣. 10. Rom: 1. ℣. 21 1. Cor. 13. ℣. 9 & 12. 1. Tim: 6. ℣. 16. 1. Joan: 3. ℣. 21 1. Joan: 4. ℣. 12. S Aug. hom. in Vigil: Pent.*

P. *Jákże ſię to ma rozumieć, kiedy nam Piſmo S. opiſuie Páná BOGA, iáko Królá iákiego ná Máieſtáćie záśiádáiącego, rozmawiáiącego, przechodzącego ſię, użaláiącego, gniewáiącego, álbo karzącego, &c.*

O Oto czyni to wſzyſtko Piſmo S. o BOGU, niby to po ludzku mowiąc, dla lepſzego poięćia, y zrozumienia náſzego, álbo też dla poſtráchu, boiáźni, y przeſtrogi náſzey: przez iego krolowánie; przypominaiąc nam iego władzą, y wſzechmocność: przez żal y uſkarżánie ſię, ná

niewdźięczność ludzką, y ćięſzkość grzechow náſzych: przez gniew y karánie, iego nam ſpráwiedliwość opiſuiąc. *Iſaia* 6. ℣. 1. *Iob.* 10. ℣. 8. *Gen:* 5. ℣. 5. & 8. *Exodi* 4. ℣. 14. *Num* 11. ℣. 10. *S. Ambr: Serm: in Domin: Sexag: Cath: Conc: Trid: de* 1. *Pracep: cap:* 4.

P. *A miał też kiedy Pan BOG ſwoy początek, álbo ieżeli koniec mieć będźie?*

O. Nie miał nigdy Pan BOG żadnego początku, áni końcá mieć może: ále záwſze przed wieki był Bogiem, y będźie Bogiem ná wieki; bo ieſt przedwieczny y nieſkończony. *Pſal.* 101. ℣. 26. & 27. *Iſaia* 41. ℣. 4. *Iſaia* 48. ℣. 12. *Apocalip:* 1. ℣: 8. & 17.

NAVKA DRVGA O TROYCY PRZENAYSWIĘTSZEY.

PYtánie. *Coż to ieſt Swięta TROYCA?*

Odpowiedz. Swięta TROYCA ieſt to BOG Oćiec, Syn Boży, Duch Swięty, trzy Oſoby, á ieden ieſt BOG. *Symb: S. Athan.*

than. S. Greg: Naz: ſerm: in Dom: Trin: S. Hieron: l. 2. fer 6. poſt Paſcha.

P. *Wieleż ieſt Oſob TROYCY Swiętey?*

O. Trzy ſą Oſoby TROYCY Swiętey.

P. *Ktoraż ieſt pierwſza Oſobá TROYCY S.*

Odpow. BOG Oćiec. Drugá? Syn Boży. Trzećia? Duch S.

P. *Czemuż to Bog Oćiec ieſt pierwſza Oſoba Troycy Swiętey, Syn Boży Druga, á Duch Swięty Trzećia.*

O. Temu: Bo nam ie tym porządkiem wyliczył ſam Pan JEZUS, mowiąc Apoſtołom: *Nauczaycie wſzytkie narody, krzcząc ie, w Imię Oycá, y Syná, y Duchá Swiętego. Matth: 28. ℣. 19. 1. Joan: 5. ℣. 7.*

P. *BOG Oćiec národźił ſię też od kogo? álbo pochodźi od kogo?*

O. BOG Oćiec z nikogo ſię nie národźił, áni pochodźi od nikogo, *Symb: S. Athanaſij.*

P. *A Syn Boży národźił ſię też z kogo, álbo pochadźili też od kogo?*

O. Syn Boży národźił ſię przed wieki z Bogá Oycá, y pochodźi od ſámego Bogá Oycá przez rozum, dla tego też zowie ſię SŁOWEM y Mądrośćią Boſką. *Symb. S. Ath:*

S. Ath: Psal: 32 ℣. 6. Eccli 1. ℣. 5. 1. Petri 1. ℣. 25. 1. Joan: 1. ℣. 1. 1. Cor: 1. ℣. 21. & 24. Apoc: 19. v. 13. Apoc: 5. v. 12. S. Leo l. 2. & 3. hom: Dom: 2. Quadrag.

P. *A Duch S. z kogo się národźił, álbo od kogo pochodźi?*

O. Duch S. z nikogo ſię nie národźił; ále pochodźi od Bogá Oycá, y od Syná Bożego wſpołecznie, przez wolą, tchnieżego wſpołecznie, przez wolą, tchnienie, y miłość: y dla tego też zowie ſię Duchem y Miłośćią Boſką. *Symb: S. Ath. & Nican: S. Aug. in hom: Dom: inf: Oct: Aſcenſ: Dom. S. Greg: in hom: Dom: Pentec: Gen: 1. v. 2. Sapient: 1. v. 7. Rom: 5. v. 5. Joann: 15. v. 26. 1. Joan: 4. v. 8.*

P. *BOG Oćiec ieſtże też ſtárſzy, y godnieyſzy, od Syná Bożego, álbo od Duchá Swiętego?*

O. Nie ieſt BOG Oćiec áni ſtárſzy, áni godnieyſzy od Syná Bożego, ile Bogá, áni od Duchá S. ále wſzyſcy trzey rázem byli przed wieki, y rowni ſobie ſą, we wſzyſtkim ták: że iáko Bog Oćiec ieſt Bogiem prawdźiwym, przedwiecznym, wſzechmogącym &c. y wſzyſtkie w ſobie máiącym doſkonáłośći: ták też Syn Boży, y Duch Swięty ieſt Bogiem prawdźiwym,

przed;

przedwiecznym, wszechmocnym &c. y wszystkie w sobie máiącym doskonáłośći. *Symb: S. Athan: 1. Joan: 1. v. 1 Joann: 10. v. 30. S. Gregor: Nanz: l. 8 in Hom. Dom: Trinit. vide Orat: Sabb: infr: Oct: Pent: S. Leo Dom: 2. Quadrag: l. 8. & 9.*

P. *A czemuż to przećię Apostołowie SS. y Kośćioł Kátolicki, Bogu Oycu osobliwie przypisuią wszechmocność, Synowi Bożemu mądrość, á Duchowi Swiętemu miłość?*

O. Temu Apostołowie SS. y Kośćioł przypisuią wszechmocność osobliwie BOGU Oycu, bo od nikogo nie pochodźi. Synowi Bożemu mądrość, bo przez rozum pochodźi od Bogá Oycá, y iest Osobistą Mądrośćią Boską: á Duchowi Swiętemu Miłość y Dobroć, bo przez miłość y wolą pochodźi od BOGA Oycá, y od Syná Boskiego wspołecznie, y iest tákże Osobistą Miłośćią y Dobroćią Boską. *S. Aug: l. 15. de Trinit: c. 17.*

P. *Czemu S. Duchowi Kośćioł Boży przypisuie ten tytuł: Swięty?*

O. Temu, bo mu go przydał y sam Pan JEZUS, mowiac: *Krzćiyćie w Imię Oycá, y Syná, y Duchá S.* á do tego, bo Duch S.

po-

poświęca duſze náſze, y nas świętemi czyni. *Mat. 28. v. 19. Rom: 5. v. 6. Rom: 15. v. 16.*

P. *Zá co człowiek, oſobliwie powinien dźiękowáć BOGU Oycu?*

O. Zá to, że oſobliwie BOG Oćiec człowieká, y wſzyſtko ná świećie ſtworzył, dla człowieká. *Pſal. 8. v. 7. & 8.*

P. *Zá co człowiek oſobliwie powinien dźiękowáć Synowi Bożemu?*

O. Zá to, że Syn Boży Krwią ſwoią odkupił człowieká.

P. *A Duchowi S. zá co człowiek powinien oſobliwie dźiękowáć?*

Odp. Zá to, że go łáſką ſwoią poświęcił.

P. *Cożeśmy tedy zá wſzyſtkie dobrodźieyſtwá powinni cáłey TROYCY Przenayświętſzey?*

Odpowiada Swięty Hiláryuſz Biſkup: *BOGU powinniśmy to, co ieſt iego włáſnego, to ieſt ćiáło, duſzę, y wolę, &c. lect: 9. Domin. 22. poſt Pentec.*

NAVKA TRZECIA
O STWORZENIV SWIATA.

PYtánie. *Kto Swiat ſtworzył?*

Odpo-

Odpowiedź. Pan BOG w TROYCY S. Jedyny, ále oſobliwie BOG Ociec ſtworzył ten świat, to ieſt Niebo y Ziemię: bo ták mowiemy w Składźie Apoſtolſkim: Wierzę w Bogá Oycá wſzechmogącego, Stworzyćielá Niebá y Ziemie. *Pſalm: 101. v. 26.*

P. *A Syn Boży, álboli Duch S. nie ſtworzyli też to Niebá y Ziemie?*

O. Y Syn Boży, y Duch S. zárownie z Bogiem Oycem ſtworzyli Niebo, y Ziemię, y wſzyſtko: bo ſpráwy Boſkie powierzchowne (iákie ieſt ſtworzenie świátá) ſą poſpolite wſzyſtkim trzemá Oſobom TROYCY S. *Pſal: 32. v. 6. S. Cyril: in hom: die 5. Maÿ, infr: Oct: S. Floriani.*

P. *A czemuż to przećię mowiemy, y wierzymy, że oſobliwie BOG Oćiec ſtworzył Niebo, Ziemię, Aniołow, Człowieká, y wſzytko?*

O. Temu: bo z náuki SS. Apoſtołow, Kośćioł Kátolicki Bogu Oycu przyznáie oſobliwie wſzechmocność; ſtworzenie záś świátá, Aniołow y ludźi, ieſt pierwſze y oſobliwe dźieło wſzechmocnośći Boſkiey. Bog tedy Oćiec wſzytko ſtworzył ſwoią wſzechmocnośćią. Syn Boży mądro-

mądrośćią, á Duch S. Dobroćią; álbo iáko náucza S. Cyril: wszytkie rzeczy są od Bogá Oycá, przez Syná, w Duchu Swięt: *Lect: 8. die 2. infra Octav: S. Flor: Gen: 1. v. 1. & 26 Psal: 8. v. 4. Psal: 101. v. 26. Matthai 11. v. 26. & v. 27.*

P. *Stworzywszy Pan Bog świát, zápomniałże o nim?*

O. Nie zápomniał, ále konserwuie go, y wie záwsze o nim, rządźi y sporządza wszystkim. *Judith: 9. v. 5. Sap. 8. v. 1. Sap. 11. v. 26. Sap: 14. v. 3. Orat: in sab: post Dom: Pent: S. Greg: in hom: Dom: Septuag: S. Aug: lect: 8. Dom: 4 Quadrag.*

P. *Z czego P. Bog stworzył Niebo, Ziemię, y wszystkie ná nich rzeczy?*

O. Pan Bog stworzył Niebo, Ziemię, y wszytkie rzeczy z niczego. *Isaia 40. v. 22. Machab: 7. v. 28.*

P. *A może też to z niczego co stworzyć?*

O. Pan Bog może z niczego wszytko stworzyć, y stworzył: bo będąc wszechmogacy, co tylko zechce, to uczynić może *Psal. 113. v 3. Luc. 18. v. 27.*

P. *Siłáż też pracy y kosztu łożył, Pan Bog ná to wszystko, co stworzył?*

O. Zadney pracy, áni kosztu Pan Bog

nie łożył ná to wſzytko co ſtworzył: ále tylko pomyślił, zechćiał, y rzekł; niech ſię ſtánie, á ſtáło ſię wſzyſtko. *Pſal: 32. v. 9. Pſal: 148. v. 5. S. Aug: l. 2. hom: fer: 6ta infr: Dom: 3 Quadrageſ.*

P. *Siłá czáſu P. Bog ſtráwił około ſtworzenia świátá?*

1. O, Sześć dni. Pierwſzego dniá ſtworzył Pan Bog Niebo, Ziemię y świátłość. *Gen: 1. à v. 1. ad 6.*

2. Drugiego dniá ſtworzył Pan BOG Firmáment, y rozdźielił wody, ktore ſą nád Firmámentem od tych wod, co ſą pod firmámentem. *à v. 6. ad 9.*

3. Trzećiego dniá oſuſzył Bog źiemię z wod, ktore zgromádźiwſzy w iedno, názwał Morzámi; z źiemi zaś wyprowádźił trawę, źiołá, zbożá y drzewá. *à v. 9 ad 14.*

4. Czwartego dniá ſtworzył Pan BOG Słońce, Mieśiąc, y Gwiázdy, y oſádźił ie ná firmámenćie. *à v. 14. ad 20.*

5. Piątego dniá ſtworzył Pan Bog Ryby, y ptáſtwo, y nápełnił ptáſtwem powietrze, á rybámi wody. *à v. 20. ad 24.*

6. Szoſtego dniá ſtworzył Pan BOG wſzyſtkie bydlętá, Zwierzętá, y Gádźiny, á ná oſtátek Człowieká. *à v. 24. ad 31.*

P. *Dla czego Pan Bog ſtworzył Niebo?*

O. Dla śiebie ſámego, tákże dla Aniołow, y wſzyſtkich SS. áby go tám chwalili ná wieki. *Pſal:* 113. v. 16. *Luca* 2. v 13. *Matth:* 18. v 10.

P. *Dla czegoż Pan Bog ſtworzył Ziemię?*

O. Dla Człowieká y dla wygody iego. *Pſal:* 8. v. 7.

P. *A nim Pan BOG ſtworzył Niebo, gdźie też był, y gdźie mieſzkał?*

Odpowiada S. Auguſtyn: *że nim Pan Bog Niebo ſtworzył, w ſobie ſámym mieſzkał, y u śiebie był, y ſam ſobie był świátem, y mieyſcem, y wßytkim. In Pſal:* 122.

NAVKA CZWARTA
O STWORZENIV y VPADKV ANIOŁOW.

PYtanie. *A tylko to Pan Bog ſtworzył ſámo Niebo y źiemię?*

Odpowiedz. Nie tylko: ále ſtworzył Pan Bog to wſzyſtko, cokolwiek ieſt ná świećie; wſzytkie rzeczy, ták te ktore widźimy, álbo widźieć nie możemy iáko też y te, ktorych nie widźimy, áni

wi-

widźieć nie możemy. *Symbol: Nicæn. Coloſ: 1. v. 16.*

P. *A ktoreż to ſą te rzeczy, ktorych nie widźiemy, áni widźieć nie możemy?*

O. Są to Aniołowie ták dobrzy, iáko y zli, to ieſt diabli, y Duſze ludzkie, ktorych ták, iák ſą w ſobie ſáme, widźieć nie możemy: bo ſą Duchámi ſzczeremi, ćiáłá y kośći nie máią. *Gen: 2 v. 7. Pſal. 103. v. 4. Luca 24. v. 39. Hebr. 1. v. 14. S. Greg: l. 5 die 29 7bris. S. Aug: ſer: fer: 2. inf: Oct: S. Angeli Cuſt.*

P. *A iákże to przećię ludźie czáſem Aniołow, y diablow, y Duſze umárłych widźieli, y z niemi rozmawiáli?*

O. Oto ták: że Anioł, albo diabeł, albo duſzá ludzka, z dozwolenia, álbo dopuſzczenia Boſkiego, wźięłá ná śię poſtáć ćiáłá iákiego, y ták śię człowiekowi w owym ćiele pokazáłá, y z nim rozmawiáłá. *2. Cor: 11. v. 14. & 15.*

P. *A ktoż ſtworzył Aniołow? y z czego?*

O. Sam P. Bog ſtworzył Aniołow z niczego. *Dan. 3. v. 58.*

P. *Kiedyż ich to ſtworzył?*

O. Zwyczáynie Doktorowie SS. náuczáią,

czáią, że w ten dźień, w ktory y Niebo, to iest: w pierwszy. *S. Aug: in illud Gen: fiat lux. &c.*

P. *Wiele Pan Bog stworzył Aniołow?*

O. Stworzył Pan Bog Aniołow moc nieprzeliczoną. *Dan: 7. v. 10. Apoc: 5. v. 11. Apoc: 9. v 11.*

P. *Jákże ich przećię dźielą Doktorowie Swięći?*

O. Ná trzy Hierárchie, á ná dźiewieć Chorow.

P. *A ktorzy są Aniołowie w pierwszey, to iest niższey Hierárchiey?*

O. W Pierwszey Hierárchiey są Aniołowie, Archániołowie, y Mocy álbo Mocárstwá.

P. *A w drugiey to iest w śrzedniey Hierárchiey ktorzy są?*

O. Władze álbo Zwierzchnośći, Xięstwá, y Pánowánia.

P. *A w trzeciey to iest w naywyższey Hierárchiey ktorzy są?*

O. Są Trony, Cherubinowie, y Seráfinowie. *S. Greg: lect: 4. in Dedic: S. Michael: Psal: 102. v. 20. Isa: 6. v 1. & 6. Ezech: 10. per tot: Ephe: 1. v. 21. Coloss: 1. v. 16.*

P. W

P. *W iákim ſtanie Pan Bog ſtworzył Aniołow ?*

O. P. Bog ſtworzył Aniołow w ſtanie łáski y zupełnośći darow, ták przyrodzonych, iáko y nádprzyrodzonych, *z dobrą wolą, toieſt z czyſtą miłośćią, ktorą ſię go trzymáią: Bog ſtworzył Aniołow, razem w nich y Náturę ſtánowiąc, y łáſkę im dáiąc, náucza S. Auguſtyn lib: 12. de Civitate, DEI c. 9. Gen: 1. v. 31. 2. Reg: 14. v. 20. Eccli. 39. v. 21.*

P. *Na co Pan Bog ſtworzył Aniołow ?*

O. Aby go byli w Niebie ná wieki chwalili, Jemu wiernie, y ludźiom z Iego rozkazania służyli. *Pſal: 90. v. 11. Pſal: 103. v. 4. Pſalm: 148. v. 2. Marc: 1. v. 13. Lucæ 2. v. 13.*

P. *A ſłużyliż mu długo wiernie ?*

O. Bárdzo krotko: bo wnet ieden z nich nayprzednieyſzy, názwány Lucifer, uważáiąc zacność nátury ſwoiey, uniosł ſię pychą, y chćiał ſię Bogu zrownáć. *Iob: 1. v. 18. Iſai: 14. v. 12. & 13.*

P. *Coż ſię zá tym ſtáło ?*

O. Oto Michał S. Archánioł, odezwał ſię: á kto iáko Bog? y powſtáwſzy z innemi Aniołami przećiwko niemu, y owych

ktorzy z nim trzymáli, ſtrąćił wſzyſtkich do bezdennośći piekielnych, ná wieczne potępienie y ogien. *Iſai. 14. v. 14. 2. Petri 2. v. 4. Apoc. 12. v. 7. & 9. Matth: 25. v. 41. Apoc: 20. v. 1. & 10.*

P. *Jákże ſię teraz zowią ći Aniołowie, co ſą do piekłá ſtrąceni?*

O. Oto nayſtárſzy, zowie ſię Lucyper álbo ſmok piekielny: á záś inni zowią ſię Angeli źli, źli duchowie, diabli, ſzátáni, czárći, pokuśnicy &c. *1. Reg: 18. v. 10. Pſal: 77. v. 49. 2. Cor: 11. v. 14. 2. Cor: 12. v. 9.*

P. *Czymże ſię teraz diabli zábawiáią?*

O. Oto kuſzą ludźi, chcąc ich do grzechu przywieść, á po śmierći mieć z ſobą towárzyſzámi w piekielnych mękách ná wieki. *Matth: 4. v. 1. 13. & 39. Eph: 6. 11. Tim: 3. v. 7. 1. Petr: 5. v. 8. Apoc. 20. v. 10. S. Baſil: lect: 7. in Oct. S. Stanisl.*

P. *A możeſz też diabeł przyniewolić człowieká do grzechu?*

O. Nie może nigdy diabeł przyniewolić człowieká do grzechu, ále go tylko kuśić y podbudzáć może do grzechu: ták iáko owo pies wśćiekły, uwiązány ná łáncuchu, ſczekáć y porywáć ſię na człowieká

może,

może, ále nikogo (chybá chcącego âlbo zbliżáiącego ſię do ſiebie) ukąśić nie może. według náuki *S. Aug: lect: 5. Domin: 4. post Pentec.*

P. *A z Michałem S. y z owemi Aniołámi, co przy honorze Bosſkim ſtánęli, co ſię ſtáło?*

O. Oto Michał S. náſtapił ná naypierwſze mieyſce Luciferá, ſtał ſię Xiążęćiem y Hetmanem wſzyſtkich woyſk Anielſkich, y ieſt z niemi wſzyſtkiemi utwierdzony w łáſce y chwale wiekuiſtey. *Dan: 10. v. 13. & 21. Dan: 12. V. 1.*

P. *Coż ieſt za Zabáwá SS. Aniołow?*

O. Zabáwá SS. Aniołow ieſt, chwalić Boga ná wieki, y Iemu bezprzeſtánnie wyśpiewywáć: Swięty, Swięty, Swięty Pan Zaſtępow: przytym służyć Bogu y ludźiom z roſkazánia Iego, náſze prośby y dobre uczynki Iemu ofiáruiąc. *Iſaiæ 6. v. 3. Apoc. 4. v. 8. Pſal: 96. v. 8. Pſal. 103. v. 4. Hebr: 1. per tot. S. Hilar. lect: 9. die 8. Maÿ, Idem Serm: fer. 4. inf: Oct: S. Angel. Cuſt: Bernar: lect: 5. fer: 6. inf: eand: Oct.*

P. *To Swięći Aniołowie ſą ſtrożámi náſzymi?*

O. Ták ieſt, káżdy człowiek ma ſobie od Páná Boga nádanego Aniołá ſtrożá,

ktory go ſtrzeże, od wſzelkiego złego, ták na duſzy, iako y ná ćiele: iego modlitwy y potrzeby donośi przed Majestat Boski, za nim ſię przyczynia &c. *S. Hieron: lect: 9. in Dedic: S. Michaël: Vid: lect: 2. Noct: per tot: Oct: SS. Ang: Cuſt.*

P. *Coż tedy człowiek powinien SS. Aniołom za tę ſtraż około śiebie?*

O. Powinien człowiek SS. Aniołom Strożom wielką uczćiwość, dla ich obecnośći, Nabożeńſtwo, dla ich łáſkáwośći, y podufałość, dla ich pilney y ochotney ſtraży. *mowi S. Bernard: Serm: in Feſt. Angeli Cuſt: 2. Octobr: Idem Ser. fer. 3. & 6, inf: Oct: S. Angel: Cuſt: S. Auguſt: Serm: fer: 5. Ibid: S. Ambr. lect: 5. in Sabb: ibid.*

NAVKA PIATA O *STWORZENIV* y *VPADKV* PIERWSZEGO CZŁOWIEKA.

PYtánie. *Kto ſtworzył pierwſzego człowieká?* Odpowiedz Pan Bog, á oſobliwie Bog Oćiec Wſzechmogący ſtworzył pierwſzego człowieká. *Gen: 1. v. 2. 7.*

P. NA

P. *Ná iáki obraz y podobieńſtwo ſtworzył Pan BOG człowieká?*

O. Pan Bog ſtworzył człowieká ná obraz y podobieńſtwo ſwoie. *Gen. 1. v. 26. & 27. Colos. 3. v. 10.*

P. *W czymże to Pan BOG ná ſwoy obraz ſtworzył człowieká?*

O. W tym P. Bog ná ſwoy obraz ſtworzył człowieká, że mu dał duſzę rozumną, y nieśmiertelną. *Gen. 2. v. 7. S. Ambr. lect. 3. Sabb: ante Dom. 3. Quadrag. Id. lect: 7. die 23. Julij.*

P. *Kiedy Pan BOG ſtworzył pierwſzego Człowieká?*

O. Szoſtego dniá, po ſtworzeniu wſzytkich rzeczy, ſtworzył P. Bog pierwſzego człowieká. *Gen. 1. à v. 26 ad 31.*

P. *Gdźie P. BOG ſtworzył człowieka?*

O. Ná źiemi ſtworzył Pan Bog pierwſzego człowieká.

P. *Z czego Pan BOG ſtworzył pierwſzego człowieká?*

O. Z gliny naprzod uformował ćiáło iego, á potym ſtworzył duſzę z niczego, y złączył ią z ćiáłem owym, y ták ſię ſtał człowiek żyiącym. *Ná ktore mieyſce piſze*

Auguſtyn S. náucza, że tym świádectwem doſyc y doſtátecznie nápomnieni ieſteśmy, iáko BOG z niczego ſtworzył duſzę, ktorą dał pierwſzemu człowiekowi. Lib. 7. de Pan. C. 18. Gen. 2, v. 7. Iſaiæ 41. v. 24. 1. Cor. 15. v. 45. Eccli. 33. v. 10.

P. *A ciebie kto ſtworzył?*

O. BOG Oćiec mnie ſtworzył.

P *Jákoż ćię to ſtworzył!*

O. Oto w żywoćie Mátki moiey. uformował ćiáło moie, á potym ſtworzywſzy z niczego duſzę, złączył ią z ćiałem moim, y tákem ſię národźił człowiekiem żyiącym. *Job. 10. v. 8. Pſal. 118. v. 73. Iſaiæ 45. v. 11. & 18. Sap. 7. v. 1.*

P. *To każdego człowieka PAN BOG ták ſtworzył y ſtwarza?*

O. Ták á nie inaczey. *Eccl. 33. v 10. & 13. Pſal. 21. v. 10. & 11. Sap. 7. á v. 1. ad 6. Sap. 2. V. 2.*

P. *A pierwſzą niewiáſtę iák też P. BOG ſtworzył?*

O. Oto dopuśćił Pan BOG ſen ná pierwſzego człowieká, á gdy ow záſnał, wyiął Pan BOG żiebro z boku iego, y z tego żiebrá uformował ćiáło niewieśćie,

á potym

á potym ſtworzywſzy duſzę z niczego, złaczył ią z owym ćiáłem, y ták ſię ſtáłá niewiáſtá żyiąca. *Gen: 2. à v. 21. ad 25.*

P. *Jákże było imię pierwſzemu człowiekowi?*

O. Adam. *A pierwſzey niewieśćie?* Ewá. *Gen. 2. v. 20. Luc. 3. v. 38. 1. Cor. 15. v. 45. 1. Tim: 2. v. 13.*

P. *Czemuż to Adam y Ewá zowią ſię pierwſzemi Rodźicámi náſzemi?*

O. Bo od nich y przez nich rozmnożyli ſię wſzyſcy ludźie ná świećie.

P. *W iákim ſtánie P. BOG ſtworzył pierwſzych Rodźicow náſzych?*

O. Pan Bog ſtworzył pierwſzych Rodźicow náſzych, w ſtánie niewinnośći, y łáſki, ze wſzytkiemi dárámi, ták przyrodzonemi, iák y nádprzyrodzonemi. *Gen: 1. v. 31. Eccl: 7. v. 30.*

P. *Ná co Pan BOG ſtworzył Pierwſzych Rodźicow náſzych?*

O. Ná to, áżeby go ználi zá BOGA, Stworcę y Páná ſwego, iego kocháli, y iemu ná źiemi wiernie záwſze służyli, záchowuiąc ś. przykazánie iego, á potym áby ſię z ćiáłem y z duſzą do niebá y chwały wiekuiſtey byli doſtáli. *Matth: 4. v. 10. Matth: 22. v. 37.*

P. *A coż to zá przykazánie dał był Pan BOG pierwszym Rodźicom nászym, Adámowi y Ewie?*

O. Jedno tylko, y to dosyć łátwe do záchowánia: to iest ážeby z pewnego drzewá w Ráiu, ktore śię názywáło Drzewo umieiętnośći dobrego y złego, ážeby mowię z owego tylko sámego Drzewá, nie záżywáli byli owocu. *Gen. 2. v. 16.*

P. *Pod iákaż karą zákazał Pan BOG Adámowi y Ewie, záżywáć owocu z owego Drzewá?*

O. Pod ćięszką bárdzo karą, y ktoraby nie tylko oni sámi, ále y cáły narod ludzki popadał zá ich przestępstwem. *Genes. 2. v. 16. Gen. 3. à v. 6. ad. 24. Rom: 5. v. 22.*

P. *A ktoraż to kará ták ćiężka byłá?*

O. Oto tá, że ktoreybykolwiek godźiny zá żyli byli owocu z owego Drzewá zákazánego, teyże záraz godźiny y oni sámi, y wszyscy ich potomkowie utracáć mieli niewinność y łáskę pierworodną, utracáć mieli dáry nádprzyrodzone, y wiele przyrodzonych: utracáć mieli Synostwo Boskie, y Práwo do Dźiedźictwá Krolestwá Niebieskiego, y żywotá wiecznego

cznego, á wpádáć mieli w moc y niewolą czártowſką, y podlegáć ze wſzyſtkiemi ich potomkámi żyiąc ná tym świećie, wſzelkim mizeryom, nieſzczęśćiu, chorobom, y śmierći nawet ſámey; á naoſtátek potępieniu wiecznemu po śmierći. *Gen. 3. à. v. 6. ad 24. Rom: 5. v. 12. 1. Cor. 15. 22. Rom: 3. v. 23. Pſal. 48. v. 13. Iob: 5. v. 7. Job. 14. v. 1. ad 3. Eph. 2. v. 3. 2. Petr. 2. 14. S. Leo, Serm. in Nat: Dom: S. Aug. ſer: in Dom. Sept.*

P. *A záchowáliż pierwśi Rodźicy náśi owo Przykazánie Boże?*

O. Nie záchowáli: bo z namowy Czártowſkiey, naprzod Ewá zerwáłá owoc z Drzewá owego y iádłá, á potym Adámowi dáłá, ktory tákże iadł. *Gen. 3. v. 6.*

P. *Coż ſię zátym ſtáło?*

O. Zgrzeſzyli ćiężko Adam y Ewá, y nas wſzytkich wprowádźili w grzech pierworodny.

NA-

NAVKA SZOSTA.
O ODKVPIENIV CZŁOWIEKA.
Y
O WCIELENIV y NARODZENIV SYNA BOZEGO.

PYtánie. *Zápomniałże tedy iuż wcále o człowieku BOG rozgniewány; y zostáwiłże go w tym ták mizernym stánie ná záwsze?*

Odpowiedz: Nie zápomniał, áni nie zostáwił: ále z nieskończoney dobroći y miłośierdźia swego, zesłał ná świát Zbáwićielá y Odkupićielá narodu ludzkiego. *Joan: 3. v. 17. Gal: 4. v. 5. Tit. 2. v. 14. Trid: Ses: 6. de Justif. C. 2.*

P. *A ktoryż to iest ten Zbáwićiel y Odkupićiel Narodu ludzkiego?*

O. Nie inszy, tylko Pan nász JEZUS CHRYSTUS. *Psal: 24. v. 5. Luc: 2. v. 11. Matth: 1. v. 21. 1. Timot: 4. v. 10. Tit. 1. v. 4. Tit. 3. v. 18. 2. Petr: 1. v. 11. Iudæ v. 25. S. August: l. 1. fer: 2. Pent. Idem l. 4. Dom. 5. post Epiph.*

P. *A ktoż to iest ten P. nász JEZUS Chrystus?*

O.

O. Pan nász JEZUS Chrystus, ieſt to wtora Oſobá TROYCY SS. to ieſt SYN BOZY, prawdźiwy BOG, oraz prawdźiwy Człowiek. *Tit: 3. v. 4. Symb. S. Athan: S. Leo Serm. in Dom: inf: Oct. Nativ: Dom: S. Auguſt: l. 1. fer: 3. poſt Dom: Paſſ: S. Hilar: lect: 7. die 18. Januarij.*

P. *Czemuż to P. JEZUS ieſt prawdźiwym BOGIEM, y oraz prawdźiwym Człowiekiem?*

O. Temu P. JEZUS ieſt oraz prawdźiwym BOGIEM y prawdźiwym Człowiekiem, bo w iedney Oſobie ſwoiey Boſkiey, ma rázem złączone z ſobą dwie nátury, to ieſt náturę Boſką, y náturę ludzką. Zkąd *S. Leo Papież náucza, że rownego to ieſt niebeśpieczeńſtwá wierzyć, że Pan JEZUS Chryſtus Bogiem tylko ieſt ſamym bez człowieká, álbo bez Bogá ſámym tylko Człowiekiem, gdyż to oboie wyznawáć potrzebá: bo iáko w Bogu prawdźiwe Człowieczeńſtwo, ták w Człowieku prawdźiwe było Boſtwo. lect: 1. ſab: inf: 1. 4drag: w obudwu tedy náturách to ieſt Boſkiey rázem y ludzkiey. Jeden ieſt Syn Boży ćiáło náſze ná ſię przyimuiąc, ále też áni Boſtwá ſwego nie trácąc, mowi tęnże: in Circum: Domin: & Serm: in die 6. Febr. S. Aug: lect. 4. in Paraſc: Id. lect: 6. Dom: 5. poſt Epiph.*

P. A

P. *A ſą że też w Pánu IEZUSIE dwie Oſoby, ták iáko w nim ſą dwie Nátury?*

O. Nie máſz w P. JEZUSIE tylko iedná Oſobá, to ieſt ſámá wtora Oſobá TROY-CY SS. Syná Bożego, z dwiewá złączona náturámi, to ieſt Boſką y ludzką według náuki SS. Athan: in ſimb: y *Grzeg: lect: 9. Dom: 19. poſt Pent.*

P. *Kiedyż ſię to Syn Boży ſtał Człowiekiem?*

O. Ná ten czás Syn Boży ſtał ſię Człowiekiem, kiedy ſię poczał w Zywoćie Nayświętſzey MARYI PANNY, y z niey ſię národźił. *Symb: Apoſtol. Ioan:* 1. *v.* 14. *Luc:* 2. *v.* 7 & 11. & 16.

P. *Iákimże ſię ſpoſobem poczał Syn Boży w Zywoćie Nayświętſzey MARYI Pánny?*

O. Syn Boży począł ſię w Zywoćie Nayświętſzey MARYI Pánny z Duchá S. to ieſt miłość Boſka, y dobroć iego nieſkończona, nákłoniłá do tego Syná Bożego, że ſię raczył ſtáć Człowiekiem. *Symb: Apoſt: Joan:* 3. *v.* 16. *S. Epiph: lect:* 5. *in Off: de Nomin: B. M. V.*

P. *To táká rzecza P. JEZUS ieſt oraz y Synem Boſkim, y Synem Człowieczym?*

O. Ták ieſt; P. IEZUS ieſt Synem Bożym, bo ſię

bo ſię przed wieki zrodźił, z BOGA Oycá bez Mátki, ieſt tez P. JEZUS oraz y Synem Człowieczym, bo ſie w czáśie zrodźił z Mátki bez Oycá, to ieſt z Przenayśw. MARYI Pánny. *S. Leo lect: 8. Dom: infra Octav: Epiph: v. Beda in hom: Feſt: ad Nives S. Ambr: lect: 8. & 9. Dom: 4. poſt Pent: S. Aug: lect: 4. in Vigil: Epiph.*

P. *To Nayświętſza MARYA Pánná ieſt rázem y Pánna, y prawdźiwa Mátka Boża?*

O. Ták ieſt; Nayświęt: MARYA Pánná byłá, y ieſt rázem czyſtą Pánną y prawdźiwą Mátką Bożą: ponieważ bez naymnieyſzego náruſzenia czyſtośći y Pániéńſtwá, poczęłá prawdźiwie w Zywoćie ſwym, y porodźiłá tego, ktory ieſt prawdźiwym BOGIEM. *Iſai. 7. v. 14. S. Leo, Hom: in Nativ: Dńi, vide Off: & Orat: Miſſ: Nativ: B. M. V.*

P. *To táka rzecza Nayśw: Mátká Boſka byłá Pánna przed porodzeniem. Pánna przy porodzeniu, y Pánna po porodzeniu?*

O. Ták ieſt: Nayświętſza Mátká Boſka byłá Pánną przed porodzeniem, zoſtáłá ſię Pánną przy porodzeniu, y ieſt Pánną po porodzeniu. *Iſai: 7. v. 14. S. Leo hom:*

in

in Nativ: Dni, vide lect: Off. B. M. V. in sab: S. Aug: l. 6. in Vig: Epiph.

P. *A IOZEF S. toto nie był prawdźiwym Oycem Páná IEZUSA?*

O. Nie był Jozef S. prawdźiwym, ále tylko domniemánym Oycem P. JEZUSOWYM. *Matthai 2. v. 13. S. Hieron: hom: in Vigil: Epiph.*

P. *Coż to iest Jozef S. był domniemánym Oycem Páná JEZUSOWYM?*

O. To iest ludźie rozumieli, że Jozef S. był prawdźiwym Oycem P. JEZUSA: á on był tylko Oblubieńcem y Mężem Nayświęt: MARYI Pánny, á Opiekunem y strożem P. Jezusowym. *Matth: 1. v. 20. Matth: 2. v. 13. Luc. 3. v. 23. Luc: 4. v. 22. Joan: 6. v. 42.*

P. *Jákże dáno Synowi Bożemu Imię, kiedy się národźił?*

O. Osmego dniá po Národzeniu, dáno Synowi Bożemu Naysłodsze Imię JEZUS, á zwáno go Chrystus. *Luc: 2. v. 21. Math: 1. v. 16.*

P. *A ktoż Synowi Bożemu nádał to Imię JEZUS?*

O. Sąm Bog Oćiec przez S. Gábryelá

Ar-

Archániołá, nádał Synowi Bożemu To Naysłodſze Imię JEZUS. *Luc. 1. v. 31. Matth. 1. v. 21. Luc. 2. v. 21. Philipp. 2. v. 9.*

P. *Coż to znáczy to Imię JEZUS?*

O. JEZUS iednoto ieſt, co Zbáwićiel. *Matth. 1. v. 21.*

P, *A to Imię Chryſtus co znáczy?*

O. Chryſtus znaczy iedno, co Námázániec Boſki, álbo poświęcony BOGU. *S. Aug. l. 1. ſab. inf. 3. Quadrag.*

II.
O ZADOSYC VCZYNIENIV zá grzechy Ludzkie.

PYtánie: *Dla czego Syn Boży ſtąpił z Niebá ná źiemię, y ſtał ſię Człowiekiem?*

Odpowiedz: Dla nas ludźi y dla náſzego Zbáwienia. *Symb. Nic. S. vide S. Chryſol. lect. 9, Dom. 18. poſt Pent.*

P. *Czemuż to dla nas ludźi, y dla zbáwienia náſzego?*

O. Temu: żeby był zá nas przeprośił przegniewánego BOGA, y iego ſpráwiedliwośći zádoſyć uczynił?

P. *O coż ſię to BOG ná nas był rozgniewał?*

O. O grzechy náſze y przeſtępſtwo przykazań Iego.

P. *Toto nie mogł sam człowiek przeprośić P. BOGA, y iego spráwiedliwośći zádosyć uczynić?*

O. Nie tylko sam człowiek, ále żadne stworzenie, nie mogło zádosyć uczynić spráwiedliwośći Boskiey zá grzechy ludzkie.

P. *A czemuż to?*

O. Temu áni żaden człowiek, áni żadne stworzenie nie mogło zádosyć uczynić spráwiedliwośći Boskiey: bo iáko Bog iest nieskończoney czći, y Honoru godźień, ták grzech iest nieskończona obrázą nieskończonego Máiestatu Boskiego; dla tego ná przeproszenie y zupełne zádosyć uczynienie obráżonemu nieskończenie Bogu, potrzebá było rowney sámemu Bogu Osoby, ktoraby nieskończoney byłá godnośći, y nieskończone miałá zásługi. Táka zás Osobá żadna być nie mogłá, tylko sámá Osobá Boska, złączona z náturą ludzką. *Sam álbowiem człowiek (iáko nas náucza Augustyn S. libr. 19. de Trinit: C. 18.) nie mogł, sam zás BOG, nie był obowiązány zádosyć uczynić spráwiedliwośći Boskiey, zá grzechy cáłego Narodu ludzkiego; dla tego potrzebá było oraz być Bogiem, oraz y czło-*

y Człowiekiem Zbáwićielowi człowieká, zgrze- ßył człowiek, y ſtał ſię winowayca, národźił ſię Bog Człowiek, aby winowáycá był wybáwiony. Mowi tenże S. Auguſtyn ſerm: 9. de Nativit. Dom Idem l. 2 fer. 4. infra: 4. Quadrag: Idem l. 4 in Sab: 8.

P. *Zaſługi tedy Páná náßego* JEZUSA *Chryſtuſá ſą nieſkończoney ceny y waloru?*

O. Ták ieſt: Zasługi Páná náſzego Jezusa Chryſtuſá ſą nieſkończoney ceny, y waloru: bo ſą zasługi Oſoby nieſkończenie godney, to ieſt ſámego Syná Bożego. *Divus Th: 3 parte quaeſt: 48 art: 2.*

P. *To tedy P* JEZUS, *zá grzechy narodu ludzkiego, nieſkończenie zádoſyć uczynił ſpráwiedliwośći Boſkiey?*

O. Ták ieſt: P. JEZUS uczynił nieſkończenie y nád to zádoſyć ſpráwiedliwośći Boſkiey, zá grzechy cáłego świátá. *Joan:* 11. ℣. 51.

P. *To iuż podobno ludźiom ſámym nie trzebá zádoſyć czynić zá grzechy, nie trzebá ſię ich ſpowiádáć, y zá nie pokutowáć?*

O. Trzebá koniecznie, y ludźiom ſámym, y káżdemu grzeſznemu człowiekowi zá grzechy ſwoie pokutowáć, y czy-

nić zádosyć: bo Pan JEZUS nie ináczey chćiał y chce ludźiom mieć pomocne nieskończone zasługi swoie, tylko przy pracy, y pokućie káżdego grzesznego człowieká. *Tim: 2. ℣. 5. 1. Cor: 15. ℣ 10. 1. Petri 1 ℣ 19 1. Petri 2. ℣. 21. S. Ambr: lect: 8. die 24. Aug.*

P. *Coż tedy nam spráwił Pan JEZUS zásługámi swemi?*

O. 1. To nam spráwił Pan JEZUS zasługámi swemi, że przywroćił BOGU nieskończoną cześć, y honor uięty nieskończoną złośćią grzechow nászych. *Job: 22. ℣. 5.*

2. Przeprośił od nas rozgniewánego BOGA, stawszy się Pośrzednikiem między Bogiem y námi. *1. Tim. 2. ℣. 5. Hebr. 9. 15. Rom: 5. ℣. 10.*

3. Uczynił áż nád to zádosyć spráwiedliwośći Boskiey, nie tylko zá grzech pierwszych Rodźicow nászych, ále zá grzechy cáłego świátá. *Joan: 11 ℣. 51.*

4. Wybáwił nas z mocy y niewoli szátáńskiey. *Galat: 5. ℣ 1. 2. Tim. 1. ℣. 9. Coloss. 1. ℣. 13.*

5. Przysposobił nas łáską swoią zá syn-

now

now Boſkich. *Joan:* 1. ℣. 12. *Rom:* 8. ℣. 13. *ad* 32. 1. *Joan:* 3. ℣. 1.

6. Wyiednał nam ná nowe u BOGA Przywiley ná Dźiedźictwo Krolestwá Niebieſkiego, y Chwały wiekuiſtey otrzymánie. *Rom:* 5. ℣. 2. *Rom:* 8. ℣. 17. *&* *à* ℣. 19. *ad* 32.

7. Obronił nas od ogniá piekielnego y potępienia wiecznego. 2. *Theſſ:* 2. ℣. 3.

III.
O ODKVPIENIV Narodu Ludzkiego.

PYtánie: *Ktoż ćię, y káżdego człowieká odkupił:*

Odpowiedz. SYN Boży, Stáwſzy ſię Człowiekiem, káżdego człowieká, y mnie też odkupił. *Matth:* 1. ℣. 21

P. *Z kądże ćię to, y káżdego człowieká odkupił Syn Boży?*

Odp. Z mocy y niewoli czártowſkiey. *Coloſſ:* 1. ℣. 13. *S. Leo lect:* 5. *in Oct: Concept.*

P. *Jákżeś ſie ty tám, y káżdy człowiek doſtał był, w tę niewolą czártowſką?*

O. Przez grzech pierworodny naprzod,

á potym przez grzechy uczynkowe. 1. Joan: 3. ℣. 4. & 8.

P. *Czymże ćię to, y káżdego człowieká Pan JEZUS odkupił z tey niewoli czártowſkiey? złotem, czy ſrebrem? dobrą monetą, czyli ſzelągámi?*

O. Ni ſrebrem, ni złotem, (iáko nas náuczył S. Woyćiech w podáney nam pieśni Bogárodźicá &c.) ále Krwią ſwoią przenaydroższą. *Apoc: 5. ℣. 9. 1. Petri 1. ℣. 18: Eph: 1. ℣. 7. Trid: ſeſſ: 6. de juſtif: c. 2. & 3. S. Leo lect: 6. in Dom: Palm: S. Aug: in lect: 2. Noct: die 5. infra Oct: Dedic: Eccl.*

P. *Kiedyż ćię to, y káżdego człowieká odkupił Pan JEZUS Krwią ſwoią przenaydroższą?*

O. W Wielki Piątek, kiedy umárł ná Krzyżu dla odkupienia y zbáwienia cáłego Narodu ludzkiego. *Eph: 2. ℣. 16. Coloſſ: 1. ℣. 20. Coloſſ: 2. ℣. 13. & 14.*

P. *Cóż tedy káżdy człowiek powinien Pánu JEZUSOWI zá to, że go odkupił Krwią ſwoią Przenaydroższą?*

O. Powinien go znáć, mieć y cześć iáko Páná, Odkupićielá, y Zbáwićielá ſwoiego. *Gal: 2. ℣. 19. Gal: 6. ℣. 14. Apoc: 1. ℣. 17*

NAVKA SIODMA O POSWIĘCENIV CZŁOWIEKA, y ŁASCE BOSKIEY.

PYtánie. *Kto ćię, y káżdego człowieká Chrześćiáńskiego poświęćił?*

Odpowiedz. Duch S. poświęćił káżdego człowieká Chrześćiáńskiego, y mnie też. *Rom:* 15. ℣. 16. *Rom:* 1. ℣. 4.

P. *Czymże ćię to, y káżdego Chrześćiáńskiego człowieká poświęćił DVCH Swięty?*

O. Łáską swoią świętą. *Actor:* 10. ℣. 45. *Hebr:* 10. ℣. 29. 1. *Petri* 5. ℣. 10.

P. *Kiedyż ćię to, y káżdego Chrześćiáńskiego człowieka naypierwey DVCH Swięty łaską swoią poświęćił?*

O. Duch S. naypierwey mnie y káżdego człowieká Chrześćiáńskiego, łáską swoią poświęćił ná Krzćie S. kiedy mnie krzczono. *Tit:* 3. ℣. 5. 1. *Petri* ℣. 3.

P. *A potym kiedy też znowu DVCH święty poświęca łaską swoią duszę y ciało człowieka Chrześćiáńskiego?*

O. Ile razy człowiek Chrześćiáński, álbo

bo Sákrámentá SS. godnie, y z należytym przygotowániem przyimuie, álbo z nátchnienia Duchá Swiętego cokolwiek dobrego uczyni, wymowi, lub pomyśli: tyle rázy tenże Duch S. álbo ponawia, álbo pomnáża łáſkę ſwoię, w duſzy y ſercu owego człowieká.

P. *To tedy Duch S. nie tylko duſzę, ále y ćiáłá náſze łáſka ſwoia poświęca?*

O. Tak ieſt: bo nie tylko duſze, ále ćiáłá náſze, ſą y powinny być Kośćiołem, przybytkiem, y pomieſzkániem, nie tylko Duchá S. ále y cáłey TROYCY Przenayświętſzey. *1. Cor: 3. ℣. 16. & 17. 1. Cor: 6. ℣. 19. 2. Cor: 6. ℣. 16. S. Ambr: lect: 7. in Domin: Palm: S. Greg: l. 3. in Dom: Pent: S. Auguſt: ſerm: in Dedicat: Eccleſ: ibid: in lect: 2. Noct. die 3.*

P. *Coż to ieſt Łáſká Boſka?*

O. Łáſká Boſka, ieſt to Dar nádprzyrodzony od P. BOGA człowiekowi z łáſki dány, ná uſpráwiedliwienie, poświęcenie, y duſzne zbáwienie iego, czyniący go miłym BOGU, y przyſpoſobiáiący go zá ſyná Boſkiego, á przyſzłego Dźiedźicá Kroleſtwá Niebieſkiego. *Conc: Trid Seſſ: 6. de Juſtif: c. 5.*

P. *A ktoż to ieſt Syn Boſki przyſpoſobiony przez łáſkę?*

O. Syn Boſki przyſpoſobiony przez łáſkę, ieſt to káżdy człowiek ſpráwiedliwy, ktory ma to nie z nátury, ále z łáſki Boſkiey, że ſię názywa, y ieſt Synem Boſkim. *Joan: 1. ℣. 12. Philip: 2 ℣. 6. Galat: 2. ℣ 15. Galat: 4. ℣. 7. Ephes: 2. ℣. 3. Rom: 8 ℣. 15. & 23. Rom: 9 ℣. 4. S. Auguſt: lect: 9. in Vigil: Pentec: S. Chryſoſt: in hom: diei 5. infra Oct: Concept.*

P. *Czemu ſię to ći ludźie, co ſą w łáſce Boſkiey, zowią ſynámi Bożemi przyſpoſobionemi przez łáſkę?*

O. Temu: bo poki ſą w łáſce Boſkiey, poty ich Bog zna, kocha, y ma iák zá ſynow włáſnych. *Rom: 8. ℣. 29. Galat: 4. ℣. 5. Eph: 1. ℣. 5 1. Joan: 3. ℣. 1. V. Beda lect: 9. die 31. Iulij in Feſto S. Helenæ.*

P. *A kiedy człowiek utráći przez grzech śmiertelny łáſkę Boſką, czymże ſię ſtáie?*

O. Stáie ſię z ſyná Boſkiego, ſynem, y owſzem niewolnikiem czártowſkim, y iuż więcey, nie Pan Bog mieſzka w nim, ále diabeł, y ma moc nád nim biorąc práwo do niego. *Eph: 5. ℣. 6. & 8. 1 Ioan: 5. v. 10, & 12.*

P. A

P. *A możeß człowiek bez pomocy łáski Boskiey cokolwiek dobrego, y ku zbáwieniu dußy swoiey służącego, sam przez się y przyrodzonemi siłámi uczynić, álbo przynamniey pomyślić?*

O. Nie może: ále przy pomocy łáski Boskiey wszystko może. Bo ták sam Pan JEZUS powiedział: bezemnie nic nie możećie. *Ná ktore słowá pißac S. Augustyn Tract: 81. in Ioan: ták mowi: lubo tedy máło, lubo wiele, bez tego być nie może, bez ktorego nic się stáć nie może. S. Páweł tákże náucza: ufność mamy przez Chrystusá do BOGA, nie żebyśmy dostáteczni byli pomyślić cokolwiek z nas, iákby to z nas sámych, lecz dostáteczność náßá z BOGA ieſt. 2. Cor: 3. v. 4. & 5. y znowu sam o sobie świádczy, mowiąc: wßytko mogę w tym, ktory mię umacnia Philip: 4. v. 13. vide S. Cyril: in hom: diei Oct. S. Flor: Conc: Trid. seß: 6. can: 1. de iustif.*

NAVKA OSMA O ZYCIV CHRZESCIANSKIM.

PYtánie. *Kto ieſt Chrześciánin prawdziwy?*
Odpowied. Prawdziwy Chrześciánin

ieſt

ieſt ten, ktory będąc okrzczony, wyznáie uſtámi, y záchowuie uczynkiem, náukę y Wiárę Páná nászego JEZUSA Chryſtuſá, od Apoſtołow Swiętych opowiedźiáną, á w Kośćiele świętym Kátolickim nienáruſzenie záchowána. *Actor: 26. v. 28 1. Petri 4. v. 15. S. Aug. l. 3. fer: 2. poſt Dom: Palm.*

P. *Czym ſię rożnią źli Kátolicy, od Heretykow?*

Odpowiáda S. Auguſtyn: *Między Heretykámi y złymi Kátolikámi, tá ieſt rożnicá, że Heretycy rzeczy fałſzywe wierzą, ći záś rzeczy prawdźiwe wierzą, á nie zyią ták, iak wierzą. lect. 9 Dom: 6. poſt Epiph.*

P. *Ieſtże też iáki znák prawdźiwego Chrześćiániná?*

O. Znák prawdźiwego Chrześćiániná ieſt, Krzyż Swięty. *Galat: 6. v. 14.*

P *Ktoż nam ten znák podał?*

O. Znák Krzyżá S. podał nam Kośćioł Boży, z náuki Páná JEZUSA. *Mat: 28. v. 19.*

P. *Uczyńże ná ſobie znák Krzyżá świętego, przeżegnay ſię:*

O W Imię Oycá, y Syná, y Duchá Swiętego, Amen.

P. Co

P. *Co to znáczy, że żegnáiac się, kłádźiesz naprzod rękę ná czole mowiac:* W Imię Oycá, *potym ná pierśiách, mowiac:* y Syná, *potym ná rámieniu lewym, mowiac:* y Duchá, *á ná ostátku ná rámieniu práwym, mowiac:* Swiętego, Amen.

O. 1. Oto to: że pokázuie przez to y wyznáię naprzod, że Bog Oćiec przez rozum zrodźił przed wieki rownego sobie Syná, á záś Duch S. pochodźi wspołecznie tak od BOGA Oycá, iák y od Syná Bożego.

2. Ze tenże BOG Oćiec z wysokośći niebieskich, zesłał ná te niskośći źiemskie, do Przeczystego Nayświętszey Pánny MARYI żywotá, Syná swoiego, ktory stawszy sie Człowiekiem, przez Mękę y śmierć swoię, przeniosł nas z lewey strony niewolnikow czártowskich, grzechu y potępienia, ná práwą stronę Synow Boskich, y Dźiedźicow Krolestwá Niebieskiego.

P. *To táka rzecza, Krzyż Swięty znáczy nam, y przypomina nayprzednieysze táiemnice Wiáry Swiętey Kátolickiey?*

O. Ták iest, Krzyż Swięty wyraża nam, y przy-

y przypomina Táiemnicę Bogá w Troycy S. Jedynego, Národzenia Syná Bożego, y Odkupienia nászego.

P. *Czego się też naybárdźiey diabeł boi, y od czego ućieka?*

Odpowiáda Swięty Antoni Pustelnik: *Wierzćie mi, że sie diabeł boi ludźi pobożnych czuyności, modlitw, postow, dobrowolnego ubostwá, politowánia nád bliźnim, miłośierdźia y pokory, ále naybárdźiey goracey miłośći ku Chrystusowi Pánu, ktorego iednym Przenayświętszego Krzyżá znákiem zestábiony, ućieka. Die 27. Ianuarij, vide S. August: in lect: 2di Noct: Dom: 4. post Pent: & S. Atban: lect: 5. & 6. Dom: 3. Novembris.*

P. *Kiedyżeśmy osobliwie znáku Krzyżá S. powinni záżywáć?*

O. Znáku Krzyżá Swiętego powinnismy záżywáć osobliwie wstáiąc y kłádąc się: Záczynáiąc Paćierz y kończąc: wychodząc z domu, álbo w drogę wyieżdżáiąc: Kośćioł álbo Boża Mękę mijáiąc: wchodząc do Kośćiołá y wychodząc przy pokropieniu się święcona wodą: do spowiedźi przystępuiąc: sprawę iáką wálną, álbo robotę iáką záczynáiąc: y w káżdym przy-

przypadku, nieszczęściu, álbo stráchu. *S. Leo lect: 8. & 9. die 14. 7bris.*

P. *Iákże się powinien spráwowáć człowiek Chrześćiáński?*

O. Powinien żyć po Chrześćiáńsku. *Psal: 33. v. 2. Psal: 62. v. 5.*

P. *A coż to iest żyć po Chrześćiáńsku?*

O. Po Chrześćiáńsku żyć, iest to żyć y spráwowáć się we wszystkim według Przykazánia Bożego; y według náuki y rády Páná nászego JEZUSA CHRYSTUSA *Mat: 16. v. 24. 2. Thes: 3. v. 7. Cor. 11: v. 1. Philip: 3. v. 17. S. Aug. lect: 6. de Com: Mart. Id. die 28. Iul: in fest. S. Botuidi lect. 7. S. Chrysost: 19. Ian. in fest. S. Henr. Patr. Suec.*

P. *Náczymże to naybárdziey záwisło przykazánie Boże, y náuká Páná Iezusowá?*

O. Ná tym osobliwie záwisło przykazánie Boże, y náuká Páná Jezusowá; żeby się człowiek strzegł złego, to iest grzechu wszelkiego, á czynił dobrze, to iest z cnoty w cnotę postępował. *Psal. 33. v. 15. Psal. 83. v. 8. vide S. Bern. in hom. fer. 6. in Oct. S. Angel. Cust. lect. 8. & 9.*

P. *To nie dosyć ná tym, ażeby się człowiek wystrzegał złego, ále ieszcze potrzebá y dobrze czynić.*

O. Pe-

O. Pewnie że nie dośyć: *Máło to, mowi S. Grzegorz: złego nie czynić, ieżeli kto nie uśiłuie wespoł, zápocić się nád spráwámi dobremi, y cnotámi Chrześćiáńskiemi. hom. de Com. Conf: non Pont.*

P. *A ktoreż to są nayprzednieysze Cnoty Chrześćiáńskie?*

O. Cnoty nayprzednieysze Chrześćiáńskie, są trzy: Wiárá, Nádźieiá, y Miłość. *1. Cor. 13. v. 13.*

NAVKA DZIEWIĄTA O WIERZE PRAWDZIWEY.

PYtánie: *A może też Człowiek być zbáwiony, bez Wiáry prawdźiwey?*

O. Bez wiáry prawdźiwey żaden człowiek nie może być zbáwiony. *Marci 5. v. 34. Galat. 3. v. 11. Matth: 9. v. 22. Hebr. 11. v. 6.*

P. *A możesz człowiek być zbáwiony przez sámę wiárę prawdźiwą bez dobrych uczynkow?*

O. Nie może: *Bo ieżeli nie záchowuiąc Przykazań, może się przyść do żywotá wiecznego przez sámę wiárę, ktora bez dobrych*

uczyn-

uczynkow umárła iest, á iákoż to prawdá będźie? że sprawiedliwy Sędźiá Chrystus, owym ktorych po lewey stronie ma postáwić, rzecze: łáknąłem á nie nákarmiliśćie mnie, &c. áni ich oto łáiáć będźie, że w niego nie wierzyli: ále że dobrych uczynkow nie czynili: słowá są Augustyná Swiętego, lect. 1. & 3. fer 2. post 1mā Quadrages. ten bowiem tylko prawdźiwie wierzy, ktory ták się spráwuie, iák wierzy. Náucza S. Grzegorz lect. 9 in Fest. S. Thom. Apost. 1. Cor. 13 v. 2. Gal. 5. v 6. 1. Tim. 1. v. 5. & 19. Iacobi 2 à v. 14 ad v. 24. V. Beda lect. 1. fer. 3. infr. 1. Quadrag.

P. *A możeß kto bez grzechu záprzeć się czásem przed ludźmi Wiáry Chrystusowey?*

O. Zátáić się czásem z wiárą swoią może; ále záprzeć iey się przed ludźmi, nigdy nie godźi, bo ponieważ to sam Pan JEZUS powiedźiał, że kto go wyzna przed ludźmi, tego on przed Oycem swoim; toć też, ktoby się go záprzał przed ludźmi, tego się też on zaprze przed Oycem swoim. *Matth 10. v. 32 & 23. S. Athan. in hom. die 2. Maij S. Hilar. lect. 9 die 26. Ian.*

P. *A ktoraż to iest wiárá prawdźiwa?*

O. Sáma tylko Wiárá S. Chrześćiáńska

Káto-

Kátolicka Rzymska, ieſt wiárá prawdźiwa; ktorey, ieżeliby káżdy człowiek wiernie y ſtátecznie nie trzymał, zbawion być nie może, z náuki Athanazego Swiętego. *in Symbol.*

P. Czemuż to ſámá tylko wiárá święta Kátolicka, ieſt wiárá prawdźiwa?

O. Temu ſáma tylko Wiárá święta Kátolicka, ieſt Wiárá prawdźiwa, bo ſámá tylko wiárá święta Rzymſka Kátolicka, ieſt tá wiárá, ktorą ſam Syn Boży podał ludźiom, y ktorey Apoſtołowie Swięći po wſzyſtkim świećie náuczáli. *Rom. 1. v. 8. Galat. 1. v. 8. & 9.*

P. Czemu ſię zowie wiárá świętá?

O. Temu ſię zowie Wiárá święta: bo nam podána ieſt od Swietego nád Swiętemi, to ieſt od ſámego Syná Bożego, y náucza nás rzeczy świętych, Boſkich, y niebieſkich. 1. *Cor. 2. v. 4. 2. Petri 1. v. 16. Rom. 3. v. 25. & 26. Act. 3. v. 19. Act. 4. v. 25.*

P. Czemu ſię zowie Wiárá Chrześćiáńſka?

O. Temu ſię zowie Wiárá Chrześćiáńſka, bo ći ktorzy tę Wiárę trzymáią, zowią ſię Chrześćiánie. *Act. 26. v. 28. 1. Petr. 4. v. 16.* P. Od

P. Od kogoż się to zowią Chrześćiánie?

O. Od Chrystusá Páná, ktory im tę Wiárę podał.

P. A ktorzy to są práwowierni Chrześćiánie?

O. Ci są práwowierni Chrześćiánie, ktorzy ták się spráwuią, iák wierzą. Według náuki *S. Grzegor lect. 7. & 8. fer 6. infr. Oct. Ascens. Dom. S. Aug lect. 6. in Vigil. Pent.*

P. Czemuż się zowie wiárá Kátolicka? to iest powszechna Apostolska?

O. Temu się zowie Wiárá Apostolska y Kátolicka, bo od SS. Apostołow po wszytkim świećie iest rozniesiona, y opowiedźiána. *Psal. 18. v. 5. Rom. 1. v. 7. 5. & 8. S. Leo in hom. die 22. Febr.*

P. Czemu się zowie Wiárá Rzymska?

O. Temu się zowie Wiárá Rzymska, bo przez SS. Apostołow Piotrá y Páwłá opowiádánie, náukę, cudá, y śmierć, w Rzymie iest záłożona y ufundowána. *S. Leo Serm in Fest SS. Apost. Petri & Pauli.*

P. A możesz ieszcze teraz ktokolwiek rozumnie wątpić, ieżeli też Wiárá S. Kátolicka Rzymska, iest wiárá prawdźiwa?

Odpow: *S. Ambr. Biskup y Doktor Kośćioła S.*

á S. Kátolickiego: że to iest rzecz pełna wielkie-
o niebeſpieczeństwá; gdybyś człowiecze iáki po
wyrokách Prorockich, po Apoſtolſkich świáde-
ctwách, po Męczennikow ránách, poważał się
stárą wiárę, iákoby to dopiero poczynáiąca się
roſtrząsáć: y przy ták oczywiſtych wodzách,
miał w błędzie zoſtawáć, y po umieráiących
zá tę wiárę potách, proznym y nádáremnym
badániem y wypytywániem się ſprzećiwiáć. Szá-
nuymyż tedy w chwale SS. Męczennikow wiá-
rę náſzę. Vide. lect: 2. Noctur: 2. die infr: Oct:
S. Floriani.

P. A wiárá Pogáńska, Turecka, Tátárſka, Zydowſka, Luterſka, Kálwinſka, Schizmáty-
cka, &c. ieſt że też prawdziwa.

O. Zadna z tych, y tym podobnych, nie ieſt wiárą prawdziwą: ále błądem Pogáńſkim, żydowſkim, álbo Heretyckim, S. Aug: in hom: fer. 3. Pent: per tot.

§ I.

O SKŁADZIE APOSTOLSKIM.

PYtánie. Gdźie ſą opiſane te rzeczy, ktore káżdy człowiek Chrześćiáńſki wiedźieć y wierzyć powinien?

Odpowiedz. Rzeczy ktore káżdy człowiek Chrześciáńſki wiedźieć y wierzyć powinien, ſą opiſáne wſkłádźie Apoſtolſkim. *1. Cor: 1. per tot.*

P. *Coż to ieſt ſkład Apoſtolſki?*

O. Skład Apoſtolſki, ieſt to przez ſámych SS. Apoſtołow, niżeli ſię rozeſzli po cáłym świećie, opowiádáć Ewángelią y Wiárę Chryſtuſową, uczynione y nam zoſtáwione krotkie zebranie tego, co káżdy człowiek Chrześćiáńſki wiedźieć y wierzyć powinien. *Mar: 16. v. 15. Cat. Conc: Trident: in fine Praef.*

P. *A ktoryż to ieſt ten ſkład Apoſtolſki mow go?*

1. O. Wierzę w Bogá Oycá Wſzechmogącego, Stworzyćielá Niebá y Ziemię.

2. Y w JEZUSA Chrystusa Syná iego Jedynego Páná náſzego.

3. Ktory ſię począł z Duchá Swiętego, národźił ſię z Maryi Dźiewice.

4. Umęczon pod Ponćkim Piłatem, ukrzyżowan, umarł, y pogrzebion.

5. Zſtąpił do piekłow, trzećiego dnia zmartwychwſtał.

6. Wſtąpił ná Niebioſá, śiedźi ná práwicy Bogá Oycá Wſzechmogącego.

7. Ztámtąd ma przyść, ſądźić żywych umárłych.
8. Wierzę w Duchá Swiętego.
9. Swięty Kośćioł powſzechny, Swięych obcowánie.
10. Grzechow odpuſzczenie.
11. Ciáłá Zmartwychwſtánie.
12. Y żywot wieczny, Amen.

P. *Toto wſzyſtkie te ſłowá złożyli, y nam zoáwili do wierzenia Swięći Apoſtołowie?*

O. Ták ieſt; cáłe Wierzę w Bogá, tákák ie mowiemy, złożyli y podáli nam o wierzenia SS. Apoſtołowie. *S. Clem. p. ima S. Aug: ſerm: 181. de temp.*

P. *Ná wieleż Artykułow, to ieſt punktow wiáry świętey, dźieli ſię, ſkład Apoſtolſki?*

O. Ják dwánaśćie ieſt SS. Apoſtołow, ák też ſkład Apoſtolſki, dźieli ſię ná dwáaśćie Artykułow: ktore iuż wyżey ſą odźielone. *Catb: Conc. Trid: ſup.*

P. *A te dwánaśćie Artykułow ná wiele ſię zęśći oſobliwych dźielą?*

O. Te dwánaśćie Artykułow Skłádu poſtolſkiego, dźielą ſię oſobliwie ná ztery częśći, to ieſt w pierwſzym Artyule, zámyka ſię Część pierwſza: w ná-

 ſtę-

ſtępuiacych ſześćiu Artykułách, zámy
ka ſię Cześć druga, w Oſmym Artykul
zámyka ſię Część trzećia: á czwart
Część zámyka ſię w oſtátnich czterec
Artykułách.

P. *Co w ſobie zámyka pierwſza Część ſkłá du Apoſtolſkiego?*

O. Pierwſza część Składu Apoſtolſkie
go zámyka w ſobie to, cośmy powinn
wierzyć o Bogu prawdźiwym, y o pie
wſzey Oſobie Troycy Swiętey, to ieſ
o Bogu Oycu, o czym maſz w pie
wſzych piaći Náukach.

P. *Co w ſobie zámyka druga Część Skła Apoſtolſkiego?*

O. Druga część Skłádu Apoſtolſkieg
zámyka w ſobie to, cośmy powinni wi
rzyć o drugiey Oſobie Troycy Swięte
to ieſt, o Synu Bożym, o czym ma
wyżey w cáłey Náuce piatey, y poty
w Nauce dźiewiatey, od § piatego, áż
dźiewiarego, tákże w Nauce dźieśiate
w wielu pytániách y odpowiedźiach.

P. *A trzećia część ſkłádu Apoſtolſkiego w ſobie zámyka?*

O. Trzećia część Skłádu Apoſtolſk

g

go, zámyka w ſobie to, cośmy powinni wierzyć o trzećiey Oſobie TROYCY SSS. to ieſt o DUCHU S. o czym mamz wyżey w Náuce Drugiey y Siodmey.

P. *A czwarta część ſkłádu Apoſtolſkiego, co w ſobie zámyka?*

O. Czwarta część Skłádu Apoſtolſkiego, zámyka w ſobie, cztery oſtátnie Artykuły Wiáry S. Kátolickiey; to ieſt: 1. O Kośćiele S. Katolickim, y Obcowániu Swiętych. 2. *O* odpuſzczeniu grzechow, 3. *O* ćiáłá zmártwychwſtániu. 4. *O* żywoćie wiecznym.

§ 2.

O KOSCIELE SWIĘTYM KATOLICKIM.

Tákże

y o Kośćiołách Máterydlnych.

PYtánie. *Coż to ieſt Kośćioł S. Kátolicki?* Odpowieda y náucza Swięty Auguſtyn, że Kośćioł Swięty Kátolicki, nic inſzego nie ieſt, tylko zgromádzenie ludźi práwowiernych, to ieſt wiárę prawdźiwą máiących, pod władzą y zwierzchnośćią,

Chrystusá P. y Námiestniká iego ná źiemi, Naywyższego Biskupá Rzymskiego, Oycá S. Papieżá zostáiacych. *in Psal. 149.*

P. *Ná wiele się części dźieli Kościoł Chrystusow?*

Odpowiadáią Oycowie Swięći *Concil: Trident:* Kośćioł Chrystusow ná dwie się osobliwie częśći dźieli, to iest: ná Kośćioł Tryumfuiący Swiętych Páńskich w Niebie, y ná Kośćioł woiuiący ludźi práwowiernych, tu ieszcze żyiących ná źiemi. *S. Aug: lib: 12. de Civit: DEI C. 9. Cath: Con: hic.*

P. *Czemu się Kościoł święty Kátolicki zowie Ieden?*

O. Temu: bo iáko ieden tylko iest Bog prawdźiwy, y iedná wiárá, ták też ieden tylko muśi być Kośćioł, to iest iedno zgromádzenie ludźi prawowiernych. *Cantic: 6. v. 8.*

P. *Czemu się zowie Kościoł Rzymski?*

O. Temu: bo zna y przyimuie zá Głowę y Rządzcę swego, Naywyższego Biskupá Rzymskiego Oycá Swiętego Papieżá, iáko Namiestniká CHRYSTUSOWEGO ná źiemi. *S. Aug:contr:Epist: Manich:Cap:4.*

P. Czemu

P. *Czemu się tenże Kościoł, zowie święty Kátolicki, Apostolski?*

O. Patrz wyżey w Náuce dźiewiątey o wierze prawdźiwey, y z támtąd odpowiedz.

P. *Poniewaz Kościoł iest świętym, á ná coß w nim sa, nie tylko spráwiedliwi, ale y grzeßni?*

Odp: Swięty Ambroży: *Z dwoch stanow ludźi, Kościoł iest złożony, to iest; z sprawiedliwych, y z grzeßnych: áby álbo grzeßyć nie umiał, álbo grzeßyć przestał. lect: 2. fer: 4. inf: 1. Quadrages: Cath: Rom: hic.*

P. *A coż po złych w Kościele, álboli y ná świećie?*

O. Swięty Augustyn: *Nierozumiyćie, że dármo sa źli ná tym świećie, y że nic dobrego z nich BOG nie czyni; wßelki bowiem zły, álbo dla tego zyie, áby się popráwił, albo dla tego żyie, żeby przez niego dobry był ćwiczony. lect: 4 in Can: Dom.*

P. *A iednoß to iest Kościoł prawdźiwy, co y wiárá prawdźiwa?*

O. Nie iedno: bo wiárá prawdźiwa iest dar Boski nádprzyrodzony, z ktorego człowiek mocno y státecznie wierzy to wszystko, cokolwiek mu BOG przez

Kościoł

Kościoł swoy święty podał do wierzenia: á záś Kościoł prawdźiwy, są ludźie práwowierni, ktorzy ten Dar wsobie máią, y sprawuią się wedle niego. iednákże iáko wiárá prawdźiwa, iest tylko iedna, święta, Kátolicka, Rzymska, y Apostolska: ták też y Kościoł prawdźiwy, iest tylko ieden święty, Kátolicki, Rzymski, y Apostolski, y dla iednych przyczyn.

P. *Są też iákie znáki, po ktorych nie omylnie poznáć, że sam tylko Kościoł święty Kátolicki, Rzymski, iest Kościoł prawdźiwy?*

Odpowiáda Swięty Augustyn: *Wiele iest rzeczy, ktore mię w Kośćiele świętym Rzymskim Kátolickim náder y słusznie utrzymuią. Utrzymuie mię bowiem zgodá ná to, ták wielu ludźi y Narodow: Utrzymuie powagá, cudámi záczętá, nádźieią karmiona, miłośćią przyczyniona, stárodawnośćią utwierdzona. Utrzymuie począwszy od sámey Stolice świętego Piotrá Apostołá, (ktoremu Pan JEZUS po Zmartwychwstániu swoim Owieczki swoie oddał do pásenia) áż do teráźnieyszego Naywyższego Biskupá Rzymskiego Oycá Swiętego Papieżá, Kápłánow sukcessya: utrzymuie ná ostátek sámo Imię Kátolickiego Kościołá; ktore*

ktore nie bez przyczyny, miedzy wielą Herezyami, ták ten ſam Kościoł otrzymał, że lubo wßyſcy Heretycy chcieliby, áby ich Kátolikámi zwano, pytáiącemu iednak obcemu tákiemu człowiekowi gdźie ſię tu do Kośćiołá Kátolickiego ſchodzą? gdźieß tu ieſt Kośćioł Kátolicki? żaden z Heretyk w áni Zboru ſwego, áni domu ſwego nie śmie pokazáć. S. Aug: contr: Epiſt. Manich: Cap: 4.

P. *Jákże ſię tedy máią rozumieć te ſkłádu Apoſtolſkiego słowá: Wierzę Kośćioł święty Kátolicki?*

O. To ieſt: Wierzę, że ieſt iedno tylko święte Zgromádzenie ludźi práwowiernych; Wierzę, że tylko w Kośćiele S. Kátolickim, ieſt prawdźiwa wiárá, prawdźiwa náuká, prawdźiwe Piſmo S. prawdźiwa nauká, prawdźiwe Piſmo S. prawdźiwe SAKRAMENTA, prawdźiwa Ofiárá, &c. y prawdźiwe á pewne zbáwienie: Wierzę ſtátecznie, y przyimuię to wſzyſtko, y ták, co, y iák wierzy, przyimuie, trzyma y náucza Kośćioł Swięty Kátolicki; á odrzucam, potępiam, y przeklinam to, y tych wſzyſtkich, co, y ktorych odrzuca, potępia, y wyklina Kośćioł święty Rzymſki Kátolicki. *Cath: Conc: c. 2, de 9. Symb: Art.*

P. A

P. *A coż to, y ktorych odrzuca, potępia, y wyklina Kośćioł S. Kátolicki?*

O. Odrzuca, potępia, y wyklina Kośćioł święty Kátolicki, wszystkie błędy Pogáńskie, Káczerstwá, Herezye, y Odszczepieństwá wszystkie; odrzuca, potępia, y wyklina od społeczności Wiernych, wszystkich Pogánow, Zydow, Heretykow, Schizmátykow, y złych á nieposłusznych Kátolikow. *Matth: 18. v. 17. Catb: Conc: Trid: sup.*

P. *A ći, ktorzy te máteryálne Kośćioły wysławuią, álbo dopomagáią do ich wysławienia, Ozdoby, Konserwácyi, Ochrony, &c co też zá błogosławieństwo od Páná Bogá otrzymuią?*

Odpowiáda sam Pan JEZUS w Ewángeliey ná Poświącánie Kośćiołá, upewniáiąc że: *Dźiś, Domowi temu stáło się zbáwienie, dla tego, że y on iest synem Abráhámowym,* *Dźiś*, to iest teraz záraz, nieodwłocznie, *Cáłemu Domowi temu*, nie tylko Osobie, *Stáło się*, y iuż iest gotowe y dáne, *zbáwienie*, to iest, zupełne zdrowie ná duszy, y ná ćiele, y wszelkie pomyślne szczęśliwośći, (*Polyanth: V. Salus,*) y wsławi Pan Bog Imię iego, y rozmnoży Plemię, iák

wsła-

wsławił y rozmnożył Plemię Abráhámowe: dotrzymuiąc mu, iak Abráhámowi dotrzymał obietnic swoich, á ná koniec dostánie się zápewne nálono Abráhámowe, to iest do Krolestwá Niebieskiego. *Lucæ 19. v. 9. 3. Reg: 9. à v. 1. ad v. 4. Paral. 7. à v. 11. ad 19. Psal: 25. v. 8. Psal: 35. v. 9. Psal: 101. v. 1. 8. Aug: lect: 5. & 6. die 6. infr: Oct: Dedic: Eccl.*

P. *A tych co to nie tylko nie dbáia o Kośćioły, ále ie pustoszą y zdźieráią, przećiwko Kośćiołom, álbo Duchowieństwu, y przećiwko ich Práwom, wolnośćiom, fundácyom, Dźieśięćinom, &c. nástępuią, co też czeka záprzeklęctwo od Páná Bogá?*

Odpowiáda sam Pan Bog u Proroká Aggeuszá: *Spodźiewaliśćie się mieć więcey, áż oto mniey, wnieśliśćie do domu, á zdmuchnąłem to, záśialiśćie wiele, á máłośćie zebráli, názbieráliśćie, á raczey názdźieráliśćie, áleśćie w dźiurawy wor wsypáli, czemu wam się to nieszczęśći, mowi Pan Zastępow? temu, że Dom moy, to iest Kośćioł moy, pustkámi stoi, nic o Kośćioły nie dbaćie, y onszem przećiwko nim nástępuiećie; dla tego też zákazáłem Niebu, áby nie dáło wam rosy swoiey y zákazá-*

łem źiemi, áby wam nie dawáłá urodzáiu swego y dopuśćiłem mowi BOG suſzę ná źiemię, ná bydło, y ná wſzelką pracę wáſzę; y przeklęći ieſteśćie w niedoſtátku wáſzym. Ale nie tak: idźćie, ſpuśććie drzewá, wyſtawćie mi Kośćioł; y ſprowádźćie wſzyſtkę Dźieśięćinę do ſtodoły moiey á ſprobuyćie mię w tym (mowi BOG u Máláchiaſzá Proroká) ieżeli wam nie otworzę, upuſtow Niebieſkich, y nie wyleięli wam błogoſłáwieńſtwá, áż do obfitośći, y oddalę od was głod mor y woynę, y wſzytkie narody ſzczęśliwemi was y błogoſłáwionemi názywáć będą. Aggai 1. á v. 6 ad 12. Malach: 3. á v. 8. ad 13. 3. Reg: 9. á v. 6. ad 10. 3. Reg: 11. v. 12. 18. & 19. per tot: Iſai: 22. v. 18: Ierem: 7. per tot: 2. Machab: 3. per tot.

P. *A godźi ſię też w Kośćiele gadkámi, śmiechámi, żártámi, álbo nowinámi &c. báwić?*

O. Nie godźi ſię w Kośćiele báwić, żádnymi gadkámi, nowinámi, á dopieroż śmieſzkámi, álbo żártámi: bo ták ſam Pan JEZUS powiedźiał: *Dom moy*, to ieſt, Kośćioł moy, ieſt to, y bydź powinien, *Dom Modlitwy*, toć nie gadek &c. *Matth: 21. v. 13. Ierem: 23. á v. 11.*

P. *A coż trzebá w Kośćiele czynić?*

Odp:

Odp: W Kośćiele śię potrzebá modlić, nabożeństwá y rannego y poobiedniego z pilnośćią słucháć, bywáć ná Jutrzniách, Mszách świętych, Náukách Chrześćiáńskich, Kazaniách, Nieszporách, do Sákrámentow świętych iák nayczęśćiey być może, przystępowáć; skromność, ćihość, y uczćiwość wszelką ná mieyscu Bogu poświęconym záchowáć. *Eccl: 4 v 17 Is. 2. à v. 2. ad 4. vid. Off: Dedic: Eccl: signanter die 6. & 7. V. Beda lect: 2. fer: 3. infr: imam Quadrages.*

P. *A gniewa śię też Pan BOG, y karze o to, kiedy kto nieuczćiwie spráwuie śię w Kośćiele?*

O. Pewnie że śię Pan Bog bárdzo gniewa, y surowie tych karze, ktorzy śię nie uczćiwie w Kośćiele spráwuią: *boć ieżeli Pan JEZUS ná owych w Kośćiele Sálámonowym przedáiących y kupuiących te rzeczy, ktore były potrzebne do Ofiar Zakonnych, ták śię rozgniewał, że ich powygániał, y stoliki ich powywracał; á coż rozumiećie (pyta śię Augustyn Swięty in Hom: fer: 2 inf: Hebd: 4. Quadrag:) coby był czynił, gdyby tám był zástał piiakow &c. álbo śmieszkámi, lubo też gadkámi*

śię

ſię báwiących, álbo innemu iákiemu wyſtępkowi podległych, przyznáie V. Beda lect: 2. fer. 3. inf: 1. Quadrag.

§ 3.

O OBCOWANIV, *to ieſt* WSPOŁECZNOSCI SS.

PYtánie. *Iák ſię ma rozumieć, tá Druga Część dźiewiątego Artykułu Skłádu Apoſtolſkiego: Wierzę Swiętych obcowánie, álbo wſpołeczność?*

O. To ieſt: wierzę, że tylko w ſámym Kośćiele świętym Kátolickim, ieſt ſpolne używánie iedney prawdźiwey Wiáry, y náuki, iednego Nabożeńſtwá, y Modlitw, iedney Ofiáry Mſzy świętey y Sákrámentow, iednego uczeſtnictwá zasług Páná JEZUSA, Nayświętſzey PANNY, y wſzyſtkich Swiętych, przez udźielenie Odpuſtow. Wierzę, że iáko my práwowierni Chrześćiánie, modlimy ſię tu ná źiemi zá Duſze w czyſcu ćierpiące, y chwalemy BOGA w Swiętych, y przez Swiętych iego: ták też wzáiemnie Swięći Páń-

ći Páńſcy w Niebie, przyczyniáią ſię do BOGA zá námi, y pámiętáią o nas. *Coloſ: 1. v. 12. 2. Petri 1. v. 15. vide in Miſſa ibi. Suſcipe Sancta TRINITAS hanc oblat: &c. & Communicantes &c. Cath: hic It: de 1. Prac: Decal: c. 3.*

§ 4.

O ODPVSTACH.

PYtánie. *Doſtępuieß też záwße człowiek ná ſpowiedźi, odpuſzczenia zupełnego, nie tylko grzechow, ále też y záſłużonego zágrzechy karánia?*

Odpowiedz. Co zupełnego wſzyſtkich grzechow odpuſzczenia, to záwſze człowiek ná ſpowiedźi świętey doſtępuie, ieżeli zá nie należyćie pokutuie: ále zupełnego rázem odpuſzczenia, y zásłużonego zá grzechy karánia, nie záwſze, y owſzem rzadko człowiek przy ſpowiedźi świętey doſtępuie. *D Th: 3 qu. 90. à 3. ad 2.*

P. *A kiedyż naypewniey doſtępuie człowiek zupełnego odpuſzczenia nie tylko wßyſtkich grzechow ſwoich, ále też y wßyſtkiego karánia, zá nie záſłużonego?*

O. Przy doſtapieniu Odpuſtu zupełnego. *Conc: Trid: ſeſſ: 25. de Indulgent.*

P. *Z kądże to máią Odpuſty, że przez nie doſtępuiemy odpuſzczenia nie tylko winy, to ieſt grzechow, ále y kary?*

O. Máią to Odpuſty z Záſług Páná Jezusowych, Nayświęt: Panny, y Wſzyſtkich Swiętych. *Ták nas álbowiem náucza Clemens VI. Papież, gdy mowi: CHRYSTUS áż nád to obfita Męka ſwoią, nieſkończony ſkarb Kośćiołowi woiuiącemu zoſtáwił, ktorymby był Piotr Swięty Klucznik Niebieſki y iego Náſtępcy ſzáfowáli, do ktorego tákże ſkárbu zupełnośći Przenayświętſzey Bogárodźicy MARYI Pánny, y wſzyſtkich Wybránych, od pierwſzego ſpráwiedliwego, áż do oſtátniego, ſkłádáią ſię y należą zasługi. in Extravag: Unigenitus.*

P. *Coż to ieſt Odpuſt?*

O. Odpuſt ieſt to udźielenie zasług Páná Jezusowych, Nayświętſzey Panny, y wſzyſtkich Swiętych, człowiekowi grzeſznemu, ále pokutuiącemu ná wypłácenie ſię ſpráwiedliwośći Boſkiey zá grzechy popełnione. *Coloſ: 1. v. 14. S. Ambroſ ſerm: in die 2. infra Oct: S. Flor.*

P. *Wielorakie ſą Odpuſty?*

O. Dwoiakie: to ieſt iedne zupełne, Drugie Niezupełne.

P. Coż

P. *Coż to ieſt Odpuſt zupełny?*

O. Odpuſt zupełny, ieſt to pozwolenie y doſtąpienie zupełnego odpuſzczenia, nie tylko grzechow, ále też y karánia, záſłużonego zá grzechy: ták dálece, że gdyby kto doſtąpiwſzy Odpuſtu zupełnego, á żadnym potym grzechem Páná Bogá nie obráźiwſzy, umárł, toby duſzá iego poſzła prośćiuśieńko do Nieba.

P. *A iednoż to ieſt Odpuſt zupełny, co y Jubileuß, álbo Miłośćiwe Láto?*

O. Jedno, co do ſkutku otrzymánia zupełnego odpuſzczenia rázem winy y kary, lubo nie ſą iedno, co do rożnych łaſk, ktore pod czas Jubileuſzu pozwala Oćiec Swięty Papiez. *Gaſpar Ivenin Inſtit. Theol: tom: 7. de Indulg.*

P. *A Odpuſt niezupełny co ieſt?*

O. Odpuſt nie zupełny, ieſt pozwolenie y doſtąpienie niezupełnego odpuſzczenia kary, záſłużoney zá grzechy. *Id. Ibidem.*

P. *A coż trzebá czynić, żeby doſtąpić Odpuſtu?*

O. Zeby doſtąpić Odpuſtu, trzebá być człowiekowi włáſce Boſkiey, y uczynić

to wszystko z pilnośćią, co roskazał ten, ktory pozwolił Odpustu. *S. Cyprian: libr: de lapsis.*

§ 5.

O WZYWANIV Y CZCI SWIETYCH.

Tákże o Poszánowániu y cáłowániu ich Reliqwij, y Obrázow, tákże y o Cudách.

PYtánie. *Czemu práwowierni Chrześćiánie obchodzą Vroczystość Swiętych?*

Odpowiada Swięty Jan Chryzostom, náuczáiąc: *że niemász tákiego człowieká, ktoryby nie wiedźiał, że Vroczystość Swiętych Męczennikow, dla tego z nátchnienia Boskiego práwowierni Chrześćiánie obchodzą: áby y im należyta Cześć y Honor był oddány y nam okázya podána, do náśládowánia ich cnot y żyćia. lect: 5. & 6. die 8. Augusti, Idem serm: die 7. 9bris. Swiętych álbowiem życie iest innym modeluß do życia; mowi Swięty Ambr. lect. 4 Dom: 3. Quadrag: y ći práwdźiwie godnie y należyćie Vroczystośći Swiętych obchodzą, kto*

rzy

rzy ieh przykłádow, cnot y żyćia náśláduią. Concluduie August: S. serm: de Comm: plur: Mart: S. Chrysost: in lect: 2. Noct: ibid: positis 2do loco, S. Bernard: in hom: dici 6. 9bris. V. Beda lect 6. die 5. 9bris.

P. *Jednákowymże sposobem powinniśmy się modlić do Swiętych Páńskich, iáko y do sámego Páná BOGA?*

O. Nie iednákowym, bo Páná BOGA powinniśmy prośić, y prośimy, áby on sam dał nam łáskę swoię y błogosłáwieństwo, y wszystko dobre, á zachował nas ode złego. Nayświętszey zás PANNY, y innych Swiętych mamy prośić, áby oni będąc miłemi BOGU, raczyli nas wźiąć w opiekę swoię, y nam u BOGA to uprośić, o co go przez ich przyczynę y zasługi prośimy, y dla tegoż to prosząc Páná BOGA wołamy: Zmiłuy się nád námi: A zás prosząc Swiętych mowimy: modl się zâ nami, tá iest nâuká Oycow Swięt: *Conc: Trid. in Cath. de Orat. c. 7. ad finem.*

P. *Cożeśmy powinni, nie tylko Pánu JEZVSOWI, ále też Nayświętszey Pánnie, y wszytkim Swiętym zá to, że nas przez Odpusty czynią*

uczestnikámi zasług swoich; y swoią nas przyczyną rátuią przed BOGIEM?

O. Powinniśmy zá to Pánu JEZUSOWI, Nayświętszey Pánnie, y wszystkim Swiętym z wdźięcznośćią dźiękowáć, chwalić ich y wysławiáć, żyćia ich y cnot náśládowáć, ich się opiece polecáć: powinniśmy tákże ich święte Kośći, Relikwie y Obrázy czćić, szánowáć, z uczćiwośćią, chowáć y cáłowáć *S. Ambr. lect. 2 & serm. 4. die infra Octav. S. Flor. S. Basil. in Oct. ejusdem.*

P. *A nie gniewaß się też Pan BOG o to, gdy wzywamy Nayświętßey Pánny, y Swiętych; á oprzyczynę ich do BOGA zá sobą prośimy?*

O. Nie gniewa bynamniey, y owszem ieżeli Pan Bog przykazał áby ludźi świętych iesżcze tu żyiących o przyczynę do niego zá sobą prośili, y wysłuchał ich Modlitwy zá drugiemi. *Gen. 20 v. 17. Exod. 17. v. 11. Num. 21. v. 7. Iob. 42. v. 8* tym bárdźiey teraz wysłuchiwa ich prośby, iuż z nim kroluiących w Niebie; y nas do nich o przyczynę zá námi odsyła *2. Math. 15. v. 14 Isaiæ 37. v. 35. lect. 2. Noct die 6. Febr. in Fest. S. Doroth. Cath. Conc. d. 1. prac. Dec. c. 3.*

P. A

P. *A mogąß też Swięći zasługámi y przyczyną swoią ludźi rátowáć u BOGA?*

O. Jeżelić Swięći żyiąc tu ieszcze ná świećie, zasługámi y przyczyną swoią wielu ludźi rátowali u Boga; a iákże tym bárdźiey teraz, iuż szczęśliwie z Bogiem w Niebie kroluiący, rátowáć nas nie máią, gdy się z ufnośćią mocną, y nádźieią, przez ich zasługi y przyczynę udaiemy do Bogá? w nośi zápewne. *S. August. in hom. diei 1. Augusti vide S. Bern. serm. diei Febr. infr Oct S. Iuliani S Leo lect. 6. die 3. Iulij, vide lect. 2. Noct. per tot. Oct. Omniū SS.*

P. *A kiedy cźcimy Swiętych y ich Relikwie, tákże Obrázy ßánuięmy, y cáłuięmy, gniewa się też o to Pan BOG?*

O. Jákże się ma gniewáć, kiedy ich sam Pan Bog cźći y koronuie w chwale Niebieskiey. (*Psal. 138. v. 17. Psal. 8. v. 6. Luc. 12. v. 37.*) *sam strzeże wßystkich ich kosteczek. Psal. 33. v. 21. 4 Reg. 13. v. 21. Ezech. 37. per tot. S. Ambr. lect. 6. die 5. 8bris, in Fest. Transl. S. Æschili, vide Cath. Conc. de prac. Decal. c. 4.*

P. *A máią też Relikwie álbo Kośći Swiętych*

moc iáka w ſobie, ná otrzymánie nam od PA-ná BOGA, rátunku y pomocy?

O. Pewnie że máią, z zasług Swiętych Pańſkich ktorych ſą Kośći *4. Reg. 13. Act. 5. v 15. & 16. Act. 19. v. 12 vide lect. 2. & 3. Noct. die 1. & 3. Auguſti & in Feſt. Reliqu. inter Patr. Svec. It. lect 9. in Oct. S. Stanisl.*

P. *Do kogożeśmy ſię tedy powinni udawać o pomoc y rátunek, we wſzyſtkich potrzebách náſzych?*

O. O pomoc y rátunek we wſzyſtkich potrzebách, przypadkách, y dolegliwośćiach, ták ná duſzy, iáko y ná ćiele, powinniśmy ſię udawáć do Páná BOGA, y do przyczyny Nayświętſzey Pánny, y wſzyſtkich Swiętych, á nie do diabła, y czárownic, guślarek, wrożek, &c. bo ſię to nie godźi, grzech to ieſt śmiertelny, przećiwko pierwſzemu Przykazániu Bożemu. *Iob. 12. v. 4. Pſal. 4. v. 2. Pſal. 25 v. 2. Pſal. 61. v. 9. Pſal. 117. v 6. Eccl. 51. v 14. Rom. 10. v. 13. S. Leo lect. 6. die 2. Iulij.*

P. *Czemu to teraz Pan BOG ták ſam przez ſię, iáko y przez Swiętych ſwoich, ták częſto cudow nie czyni, iák przedtym?*

Odpowiáda Swięty Grzegorz: bo przed tym

tym poczynáiącą się Wiárę świętą Kátolicką, cudámi trzebá było utwierdzáć, ták iáko drzewo wsádzone, poty podlewamy, poki się nie zákorzeni *lect. 9. die 8. Augusti.* Luboć y teraz ustáwicznie BOG cudá czyni, ále ich nie uważamy, iáko náucza Augustyn Swięty *in hom. Domin. 4. Quadrages.*

§ 6.

O CZYSCV, PIEKLE, y ODCHŁANIACH.

PYtánie. *Kiedy człowiek zá żywotá nie uczyni zádosyć spráwiedliwośći Boskiey zá grzechy swoie, dáruieß mu Pan BOG ostátek po śmierći?*

Odpowiedz: Nie dáruie naymnieyszey rzeczy, ále muśi się wypłacáć ná támtym świećie. *Matth. 5. v. 26.*

P. *Wieleż iest mieysc do ktorych się dostáia duße ludzkie po śmierći?*

O. Trzy są mieyscá, gdźie się dostáią po śmierći dusze ludzkie. *Pierwße Niebo:* gdźie Pan Bog z Aniołámi y Swiętemi. *Drugie Czyściec:* gdźie są y dostáią się, du-

ſze tych ludźi, ktorzy w łáſce Boſkiey, bez grzechu śmiertelnego pomárli, ále ieſzcze żyiąc tu ná świećie nie uczynili zupełnie zádoſyć Pánu Bogu zá grzechy ſwoie. *A trzećie mieyſce iest Piekło*, gdźie ſą, y będą ná wieki wſzyſcy diabli, y gdźie doſtáią ſię duſze potępionych, to ieſt tych ludźi, ktorzy w grzechu álbo w grzechách iákich śmiertelnych pomárli bez pokuty. *Cath. Rom: de 5. Symb: Ath S. Auguſt. in Pſal. 37. S. Hieron. in c. 4. Epiph. ad Ephes.*

P. *A Odchłánie co to były?*

O. Odchłánie było to mieyſce, gdźie Duſze Swiętych Pátryárchow, Prorokow, y innych ludźi pobożnych, ktorzy przed Národzeniem Páńſkim pomárli, oczekiwáli przyśćia ná świát Syná Bożego, y ſwego ztámtąd wybáwienia; żadney iednák tám męki nie ćierpiáły. *Luca 16. S. Baſil. in Pſal. 48.*

P. *A Duſze w Czyścu zátrzymáne, ćierpią też tám iákie męki?*

O. Duſze w Czyścu zoſtáiące, ćierpią męki nieznośne, niewypowiedźiáne, y niepoięte. *D. Th: in ſupplem. q. 100 Art. 3.* Ow ogień Czyścowy ćięższy będźie, nie-

żeli

żeli cokolwiek ná tym świećie mąk álbo ćierpieć, álbo widźieć, álbo pomyślić kto może. Náucza Swięty Auguſtyn *in Pſal. 37.*

P. *Możemyſz czym duſze w Czyſcu ćierpiace rátowáć?*

O. Możemy rátowáć duſze w Czyſcu ćierpiące: modlitwámi, iáłmużnámi, poſtámi, y wſzelkiemi dobremi uczynkámi; ále naywięcey ofiárowániem zá nie Mſzy świętych, y zasług Páná JEZUSOWYCH. *Conc. Trid. ſeſſ. 22. c 2. de Sacrif. Miſſ.*

P. *A duſze w Piekle ćierpiace, możemy też iáko rátowáć?*

O. Nie możemy duſz w piekle ćierpiących żadną miárą rátowáć: bo z piekłá żadnego nie będźie wybáwienia ná wieki. *Pſal. 6. v. 6. vide Off. Defunct.*

§ 7.

O ODPVSZCZENIV GRZECHOW.

PYtánie. *Ják ſię ma rozumieć ten Artykuł dźieśiąty Składu Apoſtolſkiego: Wierzę grzechow odpuſzczenie?*

Odpo-

Odpowiedz: To iest: Wierzę, że w sámym tylko Kośćiele Swiętym Kátolickim, może grzesznik pokutuiący dostąpić odpuszczenia prawdźiwie y zápewnie wszystkich grzechow swoich. *Joan: 20. v. 23. Symbol. S. Athanasij.*

P. *Coż to iest grzech?*

O. Grzech, iest to pomyślenie, álbo prágnienie, wymowienie, álbo uczynienie, lubo też opuszczenie czego, przećiwko Przykazániu Bożemu. Jáko náucza S. Augustyn *lib. 22. contra Faustum.*

P. *A wieloráko zgrzeszyć możemy?*

O. Pięćioráko: myślą, prágnieniem, mową, uczynkiem, álbo opuszczeniem.

P. *Wieloráki iest grzech?*

O. Dwoiáki, naprzod: to iest Pierworodny, y uczynkowy.

P. *Coż to iest grzech pierworodny?*

O. Grzech pierworodny, iest to ow grzech, ktory popełnili Adam y Ewá w Ráiu, iedząc owoc z drzewá zákazánego, y nas w tenże grzech wpráwili, że się w nim káżdy człowiek rodźi. *2. Petr. 2. v. 4. Rom. 5. v. 12.*

P. *Coż to iest grzech uczynkowy?*

O. Iest

O. Jest to grzech, ktory człowiek sam popełnił. *Psal. 50. v 6 2. Reg. 12. v. 13.*

P. *Wieloráki iest grzech uczynkowy?*

O. Dwoiáki: ieden powszedni, á drugi śmiertelny.

P *Coż to iest grzech powszedni?*

O. Grzech powszedni, iest to przestąpienie Przykazánia Bożego w máłey iákiey rzeczy. Naprzykład: wymowić słowo prożne. *Matth. 12 v. 36.*

P. *Czemuż się to zowie grzech powszedni?*

O. Temu: że w tákowe grzechy, co dźień prawie wpadamy. *Proverb 24. v. 16.*

P. *A grzech śmiertelny co to iest?*

O. Grzech śmiertelny, iest to przestąpienie Przykazánia Bożego, w wielkiey iákiey rzeczy. *Gen. 2. v. 17. Ezech: 18. v. 4. & 20.*

P. *Czemu się to zowie grzech śmiertelny?*

O. Temu: bo przynośi śmierć duszy.

P. *Jákże to grzech śmiertelny przynośi śmierć duszy?*

O. Oto ták: że iák prędko człowiek dopuśći się grzechu śmiertelnego, ták záraz stráći łáskę Bożą, ktorą duszá ták żyie, iáko ćiáło duszą. *Ezech: 18. v. 20. Rom. 6. v. 28.*

P. Coż ieſcze tráci táki człowiek, ktory ſię dopuſcza grzechu iakiego śmiertelnego?

O. Człowiek ktory ſię dopuſcza grzechu świertelnego, procz łáſki Boſkiey, ktorą miał: tráci wſzytkie dáry Duchá S. (wyiawſzy ſam Dar wiáry) tráci wſzytkie ſwoie zásługi u Bogá; tráci Synoſtwo Boſkie, y práwo do Kroleſtwá Niebieſkiego; á ſtáie ſię niewolnikiem Czártowſkim, y zásługuie ſobie ná piekło, y wieczne potępienie. *Ezech. 18. v. 24. Matt. 13. v. 13. Conc. Trid. Seſ. 6. c. 15. de juſtif.*

P. A owe dobre uczynki, ktore kto miał wprzod, niżeli wpadł w grzech iaki śmiertelny, wrocaſz mu ſię názad, gdy z grzechu po. wſtánie, y będąż mu pomocne ku żywotowi wiecznemu?

O. Doktor Anielſki Thomaſz S. náuczáiąc, że uczynki dobre przez grzech umartwione, zoſtáią ſię ile ieſt z nich w cále, y Bog ie záwſze przyimie, y Swięći z nich ſię ćieſzyć będą, dla tego przez pokutę znowu ożywiáią, y biorą ſkuteczność záprowádzenia tego; ktory ie czynił do żywotá wiecznego. *3. p. q. 89. a. 5. in Corp.*

P: A

P. *A możeß człowiek poki zostáie w grzechu iákim śmiertelnym, zásłużyć cokolwiek do zbáwienia dußnego, álbo dla śiebie, álbo dla kogo?*

O. Człowiek, poki tylko w grzechu śmiertelnym zostáie, poty naymnieyszey rzeczy nie może zásłużyć u Páná Boga do zbáwienia duszn̄ego, áni sobie, áni nikomu, y choćiażby nie wiedźieć co dobrego czynił, ná nic mu się to nie przyda ku zápłáćie wiekuistey. 1. *Cor.* 13. *v.* 3. *D. Th:* 3. *par. q.* 89. *art.* 6 *in Corp.*

P. *A coż tedy ma czynić człowiek w grzechu śmiertelnym zostáiacy?*

O. Człowiek w grzechu śmiertelnym zostáiący, ma się co przędzey mieć do pokuty, y do spowiedźi: bo iáko mowi S. Bernárd, że ludzkiey to iest ułomnośći wpáść w grzech, ále diabelskiey záćiętośći trwáć w grzechu. *vide S. Ambros. in serm: Dom: 6. post Pent: per tot: & Chrysost: toto serm: Dom: 5. Augus: Cath: Conc: de 10. Symb: Art: in fin.*

P. *A możeß człowiek przyrodzonemi śiłámi powstáć z grzechu śmiertelnego, y pozyskáć utrácona łáskę Boska?*

O. Nie

O. Nie może człowiek przyrodzonemi siłami powstáć z grzechu śmiertelnego, áni pozyskáć utrácony łáski Boskiey, chybá zá pomocą łáski Bożey, przez zásługi Męki y śmierći Paná y Zbáwićielá Nászego JEZUSA Chrystusá, może człowiek y z naywiększych grzechow powstáć, ieżeli się upámiętáwszy, żáłowáć y pokutowáć zá nie będźie. *Ezech: 18 à v. 20. ad finem Hebr. 9 v. 14. 1. Cor: 15. v. 10. 2. Cor. 9 v. 8.*

P. *A przez grzech powszedni, tráćisz też człowiek łáskę Boską? y zásługuiesz ná potępienie wieczne?*

O. Nie tráćić wprawdźie człowiek przez grzech powszedni łáski Boskiey, áni nie zásługuie ná potępienie wieczne; ále umnieysza się w nim miłośći, y nie będźie bez doczesnego ćiężkiego karánia. *Matth: 5. v. 26. 2. Reg: 24. per tot.* *Z kąd nápomina Swięty Augustyn: nie ważćie sobie lekce grzechow powszednich, że to naymnieysze są, ále boyćie się, że ich wiele; wiele komorow, álbo pszczoł, záiedzą koniá; wiele drobnego piasku zátopi Okręt, drobniuśienkie deszcza krople, nápełniáią rzeki, y Domy zátapiáią. De decem chordis.*

P.

P. *Ktoreż to ſą grzechy głowne?*

O. Głowne grzechy ſą te, z ktorych pochodźi wiele innych grzechow. *Div: Thomas: 1. 2. q. 84. art. 4.*

P. *A Wieleż ieſt grzechow Głownych?*

O. Grzechow głownych ieſt śiedm, to ieſt: Pychá, Łákomſtwo, Nieczyſtość, Zazdrość, Gniew, Obżárſtwo, y Leniſtwo.

P. *Dáć z śiebie innym, á oſobliwie dźiatkom niewinnym; w ſłowách, álbo w uczynku pogorſzenie, ieſtże też to grzech ćiężki?*

O. Pewnie że ieſt: bo ták ſam Pan Jezus powiedźiał: *biádá temu człowiekowi, przez ktorego ſię dźieie pogorſzenie. Ktoby záś zgorſzył iednego z tych to málińkich, ktorzy we mnie wierzą, lepieyby mu ſię ſtáło, żeby wprzod kámień młyńſki u ſzyie iego był uwiązány, á on wrzucony y utopiony zoſtał w głębokośći morſkiey, biáda świátu dla zgorſzenia. Matth:* 18. *à v. 6. ad* 12.

P. *Ktore to grzechy ſą przećiwko BOGU Oycu?*

O. Te grzechy ſą przećiwko Bogu Oycu, ktorych ſię z ułomnośći y krewkośći ludzkiey dopuſzczamy.

P. *Ktore grzechy ſą przećiwko Synowi Bożemu?*

O.

O. Grzechy przećiwko Synowi Bożemu ſą te, ktorych ſię z głupſtwá y nieuwagi dopuſzczamy.

P. *Ktore grzechy ſą przećiwko DUCHOWI Swiętemu?*

O. Te grzechy ſą przećiwko Duchowi Swiętemu, ktorych ſię z ſzczerey złośći chcący dopuſzczamy *S. Greg: in homil.*

P. *Czemuż to Pan JEZUS powiedźiał, że kto zgrzeſzy przećiwko Duchowi Swiętemu, temu grzech táki, áni ná tym, áni na támtym świećie odpuſzczony nie będźie?*

O. Temu: bo grzech przećiwko Duchowi Swiętemu. (ktory ieſt ſámą miłośćią y dobroćią) ieſt nayćiężſzy, kiedy kto w nádźieię miłośierdźia Boſkiego grzeſzy, y dla tego ieſt zły y złośliwy, że Bog ieſt dobry y litośćiwy; á zátym że tákowy niewdźięczen ieſt miłośierdźia Bożego, dla tego też go nie godźien, y álbo go w cále nie doſtąpi, álbo z wielką bárdzo trudnośćią. *D. Th. 2. 2. q. 14. Art. 3.*

P. *A możeſz przećię być grzech iáki, ták ćięſzki, ktoregoby BOG człowiekowi nie odpuśćił, chociażby prawdźiwie zań pokutował?*

O. Nie może być: bo ták ſam P. Bog przy-

przyobiecał, że ieżeliby bezbożny człowiek pokutował, zá wſzyſtkie grzechy ſwoie, á záchował wſzyſtkie przykazánia moie, wſzyſtkich niepráwośći iego pomnieć nie będę. &c. *Ezech: 18. v. 21. ad Pn. Cath: de 10 Symb: Art.*

§ 8.

O CIAŁA ZMARTWYCHWSTANIV.

PYtánie. *Ktore ſą rzeczy oſtáteczne człowieká?*

Odpowiedz. Rzeczy oſtáteczne człowieká czekáiace, ſą te cztery: Smierć, Sąd oſtátni, Piekło, álbo Kroleſtwo Niebieskie.

P. *Co ſpráwuie w człowieku pámięć ná te rzeczy oſtáteczne?*

O. Pámięć ná rzeczy oſtáteczne ſpráwuie w człowieku, że ſię wyſtrzega grzechu wſzelkiego, y okázyi do niego. *Eccl: 7. v. 40. vide ſerm: S. Baſil: Dom: 5. 9bris.*

P. *Nád co nie máſz nic pewnieyſzego, y nie pewnieyſzego?*

O. Nád śmierć, nie máſz nic pewnieyſzego,

ſzego, á záś nád godźinę śmierći, nic nie pewnieyſzego.

P. *Wieloráki ieſt Sąd oſtáteczny?*

O. Dwoiáki ieſt Sąd oſtáteczny: ieden záraz przy śmierći káżdego człowieká, á drugi powſzechny, przy generálnym ćiał zmartwychwſtániu. *Hebr: 9. v. 27. Luc: 16. v. 22. Eccl: 11. v. 28.*

P. *Czemu to nie wiemy dniá śmierći, áni Sądu Bożego oſtátecznego?*

Odpowiáda Swięty Hiláryuſz Biſkup: *áby dniá tego niewiádomość, tym nas oſtrożnieyſzemi y pilnieyſzemi w ſtárániu ſię około zbáwienia duſz náſzych ſpráwowáłá, dlatego nas Zbáwićiel przeſtrzega: Czuyćieſz tedy bo nie wiećie, ktorey godźiny Pan wáſz ma przyiść. Homil: de comm: Conf: Pontif: 2do loco Matth: 24. v. 42.*

P. *Ják ſię ma rozumieć ten Artykuł iedenáſty Skłádu Apoſtolſkiego: Wierzę ćiáłá zmartwychwſtánie?*

O. To ieſt: Wierzę, że káżdy człowiek w tymże ćiele, w ktorym tu żyie y umiera, znowu przy dokończeniu świátá, żywo od umárłych powſtánie ná Sąd Boſki, y słuchánie oſtátniego Dekretu. *Iob: 19. v. 26. S. Chryſoſt: in Hom: die 14. Aug.* P

P. *A ktoż nas to ſądźić będźie?*

O. Pan náſz Zbáwićiel CHRYSTUS JEZUS, ſądźić będźie żywych y umárłych. *Symb: Apoſt: Act: 10. v. 42. Iob: 4 v. 12. Iacob: 5. v. 9. S. Gregor: in Homil: Octav: Aſcenſ: lect: 9.*

P. *Z czegoż nas to, y zá co ſądźić będźie?*

O. Ze wſzyſtkich myśli, mow, ſpraw, y uczynkow náſzych. *2. Tim: 4. v. 8. S. Greg: lect: 9. die 6. inf: Octav: S. Stanisł: Idem Hom: die 3. Febr: in Feſto S. Anſgarij.*

P. *A coż tám zá Dekret będźie?*

O. Dla dobrych y ſpráwiedliwych, ktorzy tu w Wierze świętey Kátolickiey po Chrześćiáńſku żyli, y w łáſce Bożey umárli, będźie ten Dekret: *Podźćie Błogosłáwieni Oycá mego, ośiągniyćie Kroleſtwo wam zgotowáne, od początku świátá.* A dla złych, y bezbożnych, ktorzy álbo w Wierze świętey Kátolickiey nie żyli, álbo ią porzućili, álbo śię według niey nie ſpráwowáli, y w grzechu, álbo w grzechách śmiertelnych pomárli bez pokuty, dla tákowych będźie ten Dekret: *Idźćie przeklęći w ogień wieczny; ktory zgotowány ieſt diabłu, y Aniołom iego. Matth: 25. vide ſerm: S Baſil: in Dñ: 5. 9bris, & V. Beda lect: 8. die 4. Iulij.*

O ZYWOCIE WIECZNYM.

PYtánie. *Ják się ma rozumieć ten Dwunasty Artykuł Skłádu Apostolskiego: Wierzę żywot wieczny?*

O. To iest: Wierzę, że ten tylko kto zostáie áż do śmierći, w Kośćiele y w Wierze świętey Kátolickiey, á żyie y umiera po Chrześćiáńsku, ten tylko po owym powszechnym ćiał zmártwychwstániu, otrzyma żywot wieczny, y Krolestwo Niebieskie odźiedźiczy. *Matth: 24. v. 13. S. Chrysost: lect: 3. die 17. Aug.*

P. *Coż to iest żywot wieczny?*

O. Zywot wieczny, iest to, żywot y żyćie tákie, ktore nie będźie miáło końcá ná wieki.

P. *Ná czymże to osobliwie záwisł ten żywot wieczny?*

O. Zywot wieczny záwisł osobliwie ná widzeniu, używániu, y chwaleniu Páná BOGA w TROYCY Swiętey Jedynego ná wieki: ná obfitowániu wszystkiego pomyślnego dobrá, á oddaleniu wszelkiego

go złego: ná miłym towárzystwie z Aniołámi, y Wybránemi Páńskiemi: ná odebránie zápłáty wiekuistey, przez odźiedźiczenie Krolestwá Niebieskiego, iednym słowem: áni tego ucho słyszáło, áni oko widźiáło, áni się w sercu człowieká y myśli pomieśćić może, co Bog nágotował dla tych, ktorzy go kocháią. *1. Cor: 2. v. 9. 1. Cor: 13. v. 12. 1. Ioann 3. v. 2. Apocal: 21 v. 4. Matth: 5. v. 12. Isaia 35. v. 10. Psal: 83. v. 5. V. Beda in lect: 2. Noct: inf: Oct: Omnium Sanctorum. S. August: de Comm: un: Mart: lect: 6. & S. Greg: in Homil: ibidem.*

P. *A iákimże sposobem może człowiek doyść tákiego żywotá wiecznego?*

O. Sam Pan JEZUS: człowiecze, ieżeli chcesz wniść do żywotá wiecznego, záchowayże przykazánia. *Matth: 19. v. 17. S. Ambr: lect: 6. de Comm: Mart: temp: Pasch: S. Aug: lect: 3. fer: 2. inf: 1. Quadrag.*

P. *A potępieni będą też mieli żywot wieczny?*

O. Będą y potępieni mieli żywot wieczny, ále wespoł z śmierćią złączoną: ustáwicznie umieráć będą, á ná wieki nie

umrą: bo ogień, y męki niepoięte przez cáłą wieczność ćierpieć będą: z sámemi tylko czártámi towárzystwo máiąc: á BOGA ná cáłą wieczność nie oglądáiąc. *Iob: 3. v. 21. Iob: 10. v. 22. Psal: 48. v. 15. S. Chrysost: serm: in Dom: 10. post Pent: S. Ambr: lect: 6. de Comm: un. Mart.*

NAVKA DZIESIATA O *SAKRAMENTACH* W POSPOLITOSCI, Y w SZCZEGVLNOSCI.

PYtánie. *Przez co człowiek Chrześćiáński może naypewniey dostąpić odpusczenia grzechow, łáski Boskiey, tákże żywotá wiecznego?*

Odp. Przez częste, á záwsze godne, y z należytym przygotowániem do SAKRAMENTOW Swiętych przystępowánie. *Rit: in Admonit: Conc: Trid: Sess: 7. Decret: de Sacrament.*

P. Coż

P. Coż to iest Sákráment?

O. SAKRAMENT, iest to w Kośćiele S. Kátolickim znák widomy, á pewny y nieomylny, otrzymánia tey łáſki Boſkiey, ktorey nie widźimy, iák to widźimy, że chrzczą, bierzmuią, ludźie ſię ſpowiádáią &c. ále tey łáſki Boſkiey, ktora ná ten czás ludźie odbieráią, nie widźimy. *S. Chryſoſt: ſerm: in Dom: infra Octav: Corporis CHRISTI.*

P. Ktoſ poſtánowił Sákrámentá Swięte?

O. Wszytkie Sákrámentá SS postánowił ſam P. y Zbáwićiel náſz Chryſtus JEZUS. *S. Ambr: ſerm: fer: 4 infra Oct: Corp: Chriſ: S. Aug: lect: 8 & 9 Hom. in Oct. Epiph.*

P. Ná co Pan JEZUS poſtánowił Sákrámentá?

O. Pan JEZUS postánowił Sákrámentá, ná poświęcenie duſz y ćiał náſzych, tą łáſką, ktorą nam ſwoią męką y śmierćią wysłużył. Dla tego Swięty Auguſtyn mowi: że Sákrámentá Swięte wypłynęły z przebitego ná Krzyżu Boku Páná JEZUSOWEGO.

P. Wiele iest Sákrámentow w Kośćiele Swiętym Kátolickim?

O. W Kośćiele Swiętym Kátolickim ieſt śiedm tylko Sákrámentow, nie mniey, áni więcey. *Conc: Trid: Can: 1. de Sacram.*

P. *Ktoreż to ſą, te Sákrámentá? iák ſię zowią?*

O. *Pierwſzy* Sákráment ieſt Chrzeſt. *Drugi* Bierzmowánie. *Trzeći* Przenayśw: SAKRAMENT Ciáłá y Krwie Páná JEZUSOWEY. *Czwarty* Sákráment ieſt Pokutá. *Piąty* Oſtátnie námázánie. *Szoſty* Kápłáńſtwo. *A śiodmy* Małżeńſtwo. *Conc: Trident: Seſſ: 7. Can: 1. de Sacram.*

P. *A może też człowiek być zbáwiony bez przyięćia Sákrámentow?*

O. Bez przyięćia niektorych Sákrámentow, możnali rzeczą ſámą; á ieżeli nie można, to przynaymniey ſerdecznym prágnieniem, nie może być człowiek zbáwiony. *Conc: Trid: Can: 4. de Sacram.*

P. *Ktoreż to ſą Sákrámentá, bez ktorych przyięćia nie może być człowiek zbáwiony?*

O. Sákrámentá bez ktorych przyięćia nie może być człowiek zbáwiony, ſą te dwá, Chrzeſt, y Pokutá, ieżeli kto po wźiętym Chrzćie świętym, grzechem iákim śmiertelnym Páná BOGA obráźił.

Conc:

Conc: Trid: Sess: 7. Can: 5. de Bapt: & Sess: 24. Can: 2 & 6. de Pænit: Cath: Rom: de Sacram: in gen: c. 4.

§ I.

O CHRZCIE SWIETYM.

PYtánie. *Bez Chrztu, możeli też kto być zbáwiony?*

O. Bez Chrztu nie może nikt być zbáwiony, bo ták ſam Pan JEZUS powiedźiał: ieżeliby ſię kto nie odrodźił z wody, y z Duchá Swiętego, (to ieſt; ieżeliby nie był ochrzczony) nie wnidźie do Króleſtwá Niebieſkiego. *Ioan: 3. v. 5. Rit: de Sacram: Bapt: Trid: Sess: 6. de Iuſtif: c. 4.*

P. *A możeſz ſię kto dáć dwá rázy ochrzćić?*

O. Nie może ſię nikt dáć chrzćić dwá rázy, pod grzechem świętokrádztwá y ćięſzką bárdzo karą Kośćielną. *Conc: Trid. Sess: 7. Can: 9. de Sacram.*

P. *Czemuż ſię to nie może nikt dáć Ochrzćić dwá rázy?*

O. Temu naprzod, nie może ſię nikt dáć chrzćić dwá rázy: bo iáko nikt według ćiáłá nie może ſię dwá rázy národźić, ták też według duſzy, nikt ſię nie

może

może dwá rázy odrodźić A záś kiedy nas chrzczą, ná ten czás odradzamy śię, według duszy w Synow Boskich przysposobionych przez łáskę. Powtore dla czego nikt śię nie może dáć chrzćić dwá rázy: bo Sákráment Chrztu świętego, procz łáski oczyszczáiącey od grzechu pierworodnego: wybiia ieszcze ná duszy człowieká, Piątno iákieś duchowne, nigdy niezmázáne (ták iáko y Sákráment Bierzmowánia, tákże y Kápłáństwá) po ktorym to piątnie, przez cáłą wieczność, czy to w Niebie, czyli w piekle, znák będźie człowieká chrzczonego, bierzmowánego, álbo ná Kápłáństwo poświęconego, od tego, ktory nie był chrzczony, bierzmowány, álbo ná Kápłáństwo poświęcony. *Conc: Trid: duct: Can: 9.*

P. *A godźiß śię chrzest dźiećięćiá odkłádáć od dniá do dniá, od czásu do czásu, iák to we Dworách czyniá?*

O. Nie godźi: y Kośćioł święty surowie tego zákázuie, ále iák nayprędzey powinno być dźiećię ochrzczone, dla niebeśpieczeństwá śmierći. *Rit: Rom: hic. D. Th: 3. p. q. 68. á 8. in o.*

P. *A*

P. *A godźi ſię dźiecię z kolebki kłáść przy ſobie ná noc.*

O. Nie godźi, dla niebeśpieczeńſtwá zádußzenia, coby był grzech ćięſzki y klątwá Biſkupá. *Rit: hic Synodus Swięćic: 1694. circa fin.*

P. *A możeß káżdy człowiek ochrzćić?*

O. Procz nagłey potrzeby, nie może, tylko właſny Pleban, álbo iego Namieſtnik. *Rit: Rom: de Sacr: Bapt: D. Th: 3. p. q. 63. a. 4. ad 2.*

P. *A w nagłey potrzebie, to ieſt kiedy dźiećię bárdzo ſłabe, y práwie iuż kona, kto ie ochrzćić może?*

O. W tákiey nágłey potrzebie może ochrzćić káżdy człowiek, náwet y Heretyk. *Conc: Trident: Seſſ: 7. Can: 4. de Bapt: Epiſt: Paſtor Macieiov: de Baptiſ:*

P. *Coż ma człowiek ná ten czás czynić, áby dobrze ochrzćił?*

O. Oto czymprędzey wźiąć ná co wody, czy to święconey, czy nie święconey, byle ſámá przez ſię czyſta wodá była, y leiąc raz, álbo trzy rázy owę wodę, ná czoło, álbo ná głowkę dźiećięćiá mowić rázem, te tylko á nie inſze słowa: *ia ćie-*

bie

kie chrzczę, w Imię Oycá, y Syná, y Duchá S. Amen, maiąc intencyą ochrzćić prawdźiwie owo dźiećię: á potym wźiąwszy dźiećię, iść dáwáć co prędzey o tym znáć Plebánowi. *Conc: Trid: Can: 11. de Sacram: Epist: Maciej. sup.*

P. *Gdźie chrzćić potrzebá?*

O. Potrzebá się chrzćić w Kośćiele, w swoiey włásney Fárze. *Rit: de Sacr: Bapt:*

P. *A w Domu godźili się chrzćić?*

O. Procz nagłey potrzeby, nie godźi się chrzćić; chybá Krolewskie álbo Xiążece dźieći, y to w Káplicy, nie w pokoiu krolewskim. *Rit: ibid: Epist: Maciej. sup.*

P. *Wiákież y z kim záchodzą powinowáctwo Oćiec y Mátká chrzesna, tákże y ten co chrzći?*

O, Záchodzą w powinowáctwo Duchowne, z owym dźiećięćiem, tákże y Oycem y Mátką iego: ktore to powinowáctwo spráwuie, że Oćiec náprzykład chrzesny, nie mogłby bez Dyspensy poiąć sobie zá żonę Mátki owego dźiećięćia, ktore do chrztu trzymał, áni tegoż sámego dźiećięćiá, gdy lat dorośnie, tákże Mátka chrzesna nie mogłáby poyść bez

Dy-

Dyſpenſy zá Oycá owego dźiećięčia, áni zá nie ſámo &c. *Cath: Conc: de Bapt: c. 6.*

P. *Do czego ſą obowiązáni Oćiec y Mátká chrzeſna?*

Odpowiáda Swięty Auguſtyn mowiąc: *Was naypierwey, ták Mężow, iáko y Niewiáſty, ktorzyśćie dźieći do chrztu trzymáli nápominam, ábyśćie uważáli żeśćie śię zá nich Bogu Rękoymiámi ſtáli. Serm: 215. de temp: przeto gdy do rozumu przyidą, powinniśćie im przykłádem y nápominániem, powodem bydź do wſzytkiego dobrego. S. Dyoniſ: c. ult: Eccleſ: Hierar.*

P. *Ktorzy nie mogą bydź chrzeſnemi?*

O. Nie mogą być chrzeſnemi Pogánie, Zydźi, Heretycy, Schizmátycy, y Kátolicy w klątwie zostáiący, Jáwnogrzeſznicy, Zakonnicy, álbo Zakonnice, tákże Paćierzá y táiemnic Wiáry S. nie umieiący *Rit: ibid.*

P. *Co zá ſkutki ſpráwuie w nas łáſká Boſka, ktorą odbieramy ná chrzćie świętym?*

O. Łáſká Boſka ktorą odbieramy ná chrzćie świętym, oczyſzcza nas od grzechu pierworodnego, y wſzyſtkich uczynkowych, ieżeliby iákie ná ten czás były:

przy-

przywraca nam niewinność pierworodną, z nádprzyrodzonemi Duchá Swiętego Dárámi: przyſpoſabia nas zá Synow Boſkich, y przyſzłych dźiedźicow Krolestwá Niebieſkiego. *Matth: 3. v. 11. Rom: 6. v. 3 Gal: 3 v. 17. 1. Petri 3. v. 21.*

P. *Jákże ſię ma człowiek Chrześćiáńſki w ten dźień ſpráwić, w ktory go chrzczono, to ieſt w dźień ſwego Pátroná, álbo Pátronki?*

O. Miałby co rok ten dźień ſtráwić ná iák naywiękſzym nabożeńſtwie, ſpowiedáiąc ſię, Kommunią świętą przyimuiąc, Mſzy świętey ſłucháiąc, ſluby ná chrzćie Bogu uczynione ponawiáiąc, wyznánie Wiáry świętey Kátolickiey powtarzáiąc, uczynić, &c. toto ták Kośćioł Boży rádźi y nakázuie Swiętá Pátronow ſwoich odpráwowáć, á nie ná bánkietách, pijátykách, roſpuſtách &c.

§ 2.

O BIERZMOWANIU.

PYtánie. *Możeſz ſię kto dwá rázy dáć Bierzmowáć?*

Odp. Nie może ſię nikt dáć dwá rázy Bierzmowáć pod grzechem śmiertelnym, y ćię-

y ćiężką kara. *Conc: Trid: dict: Can: 9. Sess: 7. de Sacram: in gen.*

P. *Godźiß śię przyiąc ten Sákráment; czuiąc śię być w grzechu śmiertelnym, á mogąc śię go wprzod wyspowiádáć?*

O. Nie godźi: uchoway Boże, grzech by to był ćiężki, ále śię wprzod powinien wyspowiádáć. *S. Antonin: 3. parte tit: 14. cap. 3. § 1.*

P. *Możeß kto, z niedbálstwá, álbo lekkiego sobie poważánia tego Sákrámentu, nie dáć śię bierzmowáć?*

O. Uchoway Boże, lekce sobie poważáć ten Sákráment: grzechby to był ćięszki, ále y to nie mnieyszy grzech, mogąc y máiąc sposobność, á przećię z niedbálstwá nie przyiąć tego Sákrámentu. *Ták nas náuczáią Oycowie S. Con: Trid: gdy mowią: Ze lubo Sákráment Bierzmowania S. nie iest ták potrzebny, żeby bez niego człowiek nie mogł być zbáwiony; iednákże nikt go nie powinien opuszczáć &c. co bowiem wszystkim w pospolitośći Bog podał do poświęcenia, do tego też wszyscy wielkim stárániem mieć śię powinni. Cath: Conc: Trid: hic Can. omnes de consecr: dist: 5. D. Th. 3. p. q. 72. a 1. ad 3.*

P. Co

P. *Co zá skutki spráwuie w nas łáská Boska, ktorą odbieramy przy bierzmowániu?*

O. Utwierdza nas w Wierze świętey Kátolickiey, y dodáie nam mocy y siły, z Dárow Duchá Swiętego ná dánie odporu duszným nieprzyiaćiołom nászym, ktorzy są czárt, świat, y ćiało. *Act: 2 per tot. Act. 4. à v 31. Act 8. à v 14. S. Greg: serm: de Comm: Apost: Id. serm. in Dom: 3. post Pent.*

§ 3.

O PRZENAYSWIETSZYM SAKRAMENCIE CIAŁA y KRWIE PANA JEZUSOWEY.

PYtánie. *Co iest w Przenayświętßym SAKRAMENCIE?*

Odp: Wierzymy, że w Przenayświętß. SAKRAMENCIE, iest prawdźiwe Ciało y Krew Páná Nászego JEZUSA CHRYSTUSA, pod Osobámi Chlebá y Wina. *Matth: 26. v. 26. S. Hilar: Hom: fer: 4. inf: O. Stav: Corp: Christ: vide Lauda Sion.*

P. *Coß*

P. Coż to ieſt, pod Oſobámi Chlebá y Winá?

O. To ieſt: że tám iuż więcey nie máſz chlebá áni winá, ále tylko widźi ſię być chleb y wino. *S. Cyril: ſerm: in Oct: Corporis Christi 2. Noct*

P. Ale tám ieſt kolor, ſmák, okrągłość, &c.

O. Jeſt, y zoſtáie cudownie, pod Oſobámi Chlebá, y winá w Przenayświętſzym SAKRAMENĆIE kolor, ſmák okrągłość, &c. ále tám iuż naymnieyſzey iſtoty chlebá y winá nie máſz, lecz tylko ſámá iſtotá Ciáłá y Krwie Páná JEZUSOWEY, ták dáiece; że ieżeliby kto ináczey miał trzymáć, tákowy ieſt wyklęty od Kośćiołá świętego. *Conc: Trid: Seſſ:13. Can: 2. Cath: Conc: hic.*

P. A ktoż to przemienia chleb y wino w Ciáło y Krew Páná JEZUSOWa?

O. Sam Syn Boſki, zá wymowieniem od Kápłáná słow poświęcenia, przemienia mocą wſzechmocnośći ſwoiey, chleb y wino w Ciáło y Krew ſwoię Przenayświętſza. *1. Cor: 11. à v. 23. D. Th. ſerm: in Feſt: Corp: Chriſ. & fer. 2. infr. Oct. Corp. Chr. S. Aug. Hom. in Feſt. Corp. Chriſti. S. Cyril. ſerm. in Oct. Corp. Chriſ. S. Ambr. ſerm. fer. 4. infr. Oct. Corp. Chriſti.*

P. A iestże też tám cáły Pan JEZUS, ták pod Osobámi Chlebá w Hostyi, álbo w Kommuniey świętey, iáko też y pod Osobámi winá w kielichu poświęconym?

O. Jest cáły Pan JEZUS, z Ciáłem, ze Krwią, z Bostwem, y Duszą swoią ták pod Osobámi chlebá, iáko też y pod Osobámi winá. *Joan. 6. v. 52. & 59. 1 Cor. 11. v. 27. Conc. Sess 21 de Comm. Can. 3. ibid*

P. Czemuż to cáły Pan JEZUS iest ták pod Osobámi Chlebá, iáko y pod Osobámi winá?

O. Temu: bo gdźie iest żywe Ciáło, tám też iest żywa Krew y Duszá, y gdźie iest żywa Krew, tám też iest żywe Ciáło, y Duszá. Poniewáż tedy wierzemy, że pod Osobámi Chlebá w Hostyey álbo w Kommuniey świętey, iest żywe Ciáło Páná nászego JEZUSA Chrystusá, toć też wierzemy, że tám iest Krew, y Duszá, y Bostwo Jego, ták też poniewáż pod Osobámi winá w kielichu poświęconym, iest żywa Krew P. Jezusa, toć też tám muśi być y żywe Ciáło Jego, Duszá, y Bostwo. *D. Th. 3. p. q 76. a.*

P. To tedy w Kommuniey świętey, nie tylko iest prawdźiwe Ciáło y Krew, Páná nászego JEZUSA

ZUSA CHRYSTUSA, ále y Duszá, y Bostwo Jego?

O. Ták iest: w Kommuniey S. nie tylko iest Ciáło y Krew Páná nászego JEZUSA Chrystusá, ále też y Duszá y Bostwo Jego, y on sam cáły. *S. Chrysost: serm: in Sabb: infr: Oct Corp. Chris. S. Ambr. serm. fer. 4. infr. Oct. Corp. Christi.*

P. *To tenże Pan JEZUS co iest w Niebie, est też rázem y tu ná ziemi w Przenayświętszym SAKRAMENCIE, po tak wielu Kośćiołách?*

O. Ták iest: tenże Pan JEZUS, co est w Niebie ná práwicy BOGA OYCA Wszechmogącego, iest też rázem y tu ná ziemi w Przenayświętszym SAKRAMENĆIE, *S. Chrysost. serm. in Sabb. infr. Oct. Corp. Chr.*

P. *A możesz też to Pan JEZUS być rázem y tu ná ziemi ná ták wielu mieyscách, y w Niebie?*

O. Może: bo iest BOGIEM, co tylko zechce uczynić mogącym. *Jer. 23. v. 24. S. Ambr. serm. fer. 4. infr. Oct. Corp. Christi.*

P. *Ponieważ Pan JEZUS iest cáły, ták pod Osobami Chlebá w Hostyey álbo w Kommuniey świętey, y iest tákże cáły, pod Osobámi winá w Kielichu poświęconym: A czemuż go to przećię*

Xięża przy Mßy świętey poświęcáią y pożywáią, ták pod Osobámi Chlebá, iáko też y pod Osobámi winá?

O. Temu Xieża przy Mſzy świętey poświęcáią, y pożywáią pod Osobámi chlebá y winá: bo Mſza święta, ieſt rospámiętywánie Męki Páná JEZUSOWEY, pod czás ktorey Krew Przenaydroższa Jego osobno byłá wylana. Ale kiedy Xięża do Kommuniey tylko przyſtępuią (iáko to náprzykład w Wielki Czwartek, álbo w chorobie) to też tylko przyimuią Ciáło y Krew Páná JEZUSOWĄ pod ſámemi Osobámi Chlebá, ták iáko y inni ludźie święcy. 1. *Cor.* 11. *à v.* 23.

P. *A powinienże, álbo ieżeli może człowiek, záraz tego roku ktorego ſię pierwßy raz ſpowiada, przyſtępowáć do Kommuniey S.*

Odpowiáda Swięty Thomaſz Doktor Anielſki, że nię powinien, áni nie może, ále dopiero w owych lećiech, w ktorych iuż będźie miał táki rozum, y rozeznánie, żeby z uczćiwośćią y ſerdecznym nabożeńſtwem, przyiął Ciáło Zbáwićielá ſwoiego w Kommuniey świętey, co ſię zwyczáynie w dźiećiách dopiero pokázuie, (y to

y to przy náuce bárdźiey Páſterſkiey, niż Rodźićielſkiey) około iedenaſtego, álbo dwánaſtego roku, dopieroż kiedyby komu Spowiednik, álbo Xiądz zákazał przyſtępowáć do Kommuniey świętey, nie powinien ſię ważyć przyſtępowáć pod grzechem *Rit. Rom. hic.*

P. *Ktoregoż oſobliwie czáſu obowiązuie nas, nie tylko Kośćielne, ále y Boſkie práwo, do przyięcia Kommuniey świętey?*

O. Náuká ieſt S. Concilium Trident: y Doktorow Swiętych, że káżdy człowiek Chrześćiánſki, pod grzechem śmiertelnym obowiazány ieſt, co Rok do Kommuniey Wiekonocney: tákże gdy ćiężko záchoruie, ná zgonie żyćia ſwego. *Luca 22. v. 19. Conc. Trid. Seſſ. 13. c. 2. & 8. & 9. Conc. Later. Cap. omnis utriuſq; de Pænit. & remiſſ. Conc. Nicæn Can. de his. 26. q. 6.* *Dla tego Doktor Anielſki náucza: rzecz ieſt oczywiſta, że człowiek powinien ten SAKRAMENT przyimowáć, nie tylko z poſtánowienia Kośćioła Swiętego, ále też y z Przykazánia Páńſkiego. &c. 3. p. qu. 80. a. 11. in O.*

P. *A godźiſz ſię do Kommuniey świętey przyſtąpić, kiedy kto po pułnocy iadł, álbo pił námniey cokolwiek?*

O. Nie godźi: ále trzebá ná czczo, to iest, nic ieſzcze od pułnocká począwſzy tego dniá nie iádſzy, áni nie piwſzy, przyſtępowáć do Kommuniey świętey, chybá żeby człowiek ták bárdzo był chory, żeby wielkie niebeśpieczeńſtwo było, czyli iutrá doczeka, to tákiemu godźi ſię dáć Kommunią świętą, choćiaż iuż iadł, álbo pił. *Rit. de Comm. infirm.*

P. *A godźi ſię też przyſtąpić do Kommuniey świętey w grzechu śmiertelnym: to ieſt, kiedy kto czuie ná dußy ſwoiey grzechiáki śmiertelny, ktorego ſię ießcze nie ſpowiedał, á ma iáko?*

O. Uchoway Boże, nie godźi ſię przyſtępowáć do Kommuniey świętey w grzechu śmiertelnym: przyiałćiby w prawdźie tákowy człowiek PANA JEZUSA w Kommuniey Swiętey, ále świętokrádzko, ták, iák go był przyiał przeklęty Judaſz, nie ná zbáwienie, ále ná więkſze potępienie ſwoie, powinien ſię tedy tákowy człowiek wprzod poyść wyſpowiedáć, á ták dopiero czyſtym ſumnieniem do Kommuniey świętey przyſtąpić. *Ioan. 13. v. 27. Rit. de SS. Euch. Sacramen.*

Lau-

Lauda Sion. S. Aug. Hom. in Fest. Corp. Chr. S. Chrysost. serm. in Dom. inf. Oct. Corp. Chr. & serm. fer. 2. inf. eand. Oct. Conc. Trid. Sess. 13. de Euch. c. 7. & Can. 11. S. Ambr. lect. 8. & 9. Domin. 6. post Pent. S. Aug. l. 5. & 6. in Dedic. Eccl.

P. *A godźi się przystępowáć do Kommuniey S. z odkrytemi pierśiámi?*

O. Nie godźi: y tákim niewstydnicom Oćiec S. Innocencyusz XI. Dekretem swoim rozgrzeszenia ná spowiedźi y Kommuniey świętey dáwáć zákazał, áżeby tey plugáwey mody poprzestáły. *Edicto 1683. 30. 9bris.*

P. *A kiedy Xiądz rozłamie Kommunią, rozłamie też P. JEZUSA?*

O. Nie rozłamie. *Czemu?* bo Pan JEZUS cáły, iest w cáłey Kommuniey S. y cáły w naymnieyszey odrobince y okruszynce. *Laud. Sion. ibi. fracto demū Sacr. &c.*

P. *A kiedy przylgnie Kommunia święta do podniebienia, godźi ią się też pálcem, álbo páznogćiem odskrobywáć?*

O. Nie godźi. *A coż trzebá czynić?* Oto trzebá ią ięzykiem y ślinámi poty odwilżáć, áż odstánie, y potym záraz ią połknąć z uczćiwośćią y nábożeństwem.

P. *A gdyby w cále nie chćiáłá odwſtáć od podniebienia Kommunia święta, coż czynić ná ten czas?*

O. Oto iák ſię ſkończy Mſza święta: idźże zá Xiędzem do Zakryſtyey, powiedz mu to, toć poràdźi co z tym będźieſz miał czynić; dać winá, álbo wody popłoknąć.

P. *A godźi ſię prędko po Kommuniey świętey pluć ná źiemię, álbo Obrazek lub kśiążeczkę, álboli też źiemię cáłowáć?*

O. Nie godźi ſię prędko po Kommuniey świętey pluć ná źiemię, ani źiemie cáłowáć, álbo kśiążeczek: á to dla tego, żeby ná wárgách, álbo w gębie nie byłá ieſzcze iáka odrobinká Kommuniey świętey, ktorąbyś mogł wypluć ná źiemię, álbo otrzeć. *Rit. de S. Euch. Sacr.*

P. *A prędkoż ſię godźi pluć, po przyięćiu Kommuniey świętey?*

O. Iák tylko kilká râzy ślin połknieſz, iák ſię ſkończy Mſza S. iák wynidźieſz z Kośćioła, to możeſz, gdyć tego potrzebá, pluć ná źiemię. choćiaż ieſzcze nic nie iadſzy, áni piwſzy.

P. *A godźi ſię záraz po przyięćiu Kommuniey S. gębę chuſtką záſłániáć?*

O. Nie godźi, żebyś uchoway Boże, odrobinki iákiey Kommuniey świętey ieżeliby ná wárgách zostáłá, nie stárł.

P. *A gdyby predko po Kommuniey świętey człowiek zrzućił, co z tym czynić?*

O. Pátrzyć, ieżeliby rozeznáć tám było Kommunią świętą, to trzebá ią w chusteczkę z uczćiwośćią zebráć, y Xiędzu odnieść, álbo odesłáć, ieżeli zaś nie rozeznáć, to zmieść y w ogień wrzućić.

P. *A godźi się też często przystępowáć do Kommuniey świętey?*

O. Kośćioł święty rádźi, żeby iák nayczęśćiey przystępowáć do świętey Kommuniey, byleby tylko godnie, y z należytym przygotowániem, á osobliwie w świętá uroczystsze. *Conc. Trid: Sess: 22. de Sacr. Miss. c. 6. S. Greg. in Hom. Dom. infra Oct. Corp. S. Chrysost. serm. fer. 2. infr. eand. Oct. S. Aug. in Hom. fer. 3. & S. Cyril. in Hom. ipsius Oct. Corp. Christ. Rit. de SS. Euch. Sacram.*

P. *Ná czymże záwisło, to należyte przygotowánie?*

O. Należyte do Kommuniey świętey przygotowánie, naybárdźiey ná tym záwisło.

sło, áżeby być w łáſce Boſkiey, bez żadnego grzechu śmiertelnego, y nie z zwyczáiu, ále z nabożeńſtwá, z prágnienia, z reſpektem y uczćiwośćią przyſtępowáć. *Conc. Trid. Seſſ. 13. de Euch. c. 7. & Can. 11. S. Aug. in Hom. ſer. 3. & S. Cyril. in Homil. Oct. Corp. Chriſti.*

P. *Co zá ſkutki w nas ſpráwuie Przenayświętſzy SAKRAMENT?*

O. Pośiła y umacnia duſze y ćiáłá náſze: gładźi grzechy powſzednie, á záchowuie nas od śmiertelnych: łaczy śię przezeń z námi, y nieiáko nas w śiebie ſámego przemienia Pan JEZUS; y ſtáiemy śię ná ten czás prawdźiwie członkámi iego: udźiela nam w obfitośći łaſk y dobrodźieyſtw: y bierzemy w nim zadátek przyſzłey chwały, y żywotá wiecznego. *Lect. 2. Noct. die 30. April. & Poſtcomm. in Feſt. S. Cathar. Senen. Ioan. 6. à v. 51. S. Cyril. in ſerm. & hom. Oct. Corp. Chriſ. S. Hilar. in hom ſer. 4. & S. Aug. in hom. 2. & 3. infr. eand. Oct. O ſacrum conviv. &c.*

O PO-

O POKUCIE.

PYtánie. *Co to ieſt grzech wieloráki? y iák wiele złego zá ſobą pociąga?*

Obaczy przypomniy ſobie z náuki dźiewiątey, § 6. o odpuſzczeniu grzechow,

P. *A może też człowiek doſtąpić odpuſzczenia grzechow ſwoich bez prawdźiwey pokuty?*

O. Nie może żaden człowiek bez prawdźiwey pokuty doſtąpić odpuſzczeniá grzechow, ktore po wźiętym Chrzćie ś. popełnił. Bo ták ſam Pan JEZUS powiedźiał: *Jeżeli pokuty czynić nie będźiećie, wſzyſcy podobnie zginiećie. Luca 13. v. 3. & 5. ieſt tedy ten Sakráment, tym ktorzy po chrzćie swiętym w grzech wpádli do zbáwienia ták potrzebny, iák ieſt potrzebny Chrzeſt tym, co ieſzcze nie ſą ochrzczeni, Náucza S. Conc. Trid: Seſſ. 14. c. 2.*

P. *Ná czymże to záwiſłá prawdźiwa pokutá?*

O. Ná zupełnym wyznániu wſzyſtkich grzechow ſwoich: ná ſerdecznym żalu, zá wſzyſtkie grzechy ſwoie: ná doſyć uczynieniu zá nie, y ná popráwie żyćia ſwego ná potym. *Luc. 3, v. 8. Rit. hic.*

P. *Ná*

P. *Ná czymże to záwiſło zupełne wyznánie grzechow?*

O. Zupełne wyznánie grzechow, záwisło ná tym, ażebyś w przod niż idźieſz do ſpowiedźi, przypomniał ſobie, á potym ná ſpowiedźi przed Xiędzem ſzczerze wyznał, y opowiedźiał zupełnie wſzyſtkie grzechy, nie cudze, ále ſwoie, ſam ná ſię ták, iák ie wieſz, y iákoć ná pámięć przychodzą, nie tylko te, ktore ſą prawdźiwie grzechem, álbo ktore ſobie maſz zá grzech, ále też y te, o ktorych wątpiſz, czy ſą, czy nie ſą grzechem: wyliczáiąc liczbę w grzechách śmiertelnych, śiłá rázy tego było, á nie pámiętaſzli dowodnie śiła, to mow ná przykład: pięć rázy mniey, álbo więcey: y opowiádáiąc okoliczności grzechow, oſobliwie te, ktore grzech ćiężki, przemieniáią ieſzcze w ćiężſzy: ná przykład żeś ſię zamierzył álbo porwał ná Oycá ſwego, ná Oſobę Duchowną, złośliwym ięzykiem, álbo rzecz zá ſámą, żeś co w Kośćiele ukradł &c. ażebyś uchoway Boże ze wſtydu, z boiáźni, álbo z niedbálſtwá, żadnego grzechu śmiertelnego, chcący nie opuśćił, áni nie

ni nie zátáił ná ſpowiedźi: bobyś ſię nowego grzechu świętokrádztwá nábáwił, y ſpowiedź twoiá nie ważnaby byłá y przeklęta. *Rit. hic. S. Greg. l. 2 hom. fer. 5 inf. Domin. 2. Quadrag. Id l 3. fer. 5. inf. Domin. Paſſ. S Auguſt. l. 3. fer. 2. Pentec. S. Hieron: lect. 7. die 21. 7bris.*

P. *Ale ſię boię, żeby mnie Xiadz nie wydał z tego, czego ſię przed nim ſpowiádáć będę?*

O. Nie boy ſię, nigdy ćię nie wyda, przed nikim; áni nikogo wydáć nie może pod ćiężkim grzechem, y bárdzo wielkim karániem. *Rit. hic.*

P. *A ktorychże to grzechow powinien ſię człowiek koniecznie ſpowiádáć?*

O. Kázdźiuśieńkiego grzechu śmiertelnego, choćiażby myślą popełnionego, ták tego, ktory ſobie ma człowiek zá grzech śmiertelny, iáko y tego, o ktorym wątpi, czyli ieſt, czyli nie ieſt grzechem śmiertelnym, powinien ſię człowiek możeli koniecznie ſpowiádáć. *Rit. hic. Conc. Trid. Seſſ. 14. c. 5.*

P. *A grzechow powſzednich powinien ſię też człowiek koniecznie ſpowiádáć?*

O. S. Concil Tryd. náuczáiąc, że lubo

do-

dobrze y pożytecznie może się człowiek spowiádáć grzechow powszednich, co się pokázuie z ludźi pobożnych zwyczáiu; iednákże może ich też bez winy zátáić ná spowiedźi, bo ie może wielą innemi zgłádźić sposobámi. *Seß. 14. c. 5.*

P. *A ktoremiż to sposobámi może człowiek bez spowiedźi zgłádźić z duszy swoiey grzechy powszednie?*

O. Może człowiek bez spowiedźi zgłádźić z duszy swoiey grzechy powszednie, naprzod mowiąc nabożnie Paćierz, Spowiedź powszednią, Akt skruchy, álbo żalu zá grzechy, Boże bądź miłośćiw mnie grzesznemu, &c. 2. przez pokropienie wodą święconą, zá modlitwą Kośćielną, álbo własnym do Bogá westchnięniem, z żalu zá grzechy pochodzącym. 3. Przez godne do Kommuniey świętey przystępowánie. 4. Przez nabożne Mszy świętey słuchánie. 5. Przez odebránie z pokorą błogosłáwieństwá y przeżegnánia Kápłáńskiego, &c. y przez inne rzeczy Sákrámentálne, tym wyrázone wierszykiem: *Orans, Tinctus, Edens, Confessus, dans, Benedicens.*

P. W

P. *W ktorych lećiech powinien śię człowiek spowiádáć?*

O. Przykázuie S. Concil. Láterάneńskie, pod grzechem śmiertelnym y klątwą, áżeby wszelki oboiey płći człowiek wierny, iák prędko do lat rozeznánia między złym y dobrym przyidźie, sam wszytkich swoich grzechow, spowiádał śię, wiernie, przed swoim włásnym Plebánem, przynamniey raz do roku, to iest ná Wielkanoc. *Conc. Later. Can. Omnis utriusq. Rit. de Comm. Pasch.*

P. *A kiedyż to człowiek przychodźi do rozeznánia między złym y dobrym?*

O. Zwyczáynie człowiek przychodźi do rozeznánia między złym y dobrym, w szostym álbo około śiodmego roku, á czásem też prędzey. *Comm. DD.*

P. *A możeß káżdy Xiadz spowiedźi słuchác?*

O. Nie káżdy Xiądz może spowiedźi słucháć, ále tylko ten, ktory od Biskupá swego ma moc y pozwolenie, ná słuchánie spowiedźi, y władzą nád owym ktorego słucha spowiedźi. *iák to są wszyscy Plebáni, y ich Wikáryowie, respektem Páráfiánow swoich. Ták bowiem S. Conc. Trid. osádźiło,*

że nie

że nic nie waży tákowe rozgrzeßenie; ktore Xiądz temu dáie, nád ktorym własney álbo zleconey nie ma władzy. Seß. 14. c. 7. & Seß. 23. c. 15. de Ref.

P. *A może ß káżdy Xiądz, ktoremu wolno słucháć Spowiedźi, rozgrzeßyć człowieká od wßystkich grzechow?*

Odpowiedz. Nie káżdy Xiądz ktoremu wolno słucháć spowiedźi, może rozgrzeszyć człowieká od wszytkich grzechow: bo niektore grzechy záchował sobie sámemu do rozgrzeszenia, Oćiec S. Papież, niektore są záchowáne sámym, Ich Mośćiom XX. Biskupom, ktory tedy Xiądz nie ma od Oycá Swiętego Papieżá, álbo od swego Biskupá pozwolenia, ná rozgrzeszenie z tych grzechow, ktore oni sobie sámi do rozgrzeszenia záchowáli, ten nie może z owych grzechow nikogo rozgrzeszyć. *Rit. hic. Conc. Trident. Seß. 14. c. 7.*

P. *A w gwałtownym śmierći niebespieczeństwie kto może rozgrzeßyć?*

O. W gwałtownym śmierći niebespieczeństwie, náprzykład gdy człowiek kona, á nie mász máiącego Approbácyey, ál-

bo po-

go pozwolenia ná słuchánie ſpowiedźi, ktoro może káżdy Xiądz od wſzyſtkich grzechow y klątew rozgrzeſzyć. *Rit. hic.*

P. *A Wielkonocna ſpowiedźia gdźie ſię, y przed kim potrzebá ſpowiádáć, y Kommunia święta przyiąć?*

Odpowiedz. Wielkonocną ſpowiedźią potrzebá ſię káżdemu człowiekowi ſpowiádáć w ſwoiey Fárze, przed ſwoim Plebánem, álbo temu, ktory ieſt ná mieyſcu iego, y támże, toieſt w ſwoiey Fárze przyiąć Kommunią świętą. *Rit. de Commun. Paſch. Urb. VIII. in Brev. pro Reg. Polon. de Commun. Paſch. Concil. Lateran. Can. Omnis utriusq; de Pænit. & remiſſ.*

P. *To nie może nikt Wielkonocna Spowiedźia gdźie indźiey ſię ſpowiádáć, tylko w ſwoiey Farze, y przed ſwoim własnym Plebánem, álbo tym, ktory ieſt ná mieyſcu iego?*

O. Ták Kośćioł święty Kátolicki pod grzechem śmiertelnym y klątwą poſtánowił, że nie prośiwſzy wprzod ſwego Plebáná, áni nie otrzymáwſzy pozwolenia od niego, nikt ſię Wielkonocną ſpowiedźią gdźie indźiey, tylko w ſwoiey Farze, y przed nikim, chybá przed ſwoim

im właſnym Plebánem, álbo tym, ktor
ieſt ná mieyſcu iego, ſpowiadáć nie mo
że: áni przyiąć Kommuniey świętey Wie
konocney gdźie indźiey, tylko w ſwoie
Fárze. *Conc. Lateran. ſup. Conc. Trid. Seſ.
13. Can. 9. de Euch. & Seſſ. 14. Can. 8. a
Panit.*

P. *A ten co ſię ſpowiadał przed ſámym za
częćiem ſpowiedźi Wielkonocney, powinienże
ſię znowu ſpowiádáć pod czás ſpowiedźi Wie
konocney, y Kommunią Swiętą przyiąc od ſw
go Plebáná?*

O. Powinien ſię tákowy, co ſię prze
ſámym ſpowiedźi Wielkonocney zácz
ćiem náprzykład w Sobotę przed Bia
Niedźielą ſpowiádał, znowu, czy zdro
wy, czy chory będźie, poki nie mini
czás Spowiedźi Wielkonocney, ſpowi
dáć, y Kommunią świętą przyiąć, od ſw
go Plebáná. *Rit. Rom. & Vrb. VIII.
Comm. Paſch.*

P. *A procz czáſu Spowiedźi y Kommuni
Wielkonocney, może ſię też człowiek gdźie i
dźiey, nie w ſwoiey Farze, y przed kim inſzym
á nie przed ſwoim Plebánem ſpowiádáć?*

O. Może: byle ow Xiądz, ktory g
słu-

ucháć będźie ſpowiedźi, miał pozwo-
nie od Biſkupá ná słuchanie ſpowiedźi,
władzą nád tym, ktorego słucha ſpo-
wiedźi. *Conc. Trid. Seſſ. 23. c. de ref.*

P. Jákże to mam ſerdecznie żáłowáć zá grzechy?

O. Oto, mawiay ták często, áżebyś ſię
prędzey náuczył: *O BOZE w TROYCY S.
Jedyny, miłuię ćię ze wſzyſtkiego ſercá mego,
dla ćiebie tylko ſámego, to ieſt dla tego, żeś ty
sam przez ſię y dla śiebie ſámego, godźien ieſt
wſzelkiey miłośći: y z tey miłośći żáłuię ſerde-
cznie, żem ćię kiedykolwiek BOGA moiego y
naymnieyſzym grzechem obráźił. O BOZE bądź-
że miłośćiw mnie grzeſznemu.*

*P. Ná czymże záwiſło doſyć uczynienie zá
grzechy?*

O. Doſyć uczynienie zá grzechy záwi-
sło ná tym, żebyś pokutę ktorąć Xiądz
ná ſpowiedźi náznáczył, ſpráwiedliwie
odpráwił, y to wſzyſtko záchował, y uczy-
nił, coć nákazał, á przytym żebyś raz ná
záwſze Pánu Bogu zá grzechy twoie
ofiárował, wſzyſtkie twoie dobre myśli,
mowy, y uczynki, łącząc ie z nieſkończo-
nemi zasługámi Męki y śmierći Zbáwi-
ćielá twego, JEZUSA CHRYSTUSA, Nay-

świętszey PANNY, y Wszystkich Swiętych S. Greg. lect. 8 & 9. Dom. 4. Advent. Idem in hom. fer: 4 inf. Oct: Epiph.

P. *Ktoreż to są dobre uczynki służące do dosyć uczynienia zá grzechy?*

O. Uczynki dobre służące do dosyć uczynienia zá grzechy, są: *Modlitwá*, lub myślą y sercem, lub też ustámi y słowy wyrážona. *Post*, y wszystkie umartwienia ćiáłá y zmysłow. y *Iáłmużná*, to iest wszelki miłośierny uczynek, czyli to do duszy, czyli do ćiáłá pomocy służący. *Catech. Conc. Trid. hic. c. 13. Tob. 12. v. 8. S. Basil. serm in Dom 4. Quadrag. S. Leo serm. in Dom. Pass. Id. lect. 5. in Dom 3 7bris. S. Ambros. serm. Dom. 4 Septemb. S. Athan. serm. Dom. 2. 9bris. S. August. lect. 2. & 3. fer. 2 maj. hebd. S. Greg. lect. 8. Domin. post Pasch. Id. fer. 6. 4. tempora Septembr. S. August. lect. 9 Dom. Trin.*

P. *Ktoraż Modlitwá iest Panu BOGV nayprzyiemnieysza, y nam naypożytecznieysza?*

O. Modlitwá Pánu BOGU nayprzyiemnieysza iest Paćierz. *O czym niżey w Nauce dwánastey.* § 2.

P. *Ktora Modlitwá iest Vniwersalna, álbo powszednia?*

Od-

Odpowieda Wielebny Bedá: *Modlitwá powßechna, nie tylko ná sámych słowách záwi- …á, ktoremi Boskiey łáskáwośći wzywámy; ále …ż y ná tym wßystkim, co do przysługi Stwor… … náßego, z nabożeństwá uczyniemy. In hom. …r: 4 Temp. 7bris.*

P. *Ktory Post iest powßechny y doskonáły?*

O. S. August: *Post wielki y powßechny iest, …strzymywánie śię od niepráwośći y zákazánych …oskoßy świátá tego, to to post doskonáły: ábyśmy …ę wystrzegáiąc bezbożnośći y świátowych p… żą- …liwośći, wstrzemięźliwie spráwiedliwie, y pobo- …ie żyli &c. lect: 2 hom. fer. infr. 1. Quadra. …egoz náucza Swięty Leo gdy mowi: nie ná …émym wstrzymániu śię od zákazánych po- …raw záwiśla istotá Postu náßego, áni z pożyć- …kiem ćiáłu uymuiemy pokármu, ieżeli myśli y …rcá náßego od niepráwośći nie powśćiągamy, …ct. 6. Dom: 1 Quadrag: V. Beda lect: 3 fer. 4. Quat: Temp: Septembris.*

P. *Ktora Iáłmużná iest naypożytecznieyßa?*

O. Jáłmużná naypożyteczniey…za ieſt …á, ktorą czyniemy z ſwego włáſnego y …práwiedliwego zbioru: dla Páná Boga, …ie dla prożney chwały: ochotnie, y zá …ywotá; z naypierwſzym nád ſwoią wła- …ną dużą zmiłowániem. *Proverb: 3. v. 9.*

Matth: 6. à v. 1. ad 5. Proverb: 19. v. 17. Pr verb. 22. v. 9. Proverb. 28. v. 27. Eccli. 4. v It. 29. v. 15. Eccl: 3. v. 12. It. 9. v. 19. Eccli. 2 v. 13 S. Greg: lect: 3. fer. 6. 4. temp. Septemb: Beda l. 8 & 9. de Comm: Conf: non Pont: 2. l co S. Ambros: l. 8. die 2 infr. Oct. Dedic: Ecc S. Chrysol: serm: in Festo S. Juliani, 28. Ja in fine Brev.

P. *Co nas powinno pobudzáć do Iálmużn y zárátowánia ubogich?*

O. To naprzod, że ták miła y przyi mna ieſt Bogu y Zbáwićielowi náſzem Jáłmużná, w Imię iego ubogiemu dán jákbyśmy ią iemu ſámemu dáli: dla teg ſam powiedźiał: *cośćie iednemu z tychto br ći moich naymnieyſzych uczynili, to mnie ſám mu uczynili: aby nikt nie wątpił.* Przydá Swięty Leo Papież: *że to ſámemu BOG ofiáruiemy, co człowiekowi w Imię Páńſki dáiemy, Matth: 25. à v. 4. ad 46. lect: 6. Do 3. 7br. S. Auguſt: lect: 9 die 29. Iul. Id. lect: die 5. 9bris. 2do. BOG to ſam od nas bierze, ſtokrotny interes, y ſam nam ſie ſtáie dłużn kiem. Proverb. 19. v. 17. vid. lect. 2. Noct: p tot. Oct. S. Iulian. in fine Brev: 3. To tylko n ſzego, co tu ubogim damy. Eccl: 29. à v. 14.*

9. *Jedni dźielą się y rozdáią swoie włásne, á stáią się bogátszemi; drudzy záś szárpią y wydźieráią nie swoie, á záwsze są w biedźie y niedostátku, zá świadectwem Sálomoná. Prover: 11. v. 14. 4to. Oddádzą nam to zápewne sowićie. Luca 6. v: 38. 5to. Przez iáłmużnę, nayprędzey y naypewniey dostąpić możemy grzechow odpuszczenia. Luca 11. v. 41. 6to, Miłosierdźia Boskiego. Matth. 5. v. 8. 7mo. Wybáwienia od wszelkiego złego. Psal. 40. v. 1. 8vo. śmierći szczęśliwey. Psal: 40. à v. 1. ad 5. 9no. Y Krolestwá Niebieskiego. Matth: 5. v. 3. Prov. 14. versu 21.*

P. *A popráwá żyćia ná czym záwisłá?*

O. Popráwá żyćia záwisłá ná tym, żebyś się ná potym iák naylepiey wystrzegał wszelkiego grzechu, tákże okázyey do niego, y nie z grzechu w grzech, ále z cnoty w cnotę postępował. *Rit: hic: S. August: lect: in Vigil: Pentec: S. Gregor: l. 3. in Dom: Pent.*

P. *Jákże to przećię osobliwie my máli y młodźi, mamy się spowiádáć?*

O. Oto ták: nie ćisnąć się nigdy, ále kiedy koley ná ćię przyidźie, przystąpiwszy, nie gębą prosto do Xiędzá, ále bokiem

kiem uklękniy, y złoż ręce; á gdy śięXiadz do ćiebie obroći, dáiąc ći błogosłáwieństwo, y żegnáiąc ćię, to też ty śię przeżegnay, mowiąc: *w Imię Oycá, y Syná, y Duchá Swiętego, Amen.* á potym ręce złożywszy, głowy troszeczkę nákłoniwszy, y oczy ná doł spuśćiwszy, nie czekáiąc áż by ćię Xiądz pytał, mow záraz sam, ćicho y pokornie ták: *Spowiádam śię Pánu BOGU Wszechmogącemu, y Wászeći Oycze Duchowny. Spowiádałem śię ostátnią rázą ná N. N.* y tu powiedz, ná ktoreś śię święto, álbo Niedźielę, ostátnią rázą spowiádał. A ieżeliś śię ieszcze y rázu nie spowiádał, to mow ták: *iżem śię y rázu nie spowiádał.* Albo też przeżegnáwszy śię y ręce złożywszy, nie czekáiąc nigdy, áżeby ćię Xiądz pytał, mow záraz sam ták: *Spowiádałem śię ostátnią rázą ná NN. Pokutę odpráwiłem. Potymem Páná BOGA obráżił naprzod.*

Mawiałem też Dalibog, álbo iák śię BOGA boię, wyrzekłem czásem z gniewu: przyśiągszy Bogu.

Paćierz czásem nie nabożnie zmowiłem, pomyliłem go sobie chcący; nie chćiáło mi śię

go czáſem mowić; y nie mowiłem go, z niedbálſtwá.

Nie poſʒedłem do Kośćiołá záwſʒe, kiedy mi kazáli, álem wolał leżeć, álbo pojść ná orzechy, álbo w cudzy groch, rzepę, &c. było tego tyle á tyle rázy.

Gadałem w Kośćiele, ieden z drugim śmiałem ſię.

Przeklinałem też, kiedym ſię rozgniewał, diabły, káduki, choroby wſpominał.

Oycá Mátki czáſemem nie uſłuchnał, odmruknał im, ſtárſʒemu nie zmilczał, ſwárzyłem ſię z nim &c.

Náśmiewałem ſię z drugich, obmawiałem, poſadźiłem też czáſem nieſłuſʒnie, podwiodłem czáſem ná drugiego; y nieprawdę powiedźiał.

Porwałem też ieden drugiemu noż, bicz, groſʒ &c.

Czyniłem ſʒkodę chcący: wegnałem woły, konie, w cudze zboże, w cudzą łąkę, tyle á tyle rázy &c.

Chćiałem ſʒkodę uczynić, iużem gnał w cudze zboże: ále mnie poſtrzeżono, ſʒedł polowy, álbo goſpodarz, y ták dałem pokoy, náwroćiłem konie, &c.

Chćiałem ukráść drugiemu NN. ále mi ſię nie powiodło. Widźia-

Widźiałem y wiedźiałem że kradli inśi Oyca, Páná, Goſpodarzá, á nie powiedźiałem, bo ſię ze mną obiecali dźielić, dáć mi też &c.

Porwałem też, choćiaż Goſpodarz zákázywał y dawałem koniom owſá, proſá, zytá &c.

Słowo nieucżćiwe w żártách wymowiłem też czáſem.

Swywolowałem, złość drugim wyrządzałem, &c.

Pioſneczki ſzpetne śpiewáłem, y radem ich ſłuchał, &c. &c.

A gdy ták iuż wſzyſtkie grzechy, co ie tylko pámiętaſz, ná ſię wypowieſz, mowże y zákończ ſpowiedź ſwoię záwſze ták:

Już więcey żadnego grzechu ná śiebie nie pámiętam. Zá te tedy y zá wſzyſtkie grzechy, ktoremi Páná BOGA przez cáłe życie moie do tego czáſu obrážiłem, myślą, mową, uczynkiem, álbo opuſzczeniem, dla miłośći Bożey ſerdecznie żáłuię: obiecuię życia popráwę; á Wáſzeći Dobrodźieiu proſzę o pokutę y rozgrzeſzenie.

Słuchayże potym coć Xiądz da zá nápomnienie, coć zá pokutę náznáczy; á ieżelibyś nie dosłyſzał, álbo nie dobrze wyrozumiał, ſpytayże Xiędza toć powie.

A po

A potym gdyć rzecze: idź z Bogiem, wstań, obroć się gębą do Xiędza, pokłoniwszy mu się, iuż uklęknij przed Wielkim Ołtarzem, podźiękuy Pánu BOGU, żeć dał doczekáć tey spowiedźi świętey, odmow pokutę, Mszy świętey słuchay nabożnie, idź ná ofiárę, y potym do Kommuniey świętey, (ieżelić Xiądz kazał) kiedy y drudzy, á nie ćiśnij się nigdy. To ták się záwsze wy młodźi spowiádayćie.

Ale y wy stárśi, tymże się sposobem záwsze, poki żyiećie, maćie spowiedáć, ieżeliśćie co ćięższego popełnili: Ná przykład.

Nie słuchałem przez niedbálstwo Mszy świętey, w Swięto álbo Niedźielę, tyle á tyle rázy.

Miásto Kośćiołá, poszedłem do browáru, do kárczmy &c. tyle á tyle rázy.

Upiłem się, chcacy bez pámięći, tyle á tyle zázy.

Báwiłem się myślámi nieczystemi y miałem w nich upodobánie, tyle á tyle rázy.

Dopuśćiłem się grzechu, &c.

Ukrzywdźiłem bliźniego w tym, á w tym.

Skorzy-

Skorzyśćiłem Oycu, Pánu, Goſpodarzowi, żydowi ná Iármarku &c. &c.

P. *Ktorym ludźiom nie godźi ſię dáć rozgrzeſzenia?*

O. Nie godźi ſię dáć rozgrzeſzenia, tym ludźiom, ktorzy w záwźiętości y w gniewie trwáią, dźieśięćin, czynſzow oddawáć nie chcą, álbo nágrodźić (lubo mogą) w czym kogo ukrzywdźili, ktorzy nie chcą złego nałogu, álbo bliſkiey do grzechu ćiężkiego okázyey, porzućić y zániechác, iáwnym grzeſznikom, y ktorzy dáli z śiebie drugim iáwne pogorſzenie, pokiby wprzod iáwney pokuty nie odpráwili &c. *Rit: de Sacr: Panit.*

§ 5.

O OSTATNIM NAMAZANIU.

PYtánie. *Czemu ſię to zowie ten Sákráment, Oſtátnie Námázánie?*

O. Temu ſię zowie ten Sákráment, Oſtátnim Námázániem: bo nas naprzod Oleiem S, y Krzyzmem námázáno ná Chrzćie świętym, potym przy Bierzmowániu;

wániu, potym niektorych przy Kápłáństwie, á ná ostátek námázuia nas Oleiem świętym przed śmierćią, przytym Sákrámenćie. *Cath: Rom: hic.*

P. *Ná co Pan JEZUS postánowił Sákráment Ostátniego Námázánia, álbo Oleiu świętego?*

O. Ná utwierdzenie człowieká chorego w łásce Boskiey, w Wierze, Nádźiei, y Miłośći: ná zgłádzenie ostátká grzechow, ieżeliby iesżcze iákie były ná duszy owego człowieká, o ktorych w cále nie pámięta, álbo też ich sobie zá grzech nie poczyta: ná dodánie mu ćierpliwośći w chorobie: ulżenie mu choroby, y częstokroć ná prędsze zdrowia wrocenie, kiedy Pan Bog widźi, żeby to było z chwałą iego, á zbáwieniem człowieká owego. *Iacob: 5. à v. 14. Rit: hic: Conc: Trid: Sess 14 c. 2. Cath: Conc: hic. c. 2. D. Th: in 4. sent: dist: 23. q. 1. à 2. ad 2.*

P. *A może kto ten Sákráment przyiąć, czuiąc się być w grzechu śmiertelnym?*

O. Nie może, uchoway Boże, ále się wprzod powinien wyspowiádáć. *Rit: hic. Cath: Conc: hic.*

P. *A iestże też grzech nie przyiąc tego Sákrámentu?*

O. Pewnie że grzeszy y ćięszko ten, ktoby tego Sákrámentu z niedbálstwá, (á dopieroż uchoway Boże) z lekkiego poważánia nie przyiął, ták dekretuie: *S. Conc: Trid: Seß: 14 c. 3.*

P. *Od kogoż ten Sákráment przyiąć należy?*

O. Od swego Plebáná, álbo tego, kto będźie ná mieyscu iego. *Rit: hic. Dla tego Zakonnicy ktorzyby Duchownym álbo świeckim Osobom, nie máiąc ná to osobliwego pozwolenia od Plebáná. ważyli się dáć ten Sákráment, tym sámym w klątwę Papiezką wpadáią, mowi text.*

P. *Kiedyż naylepiey ten Sákráment przyiąć?*

O. Ná ten czás naylepiey ten Sákráment przyiąć, poki ieszcze człowiek iest przy dobrey pámięći y zmysłách, áby go z tym większą uczćiwośćią, y pożytkiem duszy y ćiáłá swego przyiął. *Rit: hic. Cath: Conc: hic. c. 2.*

P. *A możeß człowiek, ten Sákráment kilká rázy przyimowáć?*

O. Nie może człowiek w iedney chorobie y niebespieczeństwie żyćia, tylko raz przyiąć ten Sákráment, ále kiedy zno-

wu przyszedszy do śiebie, záchoruie, to może *Rit: hic. Conc: Trid: Sess: 14. c. 3. Catech: c. 2.*

P. *A prawdáß to, że kiedy ná kogo Oley S. włożą, to prędzey umrze?*

O. Nie prawdá: diabeł to przez ludźi niecnotliwych wzniećił to rozumienie: y owszem częstokroć człowiek ieszcze prędzey do zdrowia przychodźi; po godnym przyięćiu tego Sákrámentu, iák się wyżey powiedźiáło z náuki Kośćiołá S. y Doktorá Anielskiego.

§ 6.

O KAPŁANSTWIE.

PYtánie. *Wieloráka moc biorą Kápłáni ná święceniu?*

O. Dwoiáką: pierwszą do Poświęcania Przenayświętszego SAKRAMENTU ná Mszy świętey, á drugą ná słuchánie spowiedźi, y rozgrzeszánie. *Joan: 20. v. 23. 1. Cor: 11. à v. 23.*

P. *Jákiego od nas poßánowánia y czći godni Kápłáni?*

Odpowiáda Swięty Páweł Apostoł:

Ká-

Kápłáni dwoiákiey czći godni być máią, á osobliwie ći, ktorzy prácuią w słowie y náuce. 1. Tim: 5. v. 17.

P. *A coż to zá dwoiáka częśċ, ktorąśmy powinni Kápłánom?*

Odpowiádáią Doktorowie Swięći, że dwoiáka część ktorąśmy powinni Kápłánom, ná tym záwisłá, ábyśmy ich y szánowáli, y obdárowywáli, á przynamniey to, co im od nas należy, bez kłotni y práwa ochotnie oddawáli. *S. Hieron: l. 9. Domin: 3. post Epiph: Id. lect: 2. fer: 4. inf. 3. Quadrag.*

P. *A gniewa się też Pan BOG o nieuszánowánie Kápłánow?*

O. Y bárdzo gniewa: bo ták mowi sam u Proroká: *Kto was tyka, ten zrzenicy oká moiego tyka. Zachar: 2. v. 8. S. Aug: l. 3. hom: fer: 3. infr: Dom: Pass.*

P. *A kiedy Kápłáni ládáiáko się sámi spráwuią, ále dobrze náuczáią, powinniśmy ich też słucháć y szánowáć?*

Odpowiáda sam Pan JEZUS: *Cokolwiek wam rzeką, czyńćie, ále się według ich uczynkow, nie spráwuyćie. Matth: 23. v. 3.*

P. *A do sámychże to tylko Duchownych należy.*

ży, innych do dobrego przykłádem ſwoim, y náuką przywodźić?

Odpowiáda Swięty Auguſtyn, mowiąc: Nie rozumieycie Bráćia, że gdy Pan y Zbáwićiel náß powiedźiał, gdźie ia ieſtem, tám y ſługá moy będźie: o ſámych tylko máią ſię te słowá rozumieć Biſkupách y Duchownych; ále też y wy według możności wáßey przyſługuyćie ſię Chryſtuſowi, żyiąc dobrze, Iáłmużny czyniąc, Imię y náukę iego tym ktorym możećie opowiádáiąc: áby káżdy Goſpodarz dla CHRYSTVSA, y dla otrzymánia żywotá wiecznego, ſwoich wßyſtkich nápominał, náuczał, ſtrofował, łáſkáwośćią, y ſurowośćią prowádził do dobrego, á ták w domu ſwoim, Duchowny nieiáko Biſkupi urząd wypełni, przyſługuiąc ſię CHRYSTVSOWI, áby z nim był ná wieki. Lect: 8. die 13. Aug. S. Chryſoſtom: lect: 9. die 25. Febr: inter Patr. Suec.

§ 7.
O MAŁŻEŃSTWIE.

PYtánie. *Kto poſtánowił Małżeńſtwo? á kto Rozwody wymyślił?*

Odpowiáda Swięty Auguſtyn, y náucza, że: ći ktorzy dobrze ſą wyćwiczeni w Wierze

Katolickiey wiedza, iako BOG sam postanowił Małżeństwo, á iako złaczenie od BOGA, ták rozwod y rozłaczenie się, od diabłá iest. Lect: 8. in Dom: 2 post Epiph.

P. *Ktory stan iest chwalebnieyszy, Małżeński czyli Pánieński?*

Odpowiáda sam Pan JEZUS, *że ci ktorzy się nie żenią, áni idą zá mąż*, (ále w czystości, y Pánieństwie duszy, y ciáłá, życie swoie prowádzą y kończą) *będą iáko Aniołowie Boży w Niebie. Matth: 22. v. 30. S. Ambrosius serm: de Comm: Virg: & S. Cyprian serm: ibidem 2do loco, Conc: Trid: Can: 10. de ref: Matr.*

P. *Co znáczy Sákráment Małżeństwá?*

O. Sákráment Małżeństwá znáczy naprzod, złączenie Nátury Boskiey, z náturą ludzką w iedney Osobie Syná Bożego. 2. Znáczy złączenie się CHRYSTUSA Páná z Kościołem swoim, to iest z ludźmi práwowiernemi: á osobliwie w Przenayświętszym SAKRAMENCIE. 3. Znáczy złączenie się przez łáskę poświęcáiącą Duchá Swiętego, duszą Chrześciáńską. *Ephes: 5. v. 32. Osea 2. v. 19. & 10.*

P. *A godźi się dáć ślub tym, ktorzy nie umieią*

umieia Paćierzá, ani przednieyſzych Táiemnic Wiáry Swiętey kátolickiey?

O. Nie godźi ſię dáć ślubu tákowym, ktorzy nie umieią Paćierzá, áni Táiemnic Wiáry Swiętey Kátolickiey: ále áni Zapowiedźi nie powinnyby tákowych wychodźić, áż ſię wprzod Paćierzá, y przednieyſzych Táiemnic Wiáry S. náucza. *Rit: de Sacr: Matr: Conc: Mediolan: 5. de Matrim: Synod: Spalaten: & Velitana &c. & noviſſime Anno 1709. Celſiſſimus Princeps, Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Dominus, D. CASIMIRUS ŁUBIENSKI, Epiſcopus Cracovienſis, tunc Chełmenſis, in Proceſſu pro inform: Cleri Chełmenſis.*

P. *A godźi ſię też kogo przymuſzáć do ślubu?*

O. Uchoway Boże, zákazuie święte Concil: Trydentſkie, pod grzechem bárdzo ćiężkim y klątwą, ażeby nikt, nikogo, żadnym ſpoſobem, nie przymuſzał, áni niewolił, do ślubu wźięćia. *Seſſ: 24. c. 9. de Reform: Matr.*

P. *A powinniż ći, co ich zapowiedźi ślubne być máią, wprzod z Rodźicámi álbo Przyiaćiołmi (nie ſámo dwoyko) być u ſwego Plebáná, álbo tego, ktory będźie ná mieyſcu iego?*

O. Powinni: naprzod dla tego, áby z nich wyrozumiał, ieżeli ich kto nie przymuſza. 2. Jeżeli Paćierz, y przedniey-ſze Wiáry S. Táiemnice dobrze umieią, 3. Jeżeli miedzy niemi nie znáyduie ſię iáka przeſzkoda do ślubu, &c. 4. Aby náukę wźięli o tym Sákrámenćie. *Rit: de Matrim.*

P. *A ważnyby był ślub, gdyby kto do niego przyſtąpił, czuiac ſię być w grzechu śmiertelnym?*

O. Slubćiby w prawdźie był ważny, ále ten ktoby ſię ważył do niego w grzechu śmiertelnym przyſtąpić, nowegoby grzechu śmiertelnego nábył, ániby ná ten czás łáſki tego Sákrámentu nie odebrał. *Rit. hic.*

P. *Ale ia potym przećię odbierze?*

O. Odbierzeć w práwdźie ná ten czás kiedy ſię zupełnie wyſpowiáda wſzyſtkich grzechow ſwoich, y tego, że w grzechu śmiertelnym ważył ſię ślub wźiąć ále ſobie do wielá dobrego y błogosłáwieńſtwá Boſkiego nie ládáiáko przeſzkodźi.

P. *A coż to zá łáſkę ſpráwuie ten Sákrament*

O. Sá-

O. Sákráment Małżeństwá S. kiedy kto do niego godnie przystępuie, spráwuie: że się Mąż z Zoną według Páná BOGA serdecznie kocháią, szánuią, y słucháią: sobie we wszystkim szczerze dopomagáią: dźiatki ná chwałę Pánu Bogu, á sobie ná pociechę poczćiwie y porządnie wychowywuią, pięknie ie rozporządząią: Wnucząt czásem y Práwnucząt doczekiwáią; y są sobie wzáiemnie pociechą, porádą, y pomocą we wszystkim, áż do śmierći. *Vide Benedict: Matr: in Rit. & Missam pro Sponso & Sponsa.*

NAVKA IEDENASTA O MIŁOSCI BOGA, Y BLIZNIEGO.

Albo O DZIESIĘCIORGV PRZYKAZAN BOSKICH.

PYtánie. *Ktoż kocha prawdźiwie Páná BOGA?*

 Od-

Odpowiedz. Ten naprzod kocha prawdźiwie Páná BOGA, kto záchowuie Przykazánia iego, bo ták ſam Pan JEZUS powiedźiał: *Ieżeli mnie kto kocha, ſłowá moie záchowywáć będzie. Joan: 14 v. 23. S Gregor. l. 2. in hom: Domin: Pent: Id. l. 3. fer. 2. Paſch.* A przytym y ten prawdźiwie ma miłość, ktory y przyiaćielá kocha w Bogu, y nieprzyiaćielá kocha dla Bogá: według náuki S. Grzegorzá, *l 2. in Vigil: Apoſtol: S. Aug: lect: 6. die 3. inf: Oct: Dedic: Eccl.*

P. *Tośmy to powinni kocháć y nieprzyiaćioł naſzych ?*

Odpowiáda ſam Pan JEZUS, przykázuiąc nam w te słowá: *Ia záś mowię wam, kochayćie nieprzyiaćioł wáſzych, y dobrze czyńćie tym, ktorzy was nie náwidzą, modlćie ſię za prześláduiących y ſzkáluiących was, ábyśćie byli Synámi Oycá wáſzego, ktory ieſt w Niebieśiech Jeżeli bowiem odpuśćićie ludźiom grzechy ich, odpuśći y wam Oćiec wáſz Niebieſki grzechy wáſze, ieżeli záś nie odpuśćićie ludźiom, to też áni Oćiec wáſz nie odpuśći wam grzechow wáſzych. Matth: 5. à v. 44. ad fin: & 6. v 14. & 15. S. Hieron: lect: 1. 6. poſt Ciner: Idem hom: Domin: 21. poſt Pentec: S. Ambr: lect:*

lect: 6. *Domin*: 3. *Quadrages*: *S. Leo lect*: 6. *Dom*: *Palm*.

P. *Wiele iest Przykazánia Bożego?*

Odpowiedz. Przykazánia Bożego iest dźieśięćioro.

Pierwsze, *Wierz w BOGA Jednego*. To iest: Wierz, że tylko ieden w trzech Osobách iest BOG prawdźiwy: temuż część y chwałę oddaway, iemu sámemu służ wiernie, Przykazánia Jego święte záchowuiąc, y w nim samym nádźieię twoię wszystkę pokłáday: do niego się we wszystkich potrzebách twoich udaway, á nie do diabłá, álbo czárownic, wrożek, guślarek &c. *Catb: Conc: bic. c. 2.*

Drugie. *Nie bierz nádáremno Imienia Bożego*. To iest nie wspominay nádáremnie y bez uczćiwośći Imienia Bożego: nie mawiay dalibog, przyśięgszy Bogu, iáko mi Pan Bog miły: á dopieroż nie przysięgay fałszywie przez Imię Boskie, przez Mękę Zbáwićielá &c. *Catb: bic. c. 12 & 15.*

Trzećie. *Pámiętay abyś dźień święty święćił*. To iest: pámiętay ábyś w Niedźiele y Swiętá bywał záwsze ná Nabożeństwie, kiedy tylko być możesz, á dał pokoy

koy wszelkiey robocie, bez gwałtowney potrzeby. *Cath: hic. c. 3. & 4.*

Czwarte. *Czćiy Oycá y Mátkę twoię.* To iest: kochay, szanuy, słuchay, we wszystkim, wysługuy się, y rátuy w potrzebie Oycá y Mátkę twoię, ále oraz szanuy też y słuchay, káżdego Przełożonego twego: Zono Mężá, Páráfiánie Plebáná, sługo y poddány Páná, czeládniku Gospodarzá, młodszy stárszego &c. *vide lect: 3. Noct: in Off: sept: Dolor: Cath: de 4. præcep: Dec: c. 2. & 4.*

Piąte. *Nie zábiiay.* To iest: Nie tylko nie zábijay, áni nie kálecz nikogo, ná ćiele, fortunie, álbo sławie, ále też áni ná duszy: uczynkiem, mową álbo myślą, rádą, álbo pomocą, złym przykłádem, álbo pobłażániem, nie bądź zápálczywym, gniewliwym, napáśnikiem; áni się náwet nie mśćiy; ále ráczey dáruy krzywdę swoię dla Páná Boga; czyń dobrze nieprzyiaćielowi twemu: nie posadzay nie słusznie; nie obmawiay: nie złorzecz nikomu, áni nie przeklinay, ále się ze wszystkiemi zgadzay: bądź ćierpliwy. *S. Aug: l. 6. in Parasc: Id. in hom. Dom: 5. post Pentec Cath: hic. per tot.*

Szo-

Szoste. *Nie cudzołoż.* To iest: wystrzegay się y nie czyń żadnego uczynku ćielesnego, ále záchoway czystość stanu twego wszelką, ná káżdym mieyscu poczćiwość: nie ucz się piosneczek szpetnych, nie słuchay ich, áni nie śpieway &c. *Cath: hic.*

Siodme. *Nie krádnij.* To iest: nie tylko sam nie krádniy żadney rzeczy, ále y drugiemu nie day: przestrzesz, złodźieiow nie przechowywway: strzeż dobrze, doglądáy, y záwieray, nie czyń szkody, áni krzywdy nikomu; nie zátrzymuy niesłusznie cudzego, mytá y zapłaty sługom, czeládźi, &c. Oddaway coś winień, coś pożyczył, ználazł, wiedząc czyie to: bo iáko náucza Swięty Augustyn: *ieżeliś co ználazł, á nie oddałeś, toś ukradł. lib: 50. hom:*

Nie oszukiway w przedawániu, áni w kupnie, w roboćie, álbo w urzędźie twoim, nie bądź ospáły, y niedbáły; nie uchwalay, áni kłádź podaktow ná Osoby álbo domy Duchowne: mostowego &c. sobie sam nie wymyślay, ná lichwę nie daway, nie záchowywway zbożá złákomstwá y chćiwośći ná czásy droższe. Bo

zá wy-

zá wyrokiem DUCHA Swiętego, *kto ukrywa zbożá, przeklętym iest między ludźmi, á záś błogosłáwieństwo ná głowę przedáiących. Prov: 11. v. 26. Cath: hic.*

Osme. *Nie świádcz fałszu żadnego.* To iest: nie świadcz nigdy fałszywie, kiedy nie iest, álbo nie wiesz, czyli to iest prawdá: nie mow żeś słyszał, widźiał, kiedyś nie słyszał, áni widźiał: to tylko powiáday, co y iák wiesz, widźiałeś, álbo słyszáłeś, y to tylko temu, komu o tym wiedźieć należy, nie szkáluy nikogo przed ludźmi, á osobliwie Osob Duchownych: nie słuchay, gdy kto o kim źle gada, dopieroż nie przyświadczay, obroć mowę o czym inszym, nie śiey plotek, niezgod &c. nie bądź podchlebcą &c. nie pisz áni nie czytay pászkwilow &c. spraw tylko słusznych podeymuy się, y słusznemi tylko, broń należyćie dokumentámi; pilnuy terminu &c. sądź spráwiedliwie, nie uwodząc się respektámi, korrupcyámi &c. *Cath: hic. per tot.*

Dźiewiąte. *Nie pożądaj żony bliźniego twego.* To iest: nie tylko nie dopuszczay się, uczynkiem żadnego grzechu ćielesnego,

ále

ále áni myśl náwet o nim z pożądliwością: odrzucay záwſze tákowe złe myśli, od ſercá ſwego, y niemi ſię nigdy nie baw &c. *Cath: hic.*

Dźieśiąte. *Ani żadney rzeczy iego chceſli zbáwion być.* To ieſt: ſwoim ſię coć Bog dał, kontentuy; á ná cudze nigdy nie prágniy: nie zazdrość nikomu &c. to ćię Pan Bog będźie błogosłáwił, y otrzymaſz zbáwienie duſzy twoiey. *Exod: 20. Deutor: 5. per tot. Cath: de 9 & 10. Dec. prac.*

P. *A nie máß to więcey Przykazań Boſkich, tylko to Dźieśięćioro.*

O. Jeſt y innych Przykazań Boſkich pełno w Piſmie świętym, ále ſię te wſzyſtkie w tych dźieśiąći zámykaią, y znowu że te dźieśięćioro Przykazánia, rázem ná dwoch tablicách kámiennych, Pan BOG podał ludźiom, przez Moyżeſzá Swiętego, z wielkiemi Ceremoniámi, grzmotámi, piorunámi, błyſkáwicámi &c. przykázuiąc pod ćiężkim bárdzo karániem, áby ie záchowywáli; y wiela dobrego obiecuiąc tym, ktorzyby ie w cále záchowáli. *Exod: 19. & 20. Levit: 26. Deutor: 4. & 5. Matth: 19. v. 17. Matth: 28. v. 20.*

20. Ioan: 14. *Div. Thomas* 1. 2da *quaest*: 100. *art.* 5. *in O.*

P. *Czemu to ná dwoch tablicách podáne były te Przykazánia ?*

O. Temu: bo ná iedney tablicy pierwsze były trzy Przykazánia, tykáiące się miłośći sámego Páná BOGA, á ná drugiey tákiey, były nástępuiące śiedm Przykazánia, tykáiące się, miłośći bliźniego. *S. Aug: apud D. Th. qu: 71. in Exod.*

P. *Dosyćże iest ná tym, áby kto niektore tylko záchował Przykazánia Boskie, á nie wszytkie ?*

O. Nie dosyć: ále wszystkie w obec, y káżde z osobná Przykazánia Boskie powinien káżdy człowiek záchowáć, chceli zbáwion być. *Matth: ult: v. ult. Iacob: 2. v. 10. S. Hieron. l. 3. fer: 6. post Ciner.*

P. *Ale podobno ćięskie są, y náder trudne, do záchowánia Przykazánia Boskie ?*

O. Bynamniey, y owszem lekkie y łatwe, bo ták sam Pan JEZUS o nich mowi: *Iárzmo moie słodkie iest, y ćiężar moy lekki. Matth: 11. v. 3. S. Hilar. lect: 9. in Fest: S. Brigit: inter Patr: Svec: Cath: de Prac: decal: ratione 3.*

P. To

P. *To tákarzeczą te wßyſtkie dźieśięć Przykazań Bożych zámykáią ſię w tych dwoch Przykazániách: Będźieß miłował Páná BOGA twego, ze wßyſtkiego ſercá twego, á bliźniego twego, iáko śiebie ſámego?*

O. Ták ieſt: ſam to Pan JEZUS powiedźiał, że ná tych dwoch Przykazániách záwisł wſzyſtek Zakon, Práwo, y Prorocy. *Matth: 22. v. 40. S. Leo l. 6. in Domin: 3, Septembr: S. Aug: lect: 3. fer. 6. infr. 1. Quadrag.*

PRZYDATEK
O PRZYKAZANIACH KOSCIELNYCH.

PYtánie. *Wiele ieſt oſobliwych Przykazań Kośćielnych?*

Odpowiedz. Przykazań Kośćielnych oſobliwych ieſt, pięć.

Pierwſze. Słucháć Mſzy świętey w Niedźielę, y inne Swięta od Kośćioła poſtánowione, kiedyś zdrow, maſz w czym, y iáko.

Drugie, Nákazáne w pewne dni Poſty

ſty záchowáć. Oſobliwie w Wigilie, Suchedni, Piątki, y Post czterdźieſtodniowy, tákże w Soboty z mięſem nie iádáć. *S. Leo lect: 6. Dom: 3 Septembr. S. Aug: lect: 1, fer. 6: infr: 1. Quadrag.*

Trzećie. Spowiedź y Kommunia Wielkonocną w ſwoiey Fárze odpráwić. *obacz wyżey y przeczytay Náuki 10. §. 3. y 4. o Spowiedźi y Kommuniey Wielkonocney.*

Czwarte. Nie odpráwowáć czáſow zákazánych weſela y God Małżeńſkich, to ieſt: od Adwentu áż do trzech Krolow, y od Wſtępney Srzody, áż do Przewodney Niedźieli.

Piąte. Dźieśięćiny ſpráwiedliwie oddawáć, álbo Męſzne płáćić.

P. *Jákimże Práwem, ſą ludźie obowiązáni do ſpráwiedliwego oddawánia Dźieśięćin?*

O. Wielkim práwem, to ieſt przyrodzonym, Boſkim, y ludzkim, ſą ludźie obowiązáni do ſpráwiedliwego oddawánia Dźieśięćin. *D. Th. 2. quaeſt: 87. a. 1. in O. gdźie tego bárdzo fundámentálnie dowodźi.*

P. *Co zá Błogosłáwieńſtwá Boſkie ſpływáią ná tych, ktorzy ochotnie y ſpráwiedliwie oddawáią Dźieśięćiny?*

Odpo-

Odpowiáda y dowodźi z Pismá Bożego Augustyn święty w te słowá: *BOG, ktory nam raczył wßystko dáć, raczy się też od nas Dźieśięćiny upomináć, nie sobie, ále nam bez wątpienia pożyteczney. Bo ták przez Proroká sam obiecał, mowiąc: znieśćie wßystkę Dźieśięćinę do stodoł moich, á doznayćie mię, ieśli wam nie otworzę zrzodeł Niebieskich? y nie damli wam owocu áż do obfitośći? y wyleię wam Błogosłáwieństwo moie z wysokośći Niebieskich: y ßczęśliwemi będą was zwáć wßystkie narody. Malach: 3. á v. 10. ad 14. Będą nápełnione stodoły twoie zbożem, y prásy twoie będą opływáły winem. Prov: 3. v. 10. y nie będą w tákich ludźiách, áni choroby, áni przygody. Exod: 30. v. 12. Otoż maß w Pismie świętym wárunek BOGA twego, przez ktory obiecał ći; będźießli dawał Dźieśięćiny, iż nie tylko obfitość urodzáiu weźmieß, ále też zdrowia doczesnego dostąpiß. Kto tedy chce, álbo sobie zapłátę ziednáć, álbo grzechom swym folgę prágnie zásłużyć, niechże oddawa Dźieśięćiny, á nád to z swoich dźiewiąći częśći, niech się stára, áby dawał ubogim iálmużnę: áby to cokolwiek mu zbędźie nád zámierne życie y odźienie, nie ná zbytki się obrácało, ále áby do skárbu Niebieskiego, przez*

iálmu-

iáłmużnę ubogich było záchowáno, cokolwiek bowiem dał nam Pan BOG, nád potrzebę ná ſzę, nie nam to oſobliwie dał, ále nam to, dla inſzych niedoſtátnich, do ſzáfunku zlecił: ktorym ieśli tego oddawáć nie będziemy, tedyśmy cudze dobro y máiętność gwałtem odięli. Do tąd ſą słowá August: S. ſerm: 219 de temp.

P. *Co zá Przeklęctwo Boſkie idźie zá temi, y wáli ſię ná tych, ktorzy álbo nie chcą oddawáć Dźieśięćin? álbo ie nieſpráwiedliwie oddáią? y iáko ćiężki bárdzo grzech ieſt?*

Odpowiáda, y także z Piſmá świętego dowodźi Auguſtyn Swięty, gdy mowi: *O głupi ludźie, coż złego kiedy rozkázuie BOG, żeby ſię go ſłucháć nie godźiło? ktory ták przykazał: Znieśćie wſzyſtkę Dźieśięćinę do ſtodoł moich &c. Pierwſze urodzáie boiowiſká twego, y práſy twoiey winnice, nie będźieſz zwłaczał ofiárowáć mi. Otoż ieśli grzech ieſt nie rychło dźieśięćinę oddáć, iáko gorzey ieſt, nic nie dáć? Bog dźieśiątey tylko cząſtki raczy ſię tobie upomináć, á ty mu tego chćiwie odmawiaſz? cobyś uczynił, kiedyby BOG wźiąwſzy ſobie dźiewięć częśći, tobie dźieśiątą tylko był zoſtáwił? Aza nie wieſz dobrze, iż to wſzyſtko co maſz y bierzeſz, Bożym ieſt? y nic własnego nie pożyczaſz, wſzech*

rzeczy Stworzyćielowi? A kiedyby też BOG rzekł: moy ieſt człowiek, ktoregom ſtworzył, moiá ieſt źiemiá, ktorą ſpráwuieſz, moie ſą y naśienia, ktore śieieſz, moie bydlętá, ktore męczyſz, moie ſą wilgotnośći y deſzcze, y wiánie wiátrow, moie ſą, moie ieſt ogrzewánie ſłońcá; á iż wſzyſtkie te poczatki żyćia y dobrego mienia moiemi ſą, ty, ktory tylko ręce do tego przykłádaſz, ſamę tylko dźieśiatą część był byś záſłużył. Ale Wſzechmocny BOG, miłośćiwie nas żywi, oto mniey robiacemu, bárdzo obfitą zapłátę zoſtáwił, gdy ſobie tylko Dźieśięćinę przywłaſzczywſzy, nam wſzyſtko dárował. Ty tedy zdrayco niewierny zápłać BOGU i wſiemu, żeć pogody do urodzáiu názyczył, &c. wykup ſię człowiecze, pokiś żyw, wykup ſię ſam poki możeſz, bo ćię nikt po śmierći nie wykupi, kiedyś ſię zá żywota ſam wykupić nie chćiał. Zrzućże iuż z kárku twego ten ćiężar łákomſtwá: bo iárzmo łákomſtwá zwykło do piekłá pograzáć. Oto widźiſz, do czego iuż teraz przyſzło, gdy twoie żniwo y ſprzatánie, przez odięte pogody y błogoſłáwieńſtwá, bárdzo oſłabiáło: y pożytek roli twoiey, álbo ſłońce powárzyło, álbo grad potłukł &c. cóż teraz łákomie ráchuieſz? oto dźiewięć częśći ſą tobie umknione, iżeś dźieśiatey dáć nie

chciał. A to ćię Páńſkim głoſem pokonywam: nápiſáno ieſt bowiem: to mowi Pan, iż Dźieśięći ná roli twey, y pierwße pożytki źiemie z wámi ſą widźiałem ia to, á mniemáćie, bym was záwodźił, iż wewnątrz w ſkárbách wáßych y w domách wáßych, będźie ßárpániná. Daß nie zbożnemu żołnierzowi; czego niechceß dáć Káplánowi. Dźieśięćiny tedy iáko pewny dług bywáią dochodzone: y kto ich dáć nie chce, ten cudzą máiętność gwałtem pośiadł; y ná tych mieyſcách, gdźie on mießka, przez iego nie dáwánie dźieśięćin, iák wiele ubogich głodem pomárło, ták wiele mężoboyſtw przed ſądem wiecznego Sędźiego będźie obwiniony. y ten ieſt Boſki ſpráwiedliwy obyczay, ieśli ty temu Dźieśięćiny nie oddaß, ty ſam będźieß zá dźieśięćiny ośácowány. Toć ſą ſłowá Auguſtyná Swiętego Serm: 129. de temp. Ják záś ćiężki ieſt grzech Dźieśięćin nie oddawáć, ſam to BOG u Máláchiaßá Proroká temi wyráźił ſłowy: Náwroććie ſię do mnie, á ia ſię też náwrocę do was, mowi Pan Záſtępow. Jeżeli też człowiek może ukłoć álbo przebić BOGA? á wy mnie kołećie y przebijaćie, y rzekliśćie; w czymeśmy ćię ukłoli? oto w Dźieśięćinách, y pierwiaſtkách, że ich oddawáć nie chcećie, y nie oddáiećie, ále też zá to

w nie.

w niedostátku wy sámi przeklęći iesteśćie: poty á słowá sámego Páná BOGA. Y iáko spráwiedliwi Dźieśięćin oddawcy, należą do dźiewiąćiu Chorow Anielskich; ták ći ktorzy ich, álbo w cále nie oddáią, y oddawáć nie chcą, álbo niespráwiedliwie oddáią, do dźiewiątey czártow częśći y towárzystwá, należeć będą. *Z nauki Augustyná Swiętego Supra.*

P. *Grzeszyſz ten śmiertelnie, kto nie záchowuie Przykazań Kośćielnych?*

O. Bez wątpienia że grzeszy: bo ták sam Pan JEZUS powiedźiał: że ktoby nie chćiał słucháć Kośćiołá, tegośmy powinni mieć iák zá Pogániná, y iawnogrzeszniká. *Matth:* 18. *v.* 17. Sámego ći Duchá Swiętego bluźnić się zdádzą, ktorzy przećiwko práwom Kośćielnym, dobrowolnie, álbo z uporu co czynią, lub też ganić się ważą, álbo się z tymi, ktorzy ie przestępuią; zgadzáią, y ich bronią, tákowych álbowiem śmiáłość oczywiśćie iest ieden rodzay bluźniących Duchá S. z ktorego nátchnienia y łáski Práwá Kośćiołá świętego są spisane y wydáne. Náucza Swięty Dámázius Papież. *Can: Viola-*

latores 25. *q.* 1. Z kąd Swięty Grzegorz Papież poſtánowił, áby ći ktorzy przykazań y Praw Kośćielnych nie chcą słucháć áni do Mſzy świętey, áni do Kommuniey świętey, nie byli przypuſzczeni. *Can. Si quis* 25 *q.* 1.

NAVKA DWANASTA O NADZIEI.

PYtánie. *Jeſtże doſyć ná tym, do zbáwienia duſznego że kto wierzy w BOGá prawdźiwego, y z miłośći ku niemu, záchowuie wſzyſtkie Przykazánia Jego?*

Odp. Nie doſyć: ále ieſzcze potrzebá do tego Nádźiei Chrześćiáńſkiey. *Catb. de Orat. in gen. C.* 4.

P. *Coż to ieſt Nádźieiá Chrześćiáńſka?*

O. Nádźieiá Chrześćiáńſka, ieſt to mocna ufność w dobroći y miłośierdźiu Boſkim, że od niego to wſzyſtko otrzymamy, o co go prośimy, y co nam przyobiecał. *Catb. ſup.*

P. Ná-

P. *Ná czymże się funduie tá mocna ufność?*

O. Ná wszechmocnośći, słownośći, y Dobroći Boskiey: bo będac BOG wszechmocnym, słownym, nieskończenie dobrym, nic nam nie obiecuie, czegoby nam dáć nie mogł, álbo nie chćiał. *Cath: sup: Cap: 8.*

§ I.

O MODLITWIE.

PYtánie. *A tego, o co Páná BOGA prośiemy, możemyż się zawsze spodźiewáć zápewne?*

O. Jeżeli Páná BOGA w Imię Páná Jezusowe prośiemy, to nam sam assekurował, że o cokolwiek prośić Boga Oyca w Imię Jego będźiemy, to wszystko zápewne otrzymamy. *Ioan: 14 v. 13. S. Aug: lect: 2. hom in Dom. 5 post Pascha.*

P. *A coż to iest prośić BOGA Oycá w Imię Páná Jezusowe?*

O. W Imię Páná JEZUSA, to iest Zbáwićielá, prośić BOGA Oyca, iest to prośić Páná Boga o te rzeczy naypierwey, y naybárdźiey, ktore nam są potrzebne y pożyteczne do zbawienia duszne-

 go.

go. *S. Aug. in hom: Dom: 5 post Pasch: Matth: 6. v. 33. S. Aug: in hom: 2da de Comm: Mart. temp. Pasch.*

P. *O cożeśmy tedy naypierwey, y naybárdźiey Páná BOGA prośić powinni?*

O. Oto, co iest z chwałą Jego, á z zbáwieniem duſze náſzey bo nam ták przykazał Pan JEZUS, *Szukayćie, to iest, stáraycie się wprzod o Krolestwo Niebieskie, y spráwiedliwość iego, to iest: uspráwiedliwienie y zbáwienie wáſze, á te wſzystkie doczesne rzeczy będą wam przydáne. Wie bowiem Oćiec wáſz Niebieski, że wam tego wſzystkiego potrzebá. Matth: 6. à v. 25. ad fin: S. Aug: lect: Dom: 14. post Pent.*

§ 2.

O MODLITWIE PANSKIEY, ALBO PACIERZV.

PYtánie. *Ktoraż Modlitwá iest Pánu BOGV nayprzyiemnieyſza, á nam naypożytecznieyſza?*

O. Modlitwá Pánu BOGU nayprzyie-

mniey-

mnieyſza, á nam naypożyteczníeyſza ieſt Modlitwá Páńſka, to ieſt Paćierz, Oycze náſz. *Cath: de Orat. in gen. C. 1.*

P. *Czemuż ſię to Oycze náß, zowie Modlitwa Páńſka?*

O. Temu Oycze náſz, zowie ſię Modlitwa Páńſka, bo tę Modlitwę: Oycze náſz, złożył od słowá do słowá, y iey przez Uczniow ſwoich náuczył nas, ſam Pan JEZUS CHRYSTUS. *Matth: 6. v. 9. Luce 11. verſ. 2.*

P. *Coż w ſobie zámyka Oycze náß?*

O. Oycze náſz w ſobie zámyka krotką Przemowę do Páná BOGA, y śiedm Prośb.

P. *Mow tę Przemowę, y te Prośby, mow Oycze náß, á przeżegnay ſię pierwey?*

O. W Imie OYCA, y SYNA, y DUCHA Swiętego, Amen.

Oycze náß, ktoryś ieſt w Niebieśiech. otoż poty Przemowá do Páná BOGA, á po niey, náſtępuią śiedm prośb.

1. *święć ſię Imię twoie.* To ieſt: Prośiemy ćię Pánie BOZE Oycze náſz Niebieſki, áby wſzyſcy ludźie, po cáłym świećie ćiebie

bie czćili, y Imię twoie Przenayświętsze wielbili, &c. *Cath: de Orat: Dom: C. 4.*

2. *Przyydź Krolestwo twoie.* Aby wszytkie błędy y niedowiárstwá ustáły, á Wiárá S. Kátolicka, po cáłym byłá rozszerzona świećie: ábyś wybáwiwszy nas z niewoli grzechu, czártá, ćiáłá, y świátá, rządząc duszámi y ćiáłámi nászemi, sam nád námi krolował, tu ná źiemi przez łáskę; żebyśmy się potym stáli godnemi z tobą w Niebie krolowáć, w chwale wiekuistey; co się zápewne stánie, ieżeli tu wprzod y náde wszystko o zbáwienie dusz nászych stáráć się, y o dostąpienie Krolestwá Niebieskiego uśiłowáć będźiemy. *Cath: hic c. 5. 6. & 7.*

3. *Bądź wola twoiá iáko w Niebie ták y ná źięmi.* Prośiemy ćię tedy, o ziednoczenie woli nászey, z wolą twoią świętą: áby iáko w Niebie Anieli, y wszyscy Swięći, nic inszego nie prágną y nie chcą, tylko tego, co ty chcesz, y coć się podoba; ták też y my ná źięmi, ážebyśmy się do woli twoiey Przenayświętszey we wszytkim stosowáli. *Cath: C. 9. & 10.*

4. *Chleba nászego powszedniego day nam dźiś.*

Dayże

Dayże nam z ſczodrobliwośći ſwoiey, dźiś y codźiennie to wſyſtko, cokolwiek wieſz, y widźiſz nam być potrzebnego y pożytecznego, do konſerwácyey żyćia, duſz, y ćiał náſzych. *Catb: c. 11. 12. & 13.*

5. *Y odpuść nam náße winy, iáko y my odpußczamy náßym winowáycom.* A iáko my dla miłośći twoiey, cále y zupełnie odpuſzczamy tym wſzyſtkim, ktorzy nas w czymkolwiek uráźili, przegniewáli: ták prośiemy ćię pokornie, ábyś też y ty z nieſkończoney dobroći y miłośierdźia twego, raczył nam odpuśćić w cále y zupełnie wſzyſtkie grzechy y niedoſkonáłośći náſze. *Catb: c. 14. 15. & 16.*

6. *Y nie wwodź nas w pokußenie.* Oddaláiąc od nas wſzelkie okázye do złego, y dodáiąc nam pomocy y śiły ná zwyćiężenie wſzyſtkich pokus y powodow do grzechu. *Catb: c. 19 circa fin: & 20.*

7. *Ale nas zbaw ode złego.* Wybawiáiąc nas y broniąc od wſzelkiego złego ták ná duſzy, iáko y ná ćiele. *Catb: c. 22.*

Amen. To ieſt: prośiemy ćię Pánie, niechże śię ták ſtánie. *Catb: c. ultim circa finem.*

P. Kie,

P. *Kiedyż osobliwie, y iák, powinienby káżdy człowiek Chrześćiáński, mawiáć Paćierz?*

O. Káżdy człowiek Chrześćiáński powinienby codźiennie, uklęknawszy, y ręce złożywszy, powoli, z uwagą y nabożnie, Paćierz naypierwey zmowić; á potym będąc w Kośćiele, słysząc dzwonienie, idąc ná nabożeństwo. *Synod: Swięćic.*

P. *A iestże też grzech ieść, nie zmowiwszy wprzod Paćierzá?*

O. Pewnie że iest, ieżeli máiąc czás, á przećię z łákomośći, pierwey ieść będźiesz niż Paćierz zmowisz, ále ieżelibyś zápomniał, álbo czásu nie miał, to możesz ieść, á potym Paćierz zmowisz.

P. *A iákże naylepiey Paćierz mowić, z osobná, czyli wszyscy rázem y wespoł?*

O. Ile można naylepiey mowić Paćierz wszystkim, rázem: bo tákowy Paćierz milszy iest Pánu BOGU, y nam pożyteczniey szy. *Marci 18. v. 19. & 20. Act. 1. v 14.* dla tego Rodźicy z dźiatkámi, y Gospodarze z czeladką codźiennie ile można powinni by wszyscy rázem; zá tym, ktory Paćierz naylepiey umie, máwiáć go wespoł, powoli, y nabożnie: to w tákim

Domu

Domu Pan Bog wſzyſtkich będźie błogosłáwił. *Synod: Chełmen: Illuſtriſsimi Stanislai Swięćicki de doctr: Chriſtiana.*

P. *A kiedy owo ná część Nayświętſzey Panny álbo iákiego Swiętego, mowiemy przed ich Obrázámi, álbo gáżie indźiey Paćierz, iákożeśmy go powinni mowić intencyą?*

Odpowiádáią Oycowie Swiętego Conc: Trydent: náucząiac, że gdy przed Obrázem iákiego Swiętego Paćierz mowiemy, táśmy go intencyą mowić powinni, proſząc owego Swiętego, áby ſię z námi weſpoł modlił do P. Boga, y nam te rzeczy uprośił, ktore ſię zámykáią w Paćierzu, ſtáiac ſię nie iáko náſzym tłumáczem, pośrzednikiem y przyczyńcą do P. Boga. *Cath: Rom: de Or. Dom. c. 7. in fine. Apoc: 8. v. 3. & 4.*

P. *A kiedy owo zá duſze wiernych zmárłych, zlecáią nam zmowić trzy Paćierze, álbo troie Pozdrowienia Anielſkiego, náprzykład: lub też my ſámi Rożániec álbo Koronkę zá nie mowiemy, iákażeśmy to intencyą mowić powinni?*

O. Oto táką: áby dla wſpołeczności, ktorą mamy z Swiętemi w Niebie, y z duſzámi w Czyścu, Bog nie tylko nam, ále

też y duszom w Czyścu ćierpiącym, raczył być miłośćiw; y Nayświetsza Matka, tákże Swięći Páńscy przyczyniali się zá niemi. *Cath: de 9. Symb: Ant: c. 3.*

§ 3.

O POZDROWIENIU ANIELSKIM.

PYtánie. *Procz Paćierzá y Modlitwy do Páná BOGA, nie máß też iákiey Modlitwy do Nayświętßey PANNY;*

O. Jest Pozdrowienie Anielskie.

P. *Czemuż się to zowie Pozdrowienie Anielskie?*

O. Temu: bo temi słowy Archánioł Gábryel pozdrowił Nayświętszą MARYA PANNĘ, zwiástuiąc iey Wćielenie y Poczęćie Syná Bożego w iey żywoćie Pánieńskim. *Luca 1 v. 28.*

P. *Wiele częśći ma w sobie Pozdrowienie Anielskie?*

O. Pozdrowienie Anielskie, ma w sobie trzy Częśći.

P. *Ktoreż to są, y od kogo złożone trzy częśći?*

1. O.

1. O. Zdrowás, albo bądź pozdrowio-na MARYA, łáſki pełna, Pan z tobą, błogosłáwionaś ty między niewiáſtámi. *Otoż poty pierwſza część z ſłow y Pozdrowienia Swiętego Gábryelá Archániołá złożona. Luca 1. v. 28.*

2. Y Błogosłáwion Owoc żywotá twe-go JEZUS. *To druga część z ſłow y Pozdro-wienia Swiętey Elżbiety, kiedy Nayświętſza Pán-ná przyſzłá do niey w Náwiedźiny. Luca 1. v. 42.*

3. Swięta MARYA MATKO BOżA, modl ſię zá námi grzeſznemi, teraz, y w godźinę śmierći naſzey, Amen. *To trze-ćia część Pozdrowienia Anielſkiego złożona z ſłow y Modlitwy Kośćiołá świętego Kátolickiego. Catb. de Orat: in gen: c. 6 ad fin.*

P. *A ieſtże też ktora inſza Modlitwá nád Pozdrowienie Anielſkie, milſza Nayświętſzey PANNIE?*

O. Nie máſz, áni nigdy nie będźie, Nayświętſzey Mátce Boſkiey, milſzey mo-dlitwy, nád Pozdrowienie Anielſkie: bo pierwſzą część ſam Pan BOG w TROY-CY Swiętey Jedyny złożył: druga iey kre-wna Swięta Elzbietá, á trzećią Kośćioł

Swięty

Swięty, ktory ieſt czyſta tákże Oblubienicá DUCHA Przenayświętſzego.

§. 4.
O INNYCH MODLITWACH KOSCIELNYCH.

PYtánie. *Procz Paćierzá y Pozdrowienia Anielſkiego, ſą też ieſzcze inne Modlitwy w Kośćiele świętym?*

O. Procz Paćierzá, y Pozdrowienia Anielſkiego, ieſt ieſzcze w Kośćiele Swiętym wiele innych Modlitw, wielce tákże miłych Pánu BOGU, á nam pożytecznych, y zbáwiennych.

P. *A ktoreż to ſą te Modlitwy?*

O. Są te wſzyſtkie Modlitwy, ktorych Kośćioł święty záżywa, we wſzyſtkich Nabożeńſtwách, á oſobliwie przy Mſzách Swiętych, y w Godźinách álbo Paćierzách Kápłáńſkich; przy Benedykcyách, Exorcyzmách, &c.

P. *A z czegoż to ſą złożone Modlitwy, we Mſzách Swiętych, y w Paćierzách Kápłáńſkich?*

O. Mo-

O. Modlitwy we Mszách świętych, y w Paćierzách Kápłáńskich, są złożone z Pismá świętego, z Psalmow, Pieśni &c. y innych przez Duchá Swiętego, iako Rządźcę y Sprawcę Kośćiołá Bożego, podánych Obrządkow y Ceremoniy, pełnych Aktow, Cnot rożlicznych, y táiemnic Boskich.

P. A powinienże człowiek Chrześćiáński, będąc zdrow, á máiąc czás potemu, bywáć w Niedźiele y Swiętá, nie tylko ná Mszy świętey, y Kázániu, álbo Náuce Chrześćiáńskiey, ále też y ná innym, ták ránnym, iáko y po obiednym Nabożeństwie? iáko to, ná Jutrzniách, Nieszporách, &c.

O. Pewnie że powińien: bo nie ná to są Niedźiele y Swiętá od Páná Boga, y Kośćiołá Swiętego postánowione, áby się w nie pijátykámi y obżárstwem, táńcámi, kartámi, y rospustą álbo prożnowániem báwić; ále żeby ie ku chwale Boskiey, á zbáwieniu duszy swoiey, ná Nabożeństwie tráwić. *Epist: Pastor Maćiejovij de promulg.* Dla tego náucza Swięty Cyryl, Pátryárchá Alexándryiski, że tym większy iest grzech, im się go kto w większe

Swięto

Swięto dopuſzcza. *Conc: Trid: Seſſ: 25. de venerat. SS.*

P. *Ná iákaz też intencyą wſzyſtko czynić, y Pánu BOGV ofiárowáć człowiek powinien?*

O. Ná chwałę Boſką, á ná zbáwienie duſzy ſwoiey, powinien człowiek wſzyſtko czynić, y Pánu BOGU ofiárowáć *Coloſſ: 3 v. 17.* Dla tego każdy człowiek záraz wſtáwſzy, á przeżegnawſzy ſię, *miał by co dźień ták mowić:* BOŻE moy w TROYCY Swiętey Jedyny, ofiáruięć wſzyſtkie myśli, mowy, y uczynki, cáłego żyćia mego, y dniá dźiśieyſzego, ná więkſzą chwałę twoię, á ná zbáwienie duſzy moiey, proſząc ćię pokornie żebyś ty ſam, ták mną rządźił, ábym ſię we wſzyſtkich myślách, mowách, y uczynkách moich, nie ináczey, tylko záwſze według woli twoiey świętey, y upodobánia ſpráwował.

P. *A Paćierz, álbo inne Modlitwy y Nabożeńſtwá, iák też ma człowiek zákończyć?*

O. Oto ták: zmowiwſzy Paćierz, Rożániec, Koronkę, idąc do Kośćiołá, álbo Mſzy Swiętey wysłucháwſzy, lub też co innego dobrego záczynáiąc, álbo uczyniwſzy,

[...]iwszy, *mow ták*: BOZE, ná chwałę two-
[...]ę, á ná zbáwienie duszy moiey. BOZE
[...]badź miłościw mnie grzesznemu, w Imię
Oycá, y Syná, y Duchá Swiętego, Amen.

ZAKONCZENIE.

PYtánie. *Czego powinien, pod grzechem śmiertelnym, stáráć się náuczyć, y umieć káżdy człowiek Chrześćiáński?*

O. Powinien káżdy człowiek Chrześćiáński pod grzechem śmiertelnym, stáráć się náuczyć y umieć: Przeżegnáć się; Oycze nász. Zdrowáś MARYA. Wierzę w BOGA. Przykazánie Boże, y Kośćielne: przednieysze przynamniey táiemnice Wiáry świętey, tákże Sákramentow Swiętych liczbę y istotę, á osobliwie tych, do ktorych przystępuie, y ktore przyimuie. *S. Athan: in Symb: Cath: in Praf: ad fin. Ludov: Abell: in Medul: Theol: de fide. Art: 1. c. 1. Sect: 4. ex Comm: DD.*

P. *Jakże się tego wszystkiego náuczyć może?*

O. Może się tego wszystkiego człowiek łatwo y dobrze náuczyć, chodząc często ná Kátechism, álbo Náukę Chrześćiáńską: bo tám to wszystko záwsze przed

záczęćiem Náuki mawiáią, y mawiáć powinni; á potym przez krotkie pytánia y odpowiedźi, káżdemu do poięćia y zrozumienia wykładáią.

P. *Kiedyż tedy, y iák w Kośćiołách sámych, ma być Kátechism, záczynány, miewány?*

O. Naylepieyby y naywygodniey, záczynáć y miewáć Kátechism, w Niedźiele, y Swiętá, (przynamniey od Wielkieynocy, áże do Adwentu) záraz po skończoney Jutrzni; álbo gdźieby dwoch Xięży było, to po ráney Mszy Swiętey, ktoraby miáłá bywáć po skończoney Jutrzni: áby ták ile można wszyscy z Fáry ludźie, iedni Mszy świętey czytáney, álbo przynamniey Jutrzni, z Náuką Chrześćiáńską, á drudzy Summy, álbo Mszy świętey śpiewáney, z Kazániem, álbo też ná nim z táż Nauką, ktora byłá po ráney Mszy, álbo Jutrzni, co Niedźielá y Swięto słuchywáli.

Naprzod tedy przeczytáć ludźiom Epistołę Niedźielną, álbo Swiętną: zálećić nástępuiace Posty, Swiętá, &c. A potym przeżegnáwszy się, mowić z ludźmi głośno á powoli, Oycze nász, Zdrowáś MA-

RYA,

RYA, Wierzę w BOGA, Przykazánie Boże, y Kośćielne, tákże Sákrámentá Swięte, co wszystko iest ná końcu w Ewángelikách, y to tedy zmowiwszy, zákończyć temi słowy: *BOZE, ná chwałę twoię, á ná zbáwienie duszy moiey. BOZE bądź miłośćiw &c. w Imię Oycá, &c.* Y tu záraz záczáć Náukę Chrześćiáńską, w te náprzykład słowá: ná przeszłey Náuce álbo Kátechismie pytáliśmy naprzod &c. y odpowiedźiałem ná to. Powtore &c. Potrzećię ná ostátku, pytáliśmy się, &c. y odpowiedźiałem &c. y tu może popytáć osobliwie młodych, ieżeli też pámiętáią odpowiedźi, luboć się to rzadko udáie y nádáie.

Dniá záś dźiśieyszego pierwsze pytánie będźie &c. drugie, trzećie &c.

Ná przykład tedy pytam się, &c. y ná to odpowiádam ták, &c. tuże rozwiedź odpowiedź Pismem Swiętym, álbo Náuką Doktorow Swiętych, lub Kośćiołá Bożego, Powtore &c. Potrzećie pytam się &c. y odpowiádam &c.

Po skończoney Náuce, niech ći w Imię Páńskie idą do domu, á innych przysyłáią,

łaią, ná Summę y ná Kazánie; ktore ſtá-ráć ſię ile można wźiąć z teyże Náuki, co byłá po Jutrzni, álbo rányey Mſzy, dobieráiąc textu z Ewángeliey, z ktoregoby wpáść w máterya náſtępuiącey Náuki, to ták z ſzedſzy ſię potym do domu, iedni drugim przypomináć będą, co byłá w Kośćiele zá náuká &c.

Wprzod iednák raz y drugi zálećić, y potym częſto przypomináć ludźiom potrzebá, y mocno im w głowę wbijáć, tę nieomylną prawdę, że káżdy człowiek, pod grzechem śmiertelnym, y práwie pewnym niebeśpieczeńſtwem utráty zbáwienia duſzy ſwoiey, powinien ſię ſtáráć y uśiłowáć, náuczyć ſię tego, co y iáko ma wierzyć, co czynić, y czego ſię wyſtrzegáć, chceli zbáwion bydź, á tego wſzyſtkiego naypierwey y naypewniey, może ſię náuczyć ná Kátechiſmie, álbo Náuce Chrześćiáńſkiey, ktorey to krotkie zebránie niech będźie

Na wiekſza część y chwáłę Pánu BOGU w TROYCY SSS. Jedynemu, Nayświętſzey P. MARYI Mátce Boſkiey, y Wſzyſtkim Swiętym, á oſobliwie Swiętym Pátronom Biſkupſtwá Przemyſkiego.

AKTY CHRZESCIANSKIE,

Przed Spowiedźią, po Spowiedźi: tákże przed Kommunią, y po Kommuniey Swiętey.

Ktore z ludźmi mawiáne być máią: w Vroczystſze Swiętá: pod czás Odpustu: tákże co dźień pod czás Spowiedźi y Kommuniey Wielkonocney.

AKTY CHRZESCIANSKIE,

Przed Spowiedźią.

1. BOZE moy w TROYCY Swiętey Jedyny, Oycze, Synu, y Duchu Swięty: oto ia, lubo niegodne, twoie iednák ſtworzenie, upadam, dniá dźiśieyſzego, przed

Tronem Májeſtatu Twego, z boiáźniąć wpráwdźie y ſtráchem, dla ćięſzkich niepráwośći y grzechow moich, ktoremi, ách nieſzczęśliwy y niewdźięczny, ćiębie BOGA moiego obráźiłem: z ufnośćią iednák y mocną nádźieią, że Ty, o dobrotliwy Boże, ktory, niechceſz śmierći, áni zguby żadnego grzeſzniká, ále raczey, tego życzyſz y prágnieſz, áby tu w łáſce, á potym w chwale, żył z tobą ná wieki; y mnie tákże, z márnotrawnym Synem, do Ciebie ſię dźiś náwracáiącego, z Oycowſkiey, do łáſki ſwoiey, przyiąć miłośćiwie, raczyſz dobroći.

2. Więc, upadam naprzod przed tobą Wtora, Troycy Przenayświętſzey Oſobo, Jednorodzony Synu Boſki, á Zbáwićielu moy kochány, Chryſte JEZU, dźiękuiąc ći pokornie, żeś dla mnie, y dla każdego człowieká grzeſznego, z nieſkończonego miłośierdźia twego, poſtánowić raczył, ten, tak nam grzeſznym, wielce potrzebny, oraz y pożyteczny Sákráment, pokuty, y Spowiedźi świętey.

3. Upadam powtore przed Tobą, trzećia Troycy Przenayświętſzey Oſobo, Duchu

Duchu Swięty Pocieſzyćielu: ſupplikuiąc
ći pokornie, ábyś pámieć moię, do przy-
pomnienia, rozum, do uznánia, wolą, do
wyznánia wſzyſtkich grzechow moich,
łáſką Twoią poprzedzáiącą y wſpomagá-
iącą, oświećić raczył.

4. Upadam ná koniec przed Tobą, Pier-
wſza, TROYCY Przenayświętſzey Oſobo,
BOZE Oycze Wſzechmogący: łáſki, y
zmiłowánia Twego, pokornie żebrząc,
ábyś mi, do ſerdecznego żalu, ſzczerey
Spowiedźi, y zupełnego, przed Kápłá-
nem, iáko Namieſtnikiem Twoim, wſzy-
tkich grzechow, ná ſię wyznánia, á po-
tym do doſtátecznego zá nie Twoiey
świętey ſpráwiedliwośći doſyć uczynie-
nia, y życia ſtáteczney popráwy dopomoc
raczył. Zmiłuyże ſię o BOZE moy náde-
mną, według wielkiego, á nigdy nieprze-
bránego miłośierdźia Twego. BOZE,
bądź miłośćiw mnie grzeſznemu.

AKTY

AKTY CHRZESCIANSKIE.

Po Spowiedźi.

1. BOZE moy, w TROYCY Swiętey Jedyny, dźiękuię pokornie, żeś mi dał doczekáć tey Spowiedźi świętey, y więcey, odpráwić ią, (iáko mam mocną nádźieię, w nieprzebránym nigdy miłośierdźiu Twoim,) ku większey chwale swoiey, á ná zbáwienie duszy moiey: odpusczáiąc mi miłośćiwie, wszystkie grzechy moie: przyimuiąc mię do łáski swoiey świętey, y czyniąc mię, przez ten Sákráment, uczęstnikiem, nieskończonych zasług Męki y Krwi Przenaydroższey Páná y Zbáwićielá moiego, kochánego JEZUSA.

2. A przeto, miłuię ćię BOGA moiego, w TROYCY Swiętey Jedynego, Oycá, Syná, y Duchá Swiętego, nádewszystko stworzenie, nád śiebie sámego, więcey, niż duszę, ćiáło, y żyćie moie własne; á miłuię ćię szczegulnie, dla tego tylko sámego,

mego, że ty sam przez się, y dla Ciebie samego; godźien iest záwsze, y nád wszystko, wszelkiey miłośći, czći, y poszánowánia.

3. Záłuię przytym serdecznie, y poki tylko śił y duchá w ćiele moim stáwáć będźie, żáłowáć będę; żem ćię kiedykolwiek w życiu moim obráźił, BOGA, Stworcę, Odkupićielá, Poćieszyćiela, Páná, Dobrodźieiá, Oyca, y wszystko Dobro moie.

4. Stánowię mocno, y toć dniá dźiśieyszego, Boże moy, w Troycy Swiętey Jedyny, obiecuię: że ćię iuż więcey ná potym, nie chcę obrażáć; ále się koniecznie wystrzegáć wszelkiego grzechu, y okázyi do niego, będę.

5. A to, zá pomocą skuteczney łáski Duchá Przenayświętszego: o ktorą ćię, teraz ná záwsze, pokornie proszę, Boże Oycze moy Wszechmogący; przez gorzką á niewinną Mękę y Krew Syná Twoiego, á Páná y Zbáwićielá moiego, Chrystusa JEZUSA: przez zasługi Przenayśw: Mátki iego, MARYI Pánny; y przez

przy-

przyczynę wszystkich Swiętych, osobliwie Patronow, y Pátronek moich,

6. Z ktorych zasługámi, á naprzod z zasługámi żyćia, Męki, Krwi y śmierći, Pana y Zbáwićielá moiego, dobrotliwego JEZUSA, (w ktorym, wszystkę nádźieię moię, y ufność pokłádam) łaczę, dźiś ná záwsze, to wszystko, cokolwiek kiedy, w cáłym życiu moim, áż do tego czásu, dobrego pomyślił, wymowił, álbo uczynił; y od dnia dźiśieyszego, áż do skonánia mego, pomyślę, wymowię, álbo uczynię.

7. Racz tylko, dopomagáć skuteczną łáską twoią, dobrotliwy Boże: áby przynamniey od tąd, wszystkie myśli, mowy, sprawy, y uczynki moie, tákie były; żeby w oczách Twoich miłe, á mnie, ku zbáwieniu duszy moiey, pomocne y pożyteczne zostawáły.

8. Wszystkie przeto Spowiedźi, y Kommunie moie, Mszy Swiętych, Kazań, Náuk Chrześćiáńskich, y innego Nabożeństwá słuchánia: wszystkie Odpusty Swięte, ktorychem kiedy dostąpił, álbo dostąpię: wszystkie Mieysc świętych náwiedzania:

dzânia: wſzyſtkie Modlitwy, Paćierze,
Jáłmużny, Poſty, ćiáłá, y zmysłow mo-
ich umartwienia; cokolwiek przytym,
w żyćiu moim ućierpiałem, y ućierpię:
wſzyſtkie prace, fátygi, trudy, y poty
moie: wſzyſtkie dolegliwośći, nieſzczę-
śćia, choroby, boleśći, śmierć ná koniec
moię: łączę teraz ná záwſze, z myślámi,
mowámi, ſpráwámi, z pracámi trudámi,
prześládowániem, boleśćiámi, krwáwym
potem, y z tym wſzyſtkim, cokolwiek tyl-
ko, dla odkupienia y zbáwienia mego, ná
duſzy y ná ćiele ućierpieć raczył, nayćier-
pliwſzy Zbáwićiel moy, kochány JEZUS:
te ná koniec Modlitwy, Paćierze, y co-
kolwiek mi, Spowiednik moy, zá Pokutę
náznaczył: to tedy wſzyſtko weſpoł złą-
czywſzy, ofiáruię dźiś, ná záwſze Bo-
że moy, w Troycy Swiętey Iedyny na
chwałę Twoię, á ná doſyćuczynienie zá
wſzyſtkie grzechy y niepráwośći moie;
ktorychem ſię kiedy ách nieſzczęśliwy do-
puśćił, y zá ktorem ieſzcze Swiętey ſprá-
wiedliwośći Twoiey zádoſyć nie uczynił.

O Boże! bądźże miłośćiw, grzeſzney duſzy moiey.

AKTY CHRZESCIANSKIE
przed Kommunią S.

1. DObrotliwy moy Zbáwićielu, kochány JEZU, wyznáię y wierzę ſtátecznie, że w Przenayświętſzym SAKRAMENCIE, w tey Kommuniey świętey, y naymnieyſzey iey odrobince: ieſteś Ty ſam, prawdźiwie obecny z Boſtwem, Ciáłem, Duſzą, y ze Krwią Twoią Przenaydroższą: tenże prawdźiwy BOG, oraz y prawdźiwy Człowiek, Odkupićiel, Pan, y Sędźia moy, ktory rázem y w Niebie, z Bogiem Oycem, y z Duchem Swiętym, żyieſz y kroluieſz, ná wieki wiekow, Amen.

2. Miłuię ćię przytym nádewſzyſtko, z cáłego ſercá y duſzy moiey, o iedyne dobro, y poćiecho ſercá y duſzy moiey, kochány JEZU! A ktożby mi to dał, żebym ćię moy JEZU, dniá dźiśieyſzego y záwſze, z táką przyimował wiárą, miłośćią, y uczćiwośćią, z iáką ćię przyięłá

Nay-

Nayukocháńſza Mátka Twoiá, MARYA Pánná, y inni Swięći, oſobliwa ku Tobie w Przenayświętſzym SAKRAMENCIE pałáiący miłośćią.

3. A ponieważ, o náder ſzczodry, y dobrotliwy JEZU! śiebie mi ſámego nie żáłuieſz, y owſzem ná pośiłek zgłodniáłey duſzy moiey, ochotnie mi ſię w Przenayświętſzym SAKRAMENCIE dáieſz: więc mam ufność, y mocną nádźieię pokładam w nieſkończonym miłośierdźiu Twoim: że mi, teraz y záwſze, do iák naygodnieyſzego, Ciebie w Kommuniey Swiętey przyięćia, ſkuteczną łáſką twoią, dopomagać raczyſz. O co cię, teraz ná záwſze, przez tę miłość y dobroć, dla ktoryieś ſam ſię, w Przenayświętſzym SAKRAMENCIE zoſtáwić raczył, pokornie upraſzam.

AKTY CHRZESCIANSKIE.

Po Kommuniey S.

1. WItam ćię teraz, ſerdecznym áfektem, o náder pożądány y miły Gośćiu,

Gośćiu, kochány JEZV! Witam, iedyna poćiecho y nádźieio moiá.

2. Dźiękuię uniżenie, żeś, lubo do ubożuchney, Twoią iednák Krwią Przenaydroższą, drogo zápłáconey, duszy moiey zstąpić, y mnie dźiś grzesznego náwiedźić raczył.

3. Proszę ćię pokornie, iużżę się więcey odemnie nie oddalay: ále ráczey, upodobáne sobie ná záwsze, założ w duszy moiey pomieszkánie.

4. Zásłoń y pokryi, á raczey zágub, y wyniszcz we mnie, łáską, miłośćią, y obecnośćią Twoią, to wszystko; cokolwiek się iesżcze, oczom Twoim Boskim y Sercu, we mnie nie podoba.

5. Ażebym iuż od tąd, nie ia sobą rzadźił, ále ty sam, mną rácz rządźić: y wszytkie myśli moie, mowy, y uczynki, według twoiey Przenayświętszey woli, racz dysponowáć y spráwowáć.

6. Racz też pobłogosłáwić dobrotliwy JEzu, duszy y ćiáłu memu, Rodźicom, krewnym, powinowátym, Dobrodźieiom, Sąśiádom, Przyiaćiołom, y nieprzyiaćiołom moim, racz pobłogosławić Kro-

lestwu

500 —